

tv-15naš TOVARIS

Št. 15
14. aprila 1983
Leto XXI

glasilo zveze združenj borcev nov in zveze rezervnih vojaških starešin slovenije

Predvsem – kako iz brezposelnosti

O brezposelnosti v naši republiki, predvsem mladih, je bilo doslej izrečenih že veliko ugotovitev, ki pa so žal ostale le ugotovitve, in ne tudi iskanje rešitev iz teh razmer. Mladinska organizacija je začela na probleme nezaposlenosti opozarjati dovolj zgodaj; bilo je celo slišati, da mladi dvigujejo veliko prahu za prazen nič. Izkazalo se je, da to ni povsem tako. Po eni strani na to opozarja številka 16.243 iskalcev zaposlitve, zapisanih v seznamu slovenskih skupnosti za zaposlovanje ob koncu letošnjega februarja, med katerimi je več kot polovica mladih. Po drugi strani pa mladinci poudarjajo, da je vsak za delo sposoben brezposelen mlad človek problem.

Vse to je narekovalo problemsko konferenco, na kateri so 7. aprila v Ljubljani delegati mladine iz raznih občin Slovenije še enkrat razgrnili problem, ga osvetlili s konkretnega položaja v posameznih občinah in s splošnega stališča mladine, predvsem pa je pohvale vreden korak naprej – iskanje rešitev, novih možnosti za zaposlovanje in ne le tarnanje zaradi brezposelnosti. Ob omejevanju nadurnega in pogodbenega dela in pravočasnem upokojevanju, ob iskanju notranjih rezerv znotraj združenega dela za prosta delovna mesta so mladi postavili povsem novo porojeno idejo mladinskih kooperativ, ki so vzbudile veliko zanimanje. Te naj bi temeljile na povezavi z združenim delom in na temeljih družbene lastnine. Organizirali pa naj bi jih v različnih vejah proizvodnje, predvsem tam, kjer vidi možnosti za zaposlovanje tudi Kraigherjeva komisija, to je na področju drobnega gospodarstva, kmetijske dejavnosti, ponekod v kulturi, znanosti in informatiki. Kooperative bi bile nekakšna združenja mladih, ki bi se ukvarjali na primer z ribogojstvom, z gojenjem jagodičevja in drugih sadežev ter zdravilnih zelišč, ali pa bi imeli servisne delavnice, drugi spet razne biroje in podobno. Mladi naj bi se samoupravno združevali na podlagi družbene lastnine, obenem pa bi bili dohodkovno povezani z združenim delom. Na koncu pa vendarle ostaja problem – status kooperativ. Tega je treba vsekakor opredeliti.

V mladinskih kooperativah mladi vidijo možnosti prestrukturiranja gospodarstva, ki v smeri, v kateri gre sedaj, gotovo ne bo dajalo možnosti novih delovnih mest, saj je očitna ravno nasprotna usmeritev. Tudi ne vidijo v kooperativah le kratkoročnega reševanja brezposelnosti. Zavedajo pa se težav, ki jih čakajo pri uveljavljanju te njihove ideje, zavedajo se togih zakonov, zavedajo se, da je treba najprej ustvariti takšno politično klimo, da se zakon lahko spremeni. Šele tedaj bodo kooperative lahko zaživele.

Naloga mladinske organizacije v prihodnje torej je ne le, da poišče delovno mesto za mladega človeka, ampak da poišče delo. Zadal so si nalogo iskanja problemskih rešitev, sklenili so, da bodo motor pri izdelavi programov, da se bodo v posameznih občinah soočili s konkretnimi nalogami. Vsekakor pa je treba prenehati s trditvami, menijo mladi, da so brezposelni sami krivi za brezposelnost.

Živa Drole

Tradicionalno srečanje internirancev koncentracijskega taborišča Buchenwald – Dora je bilo letos v rojstnem kraju tovarisa Tita. Ob tej priložnosti se je v Kumrovcu zbralo prek 100 nekdanjih internirancev in njihovih sorodnikov iz cele Jugoslavije. Na srečanju so počastili 38. obletnico osvoboditve taborišča (11. april 1945), 40-letnico ustanovitve ilegalnega taboriščnega komiteja in vse umrle tovarise, med njimi tudi lani umrlega predsednika Mednarodnega komiteja Buchenwald – Dora Marcela Paula, velikega prijatelja Jugoslavije. Delavni del srečanja je bil v spominskem domu v Kumrovcu. V imenu vseh internirancev je spregovoril Janez Ranzinger, zatem pa so vsi udeleženci položili venec pred spomenik Josipa Broza Tita pri njegovih rojstni hiši. Na tovariškem srečanju v Tuheljskih Toplicah pa je med drugim tekla beseda tudi o izidu dolgopričakovanega zbornika, izšel naj bi letos junija, in o srečanju vseh nekdanjih internirancev v Buchenwaldu čez dve leti ob 40. obletnici osvoboditve izpod nacističnih okov.

Foto: Janez Alič

Kidričeve nagrade 83

Tudi letos so bile v spomin na velikega slovenskega in jugoslovanskega revolucionarja Borisa Kidriča podeljene Kidričeve nagrade. Tako smo se spet ob letu najlepše oddolžili spominu tega velikega moža na deloven način, se pravi tako, da smo posvetili za hip nekoliko več pozornosti nekaterim dolgoletnim marljivim raziskovalcem in delavcem.

Za življenjsko delo na področju fizike ter za organizacijske zasluge v razvoju Instituta Jožef Stefan je prejel nagrado dr. Anton Peterlin, za življenjsko delo na področju inženirstva kemije profesor dr. Roman Modic, za obsežno znanstveno raziskavo o zajedalcih pri pticah je prejel nagrado dr. Janez Brglez, za knjigo Mednarodni gospodarski sistem – od dominacije k enakopravnosti jo je prejel profesor Janez Stanovnik ter za življenjsko delo na področju psihologije dr. Anton Trstenjak.

Hkrati je kar 36 raziskovalcev prejelo skladove nagrade za raziskovalno delo v skupinah in posamično. Med njimi je za področje raziskovanja zgodovine revolucionarnega boja jugoslovanskih komunistov med leti 1919–1939 prejel skladovo nagrado tudi France Filipič.

Boris Kidrič je umrl pred tridesetimi leti. Ob tej obletnici njegove smrti je bila po vsej Sloveniji vrsta spominskih manifestacij. Ena teh je bila tudi ponedeljkova slavnostna seja upravnega odbora sklada Borisa Kidriča, kjer so podelili letošnje Kidričeve nagrade.

B. Ž. J.

Obisk predstavnika francoske borčevske organizacije

Srečanje z nekdanjimi soborci

Minulo soboto je Ljubljano in Slovenijo obiskal predstavnik francoske borčevske organizacije ANACR gospod Henry Roll Tangny, ki je bil v španski državljanski vojni med udeleženci v mednarodnih brigadah.

Gospod Tangny si je v Ljubljani najprej ogledal Muzej ljudske revolucije, nato pa obiskal Dom španskih borcev v Mostah, kjer so ga sprejeli in se z njim pogovarjali predstavniki slovenskih »Špancev« ter predstavniki ZZB NOV Slovenije. Po skupnem kosilu si je gost ogledal še Postojnsko jamo.

B. Ž. J.

Odlikovanje španskim borcem

V prostorih RO ZZB NOV Slovenije v Ljubljani je bila 6. aprila krajša slovesnost, na kateri je podpredsednik borčevske organizacije Stane Repar s sodelavci priredil sprejem za nekdanje udeležence španske državljanske vojne in borce NOV. Ob tej priložnosti je tovaris Repar čestital ob 70-letnici ter izročil na pobudo sekcije španskih borcev pri RO ZZB NOV visoka državna odlikovanja, in sicer red bratstva in enotnosti s srebrnim vencem, ki sta ju za življenjsko in revolucionarno delo prejela Vilko Divjak in Mihael Čemažar, obenem pa se jima je zahvalil za dolgoletno delovanje v družbenopolitičnih organizacijah.

Vilko Divjak se je vključil v delavsko gibanje kot vajenec najprej pri Zvezi živilskih delavcev Jugoslavije. Po odsluženju vojaškega roka je nadaljeval politično delo in je bil 1935. leta sprejet v partijsko celico v Mariboru. Sodeloval je pri ustanovitvi kulturnega društva Vzajemnost na Pobrežju in športnega društva Slavija. Bil je član Zveze mladih intelektualcev. V času, ko je bil zaposlen v tovarni svile v Radvajni, je bil izvoljen za predsednika delavskih zaupnikov. Sodeloval je pri veliki tekstilni stavki in bil član strokovnega komiteja. Po stavki je bil odpuščen iz tovarne. Julija 1937. leta je odpotoval v Pariz na svetovno razstavo z namenom, da si pri francoski komunistični partiji uredi odhod v Španijo. To mu je tudi uspelo in priključil se je španski republikanski vojski. Bojeval se je v bataljonu Džura Djakoviča.

Miha Čemažar je 1936. leta kot prostovoljec odšel v Španijo in se bojeval v 13. internacionalni brigadi in v protitankovski bateriji

Vilko Divjak prejema visoko odlikovanje

Petka Miletiča do konca februarja 1939, ko so se internacionalne brigade umaknile v Francijo.

Bil je v taboriščih za španske borce v Franciji. Iz taborišča je odšel v Nemčijo, kjer je do oktobra 1941. delal na železnici. Želel se je vrniti v Jugoslavijo. Na poti domov so ga v Zidanem mostu, ker ni imel dokumentov, aretirali Nemci. Najprej je bil zaprt v Celju in nato interniran v Tilsit in v Berlin, kjer je bil do 1944. leta, ko je ob bombardiranju pobegnil. Vrnil se je domov in se priključil Kozjanskemu odredu, kjer je bil do osvoboditve.

Jože Čurin

O delu ZRVS v mestu Maribor

Pri predsedstvu mestne konference ZRVS Maribor so kooptirali za člana predsedstva Jožeta Berceta, generala JLA. Razpravljali so tudi o delu mestne konference ZRVS v preteklem letu, ki je bilo uspešno, a so se pojavljale tudi nekatere slabosti. Aktivnost RVS je bila usmerjena k varnosti in samozaščiti, poudarjali so pravočasne priprave. Velik napredek je bil dosežen na področju obveščanja članstva prek javnih zaščitnih občil. Rezervni starešine so sodelovali pri preverjanju znanja, kjer so dosegli lepe uspehe, zavzeli pa so se predvsem za sodobnejše, bolj privlačne oblike. Pri svojem delu so se v preteklem letu uveljavile tudi občinske konference ZRVS, ki so prispevale pomemben delež k organizaciji boljšega dela ZRVS v krajevnih skupnostih ter k vključevanju doslej neaktivnih članov v ZRVS. V prihodnje bodo skrbeli za boljše povezovanje med mladino in borci, saj ima organizacija ZRVS pomembno vlogo pri ohranjanju tradicije NOB in podružbljanju dejavnosti SLO in DS. Rezervni starešine so sodelovali tudi v akcijah za pridobivanje mladine v vojaške in obrambne poklice. Na tem področju bo potrebno še precej dela, da bi mlade seznanili z delom in življenjem v JLA.

Marjan Kos

Seja sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih izročil in spomeniško varstvo SZDL Maribor

Spomenik Edvardu Kardelju v Mariboru

Za nedavno Sejo Sveta za ohranjanje in razvijanje revolucionarnih izročil in spomeniškega varstva pri predsedstvu mestne konference SZDL Maribor lahko ugotovimo, da je bila vsebinsko zelo zanimiva, saj je obravnavala vrsto problemov, ki so izrednega pomena ne samo za borce, temveč za mlado generacijo in vse delovne ljudi in občane.

Predsednik sveta dr. Milan Ževart je spregovoril v uvodu o predlogu delovnega načrta sveta v letošnjem letu. Poudaril je, da bosta svet in njegov sekretariat opravljala svoje stalne naloge in že zlasti naloge v zvezi z družbenim dogovorom o varstvu, urejanju, vzdrževanju in postavitvi spomenikov in spominskih plošč, grobišč in grobov NOV ter v zvezi s predlogi o poimenovanjih po dogodkih, enotah in ljudeh iz NOB.

Svet bo obravnaval tudi problematiko najnovejših zgodovinskih v srednjem usmerjenem izobraževanju, dejavnost gasilskih organizacij pri razvijanju revolucionarnih izročil in vloga glasil ozdov pri razvijanju revolucionarnih izročil. Ponovno bodo obravnavali problematiko Muzeja narodne osvoboditve Maribor in zgodovinske NOB in revolucije. Svet bo pripravil gradivo za mestno konferenco SZDL o problemih ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil na mariborskem območju. Sodeloval pa bo tudi v pripravah na drugo izdajo Vodnika po partizanskih poteh.

Razprava je pokazala, da so se tudi mestni sindikat in občinski sindikati v Mariboru vključili v razne akcije pri razvijanju revolucionarnih izročil, zlasti na področju naprednega delavskega gibanja. Predlagali so, naj bi podobno problematiko ohranjanja in razvijanja revolucionarnih izročil obravnavali tudi v občinskih konferencah ZRVS. Govorili so tudi o pripravah na izdelavo Vodnikov po poteh pomnikov in dogodkov NOB v posameznih mariborskih občinah. To delo je v nekaterih občinah že zelo napredovalo. Razprava je pokazala, da bi morali to delo v posameznih občinah nadaljevati, vendar se poprej dogovoriti za enoten koncept pri zbiranju podatkov. Po končanem delu v posameznih občinah bi kazalo izdati skupno publikacijo za vse mariborske občine.

Sekretar mestne konference SZDL Maribor Ivan Gorjup je člane sveta seznanil s pripravami na odkritje spomenika Edvardu Kardelju. Spomenik velikemu državniku in revolucionarju nameravajo odkriti ob 40-letnici kočevskega zbora odposlancev slovenskega naroda. O natančnem datumu se bodo dogovorili z republiško konferenco SZDL. Spomenik Edvardu Kardelju bo ostal v mestnem parku na prvi ploščadi ob koncu promenade. Bronasta plastika, delo akademskega kiparja Stojana Batiča, bo

skupaj s podstavkom visoka okoli 2,10 metra. V Mariboru predlagajo, da bi ob odkritju spomenika pripravili tudi posvet, na katerem bi ocenili uveljavljanje Kardeljeve misli o komuni. Premišljajo tudi o možnosti, da bi v okviru Kardeljevih dnevnov v januarju 1984 pripravili posvet o vlogi SZDL v političnem sistemu.

Razpravljali so tudi o novejši zgodovini v srednjem usmerjenem izobraževanju. V razpravi je Zvonko Masten dejal, da bi morali v učni program vnesti vsaj eno uro, v kateri bi se učenci seznanili s prispevkom svojega kraja v NOB. Ugotavljajo namreč, da so učenci še kar dobro seznanjeni s splošno zgodovino in z raznimi boji v NOB, ne vedo pa ničesar ali pa zelo malo o razvoju NOB v svojem kraju in občini. Zavod za šolstvo in njegove organizacijske enote bodo morale na izobraževalnih seminarjih učitelje opozoriti posebej na to problematiko. Razprava je pokazala, da so lahko programi dobri, da pa je vse odvisno od volje, prizadevnosti in usposobljenosti vsakega učitelja za posredovanje te problematike. V prihodnje bo potrebno na tem področju razviti tudi več dejavnosti v zgodovinskih krožkih, marksističnih krožkih, klubih OZN, na strokovnih ekskurzijah in v drugih oblikah, kjer je mogoče razvijati tradicije NOB.

Razpravljali so tudi o ureditvi Titove celice v nekdanji kaznilnici v Mariboru. Celica je sedaj v takšnem stanju, da trenutno ni mogoče organizirati ogleda obiskovalcev. Zavod za spomeniško varstvo je pripravil predlog za začasno ureditev. Po tem pred-

logu bodo uredili dostop z jugozahodne strani po stopnicah, ki bi jih posebej uredili. Kasneje pa bi morali vsaj delno ohraniti trakt, v katerem je Titova celica. Ta trakt naj bi se vključil v urbanistično zasnovo nove poslovno-stanovanjske cone, ki je predvidena na tem območju. V zvezi s tem bi morali določiti tudi lokacijo za že načrtovano novo stavbo Muzeja narodne osvoboditve v Mariboru. V ohranjenem traktu naj bi dokončno spomeniško uredili Titovo celico in pripravili in dopolnili podatke na plošči v celici. V traktu naj bi uredili tudi razstavo najpomembnejših dokumentov o revolucionarju in borcih ter sodelavcih narodnoosvobodilnega gibanja, ki so bili zaprti v kaznilnici. Gradivo za to razstavo bosta pripravila Muzej NO Maribor in zgodovinar France Filipič.

Na seji sveta so poslušali tudi informacijo o ureditvi spominskega parka Ledine na območju, kjer je okupator tik pred koncem druge svetovne vojne pod Pohorjem pobil okoli 200 političnih zapornikov. Tam že sedaj stoji spomenik. Inž. Niko Stare je spregovoril o ureditvi tega spominskega parka, kjer bodo med drugim zasadili 88 dreves v spomin na predsednika Tita. Na svetu so potrdili tudi zamisel krajevne konference SZDL Slava Klavara v občini Maribor, Tezno, kjer nameravajo postaviti spomenik narodni herojini Slavi Klavara, po kateri je poimenovana njihova krajevna skupnost. Pripravili so načrte in zbrali potreben denar. Spomenik že izdeluje Vlasta Zorko-Tihec.

Marjan Kos

Počitniški dom ZZB NOV
Ljubljana-Banjole bo odprt
od 15. aprila dalje.

Vabimo vse udeležence NOV
in njihove ožje člane, da se
prek občinskih odborov ZB
NOV čimprej prigrasijo za letni
oddihi v domu.

Od 15. aprila bo odprt pokrit
in ogrevan bazen s toplo mor-
sko vodo do 30° C in delovala
bo urejena zdravstvena am-
bulatna služba.

Počitniški dom ZZB NOV
Ljubljana-Banjole

Eni tako – drugi drugače

Nezasluženi potni stroški in dnevnice

Kot član komisije za tradicije NOB pri občinskem odboru Zveze borcev NOV občine Ljubljana Šiška sem sodeloval na dveh ali treh sejah tega odbora.

Stanujem na Adamičevi ulici, ki je samo okoli 400 metrov oddaljena od skupščine občine Ljubljana Šiška, kjer so bile seje. A kmalu sem dobil za svoj sprehod do občine povrnjene potne stroške oziroma dnevnic, ki za to pot nikakor ne pridejo v poštev. Sem upokojenec in dnevnic mi v nadomestilo za izgubo časa ni potrebna, še manj pa potni stroški. Zato sem denar vrnil ob pripombi, da je žalostno tako zapravljati denar iz sredstev družbenopolitičnih organizacij, še posebno v sedanjih časih varčevanja in gospodarske stabilizacije.

Od tedaj naprej nisem več dobival vabil za seje komisije. A vzrok za pisanje ni užaljenost, ker so me odpisali kot sodelavca. Zame je (moralo pa bi biti tudi drugim udeležencem NOB) sramotno, da smo plačani za družbeno koristno delo v organizaciji ZB NOV. Za udeležence in sodelavce v revoluciji je moralna in tovariška dolžnost, da vsak po svojih močeh in sposobnostih sodeluje pri raznih opravilih v družbenopolitičnih organizacijah. A na žalost je preveč takih, ki hočejo biti za vsako malenkost plačani, ne glede na to, da niso upravičeni do odškodnine zaradi izgube časa, niti niso imeli stroškov s potjo.

Franc Jereb

Več o delavskem gibanju

V pripravah na kongres Zveze sindikatov Slovenije pa tudi po njem ugotavljamo veliko aktivnost sindikatov pri preučevanju zgodovine delavskega gibanja. Med najpomembnejše aktivnosti so postavili zbiranje gradiva za knjigo o delovanju sindikatov v povojnem obdobju. Oblikovali so že uredniški odbor, sedaj pa izdelujejo vsebinska in metodološka načela za obravnavanje delovanja sindikatov v obdobju po osvoboditvi.

Veliko pozornost namenjajo pokrajinskim in lokalnim sredstvom javnega obveščanja, v katerih naj bi nekoliko več pozornosti namenili zapisom o delavskem gibanju. Predvsem bi radi dosegli, da bi ob jubilejih organizacij združenega dela v publikacijah objavili tudi prispevek iz zgodovine delavskega gibanja in socialističnega samoupravljanja. Veliko si obetajo tudi od analize, ki jo bodo opravili, da bi ugotovili, koliko in kaj pišejo glasila združenega dela o delavskem gibanju.

Občinske sindikalne organizacije so vse prej kot aktivne pri preučevanju zgodovine delavskega gibanja, saj se v dveh tretjinah občin s tem vprašanjem nihče ne ukvarja organizirano. Zato bodo letos ustanovili v več kot 40 občinah komisije za tradicije delavskega gibanja, katerih temeljna naloga naj bi bila pisanje kronike in zbiranje dokumentacijskega gradiva o delavskem gibanju in delovanju sindikatov. Komisijam bo v veliko pomoč priročnik z navodili za delo komisij, ki ga pripravljajo pri republiškem svetu zveze sindikatov. Precejšnjo pozornost bodo namenili tudi obletnici treh rudarskih stavk, saj letos praznujemo 100-, 80- in 60-letnico treh rudarskih stavk, ki so se pomembno zaznale v zgodovino delavskega gibanja. Prva stavka hrastniških rudarjev pomeni začetek bojev slovenskega delavstva, druga, več kot pol meseca trajajoča stavka, je že zajela več kot 5000 rudarjev v revirjih, medtem ko je tretja splošna rudarska stavka, tudi najdaljša stavka na Slovenskem, že zajela rudarje po vsej Sloveniji. V ta namen bodo izdali brošuro, ki bo poskušala objektivno oceniti te stavke.

N. M.

Kaj si lahko obetamo od turizma?

naš komentar

O bližnji turistični sezoni se nikoli nismo toliko govorili kot tokrat. Kako tudi ne, ko pa so napovedi vse prej kot razveseljive. Sodeč po zadnjih vesteh, je zanimanje za letovanje pri nas še vedno nekoliko manjše, kot je bilo v enakem obdobju lani. To velja predvsem za Zvezno republiko Nemčijo, Italijo in še nekatere zahodne države. Za zdaj obeti niso razveseljive, čeprav smo še ob začetku leta napovedovali, da bo letošnja turistična sezona bogatejša od lanske (seveda po deviznem prilivu) za okrog 40 odstotkov. Veliko upov smo polagali na predsezono, ki naj bi tujim turistom dokazala, da smo se letos dobro pripravili in da v trgovinah ničesar ne manjka. Toda ob zadnjem koncu tedna je bilo v Poreču vse zaprto. Odprti so bili samo hoteli, vemo pa, da zaradi njih gostje ne prihajajo k nam.

V nekaterih hotelih v okolici Splita te dni ni bilo tople vode. V hrvaškem saboru so delegati pojasnjevali, da to ni pravzaprav nič čudnega, kajti hoteli pač nimajo dovolj nafte. In za zdaj tudi ne kaže, da bo med letom s tekočimi gorivi kaj bolje. V Makarski so trgovci napolnili trgovine s kavo, pralnimi praški. Pa je vse to kaj kmalu pošlo. Obratili so, da so prišli kupci iz Zagreba in te predmete pokupili. In dokler jih ne bo v Zagrebu, jih tudi v Makarski ne bo. Rešitev je torej v enakomerni preskrbi vseh krajev, ne samo vzdolž primorja.

Takih primerov bi lahko naštevali še več. Govorijo o tem, da nekaterih problemov, zaradi katerih so se tuji turisti lani prvič odvrgli od letovanja pri nas, še nismo odstranili. V Črnogorskem primorju so šele pred dnevi sklenili okrog 100 samoupravnih sporazumov, s katerimi

naj bi letos zagotovili za turiste okrog 100 tisoč ton mesa, 500 ton olja in še nekaj drugih pomembnejših živil. Montenegro turist, trgovske in kmetijske organizacije, ki so sporazume podpisale, menijo, da letos, vsaj v hotelih, hrane ne bo manjkalo, kako pa bo v trgovinah, je drugo vprašanje.

Če bi se gostinske, trgovske, kmetijske in druge organizacije trdneje povezale, bi bilo motenj na trgu manj. To je očitno. Toda do takih povezav prihaja le redkokje. V vodo padajo referendumi, na katerih naj bi se delavci izrekli za združevanje dela in sredstev in za skupne nastope na domačem in tujih trgih. Ker ni trdnejše povezanosti, tudi trgovine niso dovolj založene. Posledice takega ravnanja so jasne. Delež zunajpenzijske porabe znaša komaj 15 odstotkov. To je zanemarljivo malo, če vemo, da ponekod drugod turisti zunaj penziona porabijo celo do štirikrat več kot pa pri nas.

Nekateri so računali z devalvacijo dinarja. Toda sedaj pravijo, da tuje agencije, v okviru katerih prihaja k nam okrog 40 odstotkov tujih gostov, ne bodo na ta račun ničesar dobile. Še vedno pa so cene v naših hotelih s tremi ali štirimi zvezdicami nižje kot pa, denimo v Grčiji in Italiji. V prvem primeru znaša razlika kakih 12, v drugem pa celo 16 odstotkov. Po tej plati torej težav ne bi smelo biti. Toda za zdaj je to vse le na papirju, v praksi pa se stvari odvijajo precej slabše.

To vsaj delno velja tudi za Slovenijo. V republiški konferenci socialistične zveze, v republiški skupščini in drugod je bilo te dni rečeno, da se je naša republika pripravila na letošnjo turistično sezono bolj kot prejšnja leta. Več je

bilo v ta namen vloženega tudi denarja. Če bo šlo vse po načrtih, večjih motenj ne bi smelo biti. Pravočasno je bilo poskrbljeno za uvoz tujega tiska, zagotovljene so zadostne količine živil, zlasti v večjih turističnih krajih. V pripravi sta se vključila carinska služba in republiški sekretariat za notranje zadeve. Še vedno pa upe polagamo le v teh nekaj deset kilometrov turizma, ki se razvija ob slovenski obali.

V zadnjih dneh je bilo nekajkrat poudarjeno, da bi turizem morali razvijati enakomernije. Izkoristiti bi morali tudi druge prednosti, ki jih Slovenija na tem področju prav gotovo ima. Zato bi bilo treba poživiti kulturno dejavnost. Skoraj neverjetno je, kako malo imamo, na primer, med poletjem raznih kulturnih prireditev. Letos naj bi zaradi pomanjkanja denarja zamrli še nekateri festivali.

Premalo dejavna so turistična društva. Ponekod ne delajo drugega, kot pobirajo turistično takso. Ta društva bi morala razviti široko dejavnost, saj sicer večjega zanimanja za naše turistične kraje v notranjosti skoraj ni mogoče pričakovati.

Kljub izrečenemu zadovoljstvu je torej tudi v Sloveniji potrebno še marsikaj postoriti. V predsezoni smo veliko zamudili. Turisti od nas niso odšli z najboljšimi vtisi. Toda marsikaj se še da narediti. Poročila, ki prihajajo, iz raznih evropskih držav, potrjujejo, da se številni še niso odločili, kam bodo letos odšli na letovanje. Vsaka vest o dobri pripravljenosti na sprejem gostov, predvsem pa o zadostni založenosti z vsem, kar turisti potrebujejo je lahko dobra spodbuda, da se odločijo za dopust v Jugoslaviji.

Darko Marin

Odpadek ni vedno odpadek

Kako pomembne so sekundarne surovine, se v razvitem svetu že dolgo zavedajo. Pri nas to spoznavamo bolj počasi. V Sloveniji smo v zbiranju sekundarnih surovin prišli najdlje. Pri zbiranju starega papirja pa smo celo vodilni v svetu. Tako zberemo skoraj 45 kilogramov starega papirja na prebivalca, kar 47 odstotkov glede na uporabo. Kljub temu to še ne zadošča za slovenske predelovalne zmogljivosti. Naše papirnice izdelajo okoli 200 kilogramov papirja na prebivalca, posameznik v naši republiki pa ga porabi povprečno 97 kilogramov na leto. Ostali papir prodajo v druge republike ali pa ga izvozijo. Na ta papir ne moremo več računati kot na sekundarno surovino.

V Sloveniji zberemo letno okoli 82 tisoč ton starega papirja. Koliko kubičnih metrov lesa prihranimo, najbolje pove podatek, da tona odpadnega papirja nadomesti 3,5 kubičnega metra lesa. Z zbiranjem in predelavo starega papirja varujemo tudi naše gozdove. V naši republiki zberemo ves odpadni papir, ki nastaja v grafični in embalažni industriji, več kot doslej pa

bi ga morali zbrati v pisarnah, trgovinah in gospodinjstvih. Rezultati zbiranja starega papirja v drugih delih Jugoslavije so precej bolj pičli. Povprečno ga zberejo le 15 kilogramov na prebivalca, kar je samo 33 odstotkov porabe.

Vse bolj aktivno pa se v zbiranje starega papirja vključuje Rdeči križ Slovenije in uresničuje večletne cilje, kot so, prispevati h gospodarski stabilizaciji, vrniti industriji surovine, vključevanje v splošno varčevanje, prispevati k varstvu okolja, izboljšati splošno higieno, razvijati solidarnost in pridobiti tudi del sredstev za človekoljubne namene. Za uresničitev teh nalog pripravlja Rdeči križ splošno zbiranje starega papirja v tem mesecu. Sredstva, zbrana na ta način, bodo namenili zdravljenju in letovanju socialno in zdravstveno ogroženih otrok v mladinskih zdraviliščih in okrevališčih Rdečega križa Slovenije.

Več obširnejših nalog za zbiranje sekundarnih surovin, varčevanja z energijo, pobiranja poljskih pridelkov ter obiranja sadja za potrebe otroških

vrtec in domov za ostarele občane, zbiranja zdravilnih zelišč ter gozdnih sadežev pa si je zadal Koordinacijski odbor za družbeno varčevanje pri predsedstvu RK SZDL. Vse te naloge in akcije bo mogoče uresničiti le, če se bodo vanje vključili vsi ljudje v vseh okoljih. Izkušnje namreč kažejo, da so do zdaj vse te akcije slonele preveč na učencih osnovnih šol, premalo se je vključevala srednješolska mladina, da ne govorimo o študentih, ki jih po navadi ni niti blizu. Delovni ljudje in občani pa bi morali tudi bolj pozorno uporabljati kontejnerje, ki so jih postavili za odpadke. Nikakor ne bi smeli v kontejnerje za steklo stresati drugih odpadkov.

Zavedati se moramo, da bo uspešna akcija zadoščenje za vse. Industrija bo dobila surovine, ki jih tako potrebuje, občani se bomo rešili odvečnega papirja, steklenine, odslužene bele tehnike in drugega, človekoljubne organizacije bodo dobile denarna sredstva za svojo dejavnost, učenci in dijaki pa denar za svoje potrebe.

Bojan Kuntarič

O indijskih poteh v boju proti rasnemu razlikovanju

Enotnost v različnosti

O boju proti rasni diskriminaciji kot enemu osnovnih vprašanj, ki jih želijo in hočejo izkoreniniti neuvrščeni, je pred dnevi na predavanju spregovorila gospa Shanti Sadiq Ali, ko je na ljubljanskem inštitutu za narodnostna vprašanja predstavila in analizirala stanje na tem področju v Indiji ter pota, po katerih se proti tej človeka nevredni zapuščini preteklosti borijo v novi Indiji.

Članica indijskega sveta za mednarodne odnose je poudarila, da se s klasičnim rasnim razlikovanjem v Indiji pravzaprav ne srečujejo, da pa je cela vrsta vprašanj, ki zadevajo osnovne človekove pravice, ki so enako pereča kot rasno razlikovanje in imajo v družbi tudi podoben zunanji izraz.

Indija, ta velika in pisana dežela, se v prvi vrsti sooča z množico jezikov in »podjezikov« ter narečij in z množico verovanj. Tes je, da so prebivalci z jugozahoda izšli iz ljudstev Male Azije, da so tisti na severu in severozahodu v izviri mongolskega rodu... Vendar so se v stoletjih toliko pomešali med seboj, da golo rasno razlikovanje ni njihov življenjski problem. Zato pa je še vedno, tudi v današnji Indiji, ki ima sodobno ustavo in gradi svojo državnost na načelih neuvrščeniosti, vprašanje osnovnih človekovih pravic povezano z močno zgodovinsko zapuščino-delitvami ljudi po razredih in kastah.

»Kar zadeva rasno razlikovanje, je bila naša velika iskušnja naša kolonialna podrejenost. In Ghandi, ki je med svojim bivanjem v Afriki na svoji koži občutil posledice rasnega razlikovanja, je znal to vprašanje prevesti tudi v naše razmere, saj so na podoben način trpeli vsi

tisti milijoni ljudi, ki pri nas pripadajo »nedotakljivim«.

»Nedotakljivi« so v Indiji najnižje na lestvici kast, so tisti, ki so popolnoma brezpravní, so brez zemlje in kakršnegakoli imetja. Njihova večna naloga je bila služiti »višjim«, delati vsa osnovna, najtežja in nenazadnje tudi najbolj umazana dela. Ta naloga in ta obveznost se je prenašala iz roda v rod, in nihče ni mogel ne s pametjo ne s spretnostjo izstopiti iz tega kroga. Pravila družbe so se zdela železna in neizpremenljiva. Celotako brezpravni in nevredni so bili (in so deloma še) »nedotakljivi«, da so se pred predstavniki višjih kast morali vedno skrivati, da se nikoli ne smejo dotakniti hrane »višjih«, ker je sicer ta »onečašena«.

Težke so korenine takšnih razmerij in mnogo več generacij bo potrebnih, da se vse to stre. Indijska družba je se zdela železna in neizpremenljiva. Celotako brezpravni in nevredni so bili (in so deloma še) »nedotakljivi«, da so se pred predstavniki višjih kast morali vedno skrivati, da se nikoli ne smejo dotakniti hrane »višjih«, ker je sicer ta »onečašena«.

Vrsta je zakonov in zakonskih določil, ki lomijo »sveta pravila kast«. V parlamentu v Delhiju je tako danes od petsto enaindvajset sedežev 140 »rezerviranih« za »nedotakljive in brezpravna plemena. Enako je v osnovnih, srednjih in visokih šolah. Isto velja za številne urade in institucije. Kaste uradno ne štejejo.

Vendar so najvišji – brahmani šele z veliko Ghandijevo »revolucijo na miren način« izgubili svojo, skoraj brezmejno moč.

Kdor danes v predvolilnih bojih zasuka svoje politične govore v območje kastnega razlikovanja ter posameznim »kastam« piha na dušo s starimi prijemci in v smislu nadaljevanja tradicije, je sodno pravno izločen iz boja. Indijska vlada se dobro zaveda, da ni dovolj zagotavljati enake pravice, da je treba nuditi tudi enake možnosti. Zato in zato, ker takšna enakost spričo številnih gospodarskih ter političnih problemov še dolgo ne bo dosežena, vlada daje najbolj zatiranim možnost skozi državne stipendije ter tako imenovane »rezervacije« za delovna mesta.

Kaste in različne vere so le glavna področja, ki sprožajo razlikovanje. Poleg pa je še kopica odtenkov. Tako na primer se razlikujejo tudi Indijci, ki so bili pod angleško kolonialno oblastjo, in tisti, ki so bili pod portugalsko. Prvim so omogočeni dostopi do boljših in imenitnejših delovnih mest, drugi so pretežno ribiči in podobno...

»Včasih še vode niso smeli piti vsi ljudje iz enega vodnjaka«, je slikovito opisala gospa Shanti Sadiq Ali, ko je spomnila na Ghandijevo kampanjo »en vodnjak za vse ljudi«.

Tradicija se seveda upira novemu času in zahtevam po enakosti ljudi in njihovi enakopravnosti v indijski družbi. Tako se vedno ni zlomljena navada, da se poročajo moški in ženske le v okviru kaste. Tistim, ki se vendarle poročijo v drugo kasto (drugo vero, druge kraje), pa je življenje še vedno oteženo.

Enotnost v različnosti, je bil naslov predavanja članice indijskega sveta za mednarodne odnose in odbora za odpravo rasne diskriminacije pri OZN (ter predsednice indijskega združenja za afriške študije, (in prav takšen je tudi cilj indijske vlade, ki se zaveda, da je razlikovanje eden od najmočnejših elementov, ki zavira hitrejši razvoj in razcvet države.

Bojana Žokalj-Jesih

Mi, potomci kmetov

Sicer to rajši zamočimo, saj se tudi neradi hvalimo, da smo pristna jara gospoda. Prijateljstvo do kmeta pa kažejo vendar nekateri, recimo takrat, ko kupujejo parcelo za počitniško hišico ali palačo, oziroma, ko pozvedujejo po klavni živini za svoje zamrzovalne skrinje. Štejemo pa si v čast, da kažemo svojo kmečko ali kmetijsko zavednost vselej takrat, ko je treba vrteti lajno v znamenju že kar obrednih gesel: »Obdelati vsako ped zemlje, sleherni krpico!« in »Kakršna setev, takšna žetev!« To se sliši kot nekakšno čarovniško zaklinjanje, ne dosti drugače kakor »hokus-pokus«, pa je že vse preorano in posejano, kakor bi monda morali verjeti. To je torej kar večno, nespremenljivo, neogibno vselej ob setvi, potem pa tarnanje, da spet nismo izpolnili setvenih načrtov. Koliko krpic ali pedi zemlje ostane »deviških« ali nekakšen dokaz, da bi naše kmetijstvo lahko prehranilo vsaj pol Evrope, je manj hvaležna naloga ne posebnopriznane statistične službe. Jasno pa je le, da nekdo spet ni obdelal tiste krpice zemlje, od katere je vse odvisno.

Nihče pa nam ne more očitati, da nismo med pripravami na setev napeli vseh sil, ko je bilo poglavitno tarnati, češ primanjkuje gnojil, nafte za traktorje, nadomestnih strojnih delov, semen, sklepanje pogodb s pridelovalci ima že usodno zamudo, cene prihodnjih pridelkov še zmeraj niso privlačne, primanjkuje pa tudi delovnih moči v kmetijstvu, nihče ne ve, koliko je pravzaprav neobdelane zemlje – no, saj nadaljevanje znamo na pamet... Mi, potomci kmetov, smo spričo vsega tega nepopisno ogorčeni. Vsakdo izmed nas najbolje ve, kaj in kako bi bilo treba storiti in kaj bi sami storili, če bi imeli kmetijstvo ali zemljo v rokah. Zgražamo se, ker spet ni bila obdelana tista krpica zemlje. Mi pa smo, seveda, storili prav vse. Ali nismo tudi tokrat opozarjali, da je treba obdelati sleherni ped zemlje?

Mi, potomci kmetov, torej vemo, kako se stvari streže. Vse je jasno in znano. Težava je le v tem, ker ne vemo, kje tiči krivec ali ker je krivec kar preveč. Predvsem so krivi, kajpak, kmetje. Kdo pa naj seje, če ne kmet? Krivi so, ker so zapustili zemljo. Potem so, nadalje, krive zadrage. Odkar jih imamo ali odkar jih tudi nimamo več, so bile vselej krive nerodne, slabo organizirane, zadolžene, nemarne zadrage. Zdj pa so hočeš nočeš grešni kozel tudi družbena posestva. Dolžijo jih, da ni znano niti, koliko zemlje sploh imajo ali da samo kmetje vedo, koliko zemlje so pustila in pozabila, kakor (baje) pozabijo čez zimo na prostem med plevelom kakšen traktor.

To, kar je bilo rečeno doslej in kar bi še utegnil kdo zamrmrati, je seveda čisto navadno, neresno obrekovanje potomcev kmetov. Kmet je kmet!

efes

Grožnje Nikaragvi

Pravzaprav bi bilo krajše naštevanje tistih delov sveta, kjer vladata kolikor toliko zadovoljiv mir in varnost tamkajšnjih narodov. Saj so po vsej zemeljski obli razsuta območja, kjer je mir bodisi neposredno ogrožen ali pa je v neposredni nevarnosti, in kjer so mnogoteri narodi pred tem da bodo ob svojo narodno neodvisnost, ali pa so to neodvisnost celo že izgubili.

Nedavna sedma konferenca neuvrščenih držav je imela dosti opraviti, da je samo naštel vsa področja kriz in vojnih napetosti, kaj šele, da jim je odkrila prave vzroke. Saj se taka območja raztezajo od skrajnih delov azijske celine čez vso Afriko in se še posebej osredotočajo v vsej ostrini v Srednji Ameriki.

Odkar so osvobodilne sandinistične sile, ki so zmogle zbrati v skupen boj proti diktatorju Somozi – ta je imel v lasti poleg vsega drugega nad en milijon najbogatejše zemlje – vse ljudstvo, da so vrgle zasovraženi režim in razglasile demokratično vladavino, je ta dežela neprestano tarča raznih zarot in tudi napadov iz tujine. Ne glede na to, da je nova sandinistična vlada uvedla vrsto naprednih reform v korist revnih poprejtlačeni slojev in se je v mednarodni politiki naslonila na gibanje neuvrščenosti, so jo vsi konservativni krogi zlasti v Združenih državah Amerike nenehno razglasjali kot enega največjih sovražnikov »svobode« in »de-

mokracije«, kot jo pojmujejo na zahodu. Četudi se notranji režim in sam državni ustroj v Nikaragvi vidno razlikuje od sedanjega režima na Kubi (niso nacionalizirali vse zemlje, pač pa v glavnem samo posestva bivšega diktatorja Somoze, tudi niso odpravili zasebne lastnine nad sredstvi za proizvodnjo in dopuščajo vidne delež zasebne pobude v gospodarskem življenju dežele), Nikaragvo razglašajo za podružnico »komunistične« Kube in kot nevarno leglo komunizma v Srednji Ameriki. Nikaragvo neprestano obtožujejo, da s kubansko pomočjo kuje zarote proti »demokraciji« režimom srednje Latinske Amerike in da v ta namen prejema izdatno vojaško pomoč neposredno od Sovjetske zveze.

Že odkar je prišel predsednik Reagan na oblast v Združenih državah, je znana njegova politika proti deželam Srednje Amerike kakor tudi proti vsem drugim državam, ki niso pripravljene ubogati na vsak washingtonski ukaz. Tisti, ki danes določajo ameriško politično in vojaško strategijo, se zavedajo, da je moč njihovo oblast nad Latinsko Ameriko obdržati edino z opiranjem na najbolj nazadnjaške sile v tem delu ameriške celine. To pa so zvečine vojaške diktature, ki so ponekod bolj, drugod manj prikriti. Strateško še posebej pomembna pa je za politiko Združenih držav

Srednja Amerika. In prav ta del zelene celine, ki je pomembna tako v gospodarskem kot strateškem pomenu, je danes pod močnim dvojnimi pritiskom. Po eni strani je prav Srednja Amerika z vso ostalo Latinsko Ameriko vred tisto območje, ki ga je najbolj močno prizadejala sedanja svetovna gospodarska kriza, saj gre za dežele z najvišjo stopnjo inflacije, za dežele z najvišjo zadolženostjo in za dežele z najbolj zaostrenimi socialnimi problemi. Vse te težave spretno izkorišča ameriška politika, da bi te dele ameriške celine obdržala pod svojo oblastjo. V večini primerov ji gre to z gospodarskimi prijemi bolj ali manj gladko izpod rok. Poglavitna in osrednja izjema pa je prav Nikaragva, ki se je z izgonom Somoze odtrgala tudi od neposredne gospodarske odvisnosti od Združenih držav. Zato je treba v primeru Nikaragve uporabiti drugačna sredstva, da bi jo pokorili. Ta sredstva resnično delujejo že ves čas, odkar je na oblasti sandinistični režim. Gre za hudo politično gonjo, pomešano z vojaškimi zarotami. Kleščé, s katerimi naj bi stisnili Nikaragvo, pa je sosednji Honduras, ki je te dni z ameriško pomočjo, z ameriškim orožjem in z enotami, izurjenimi od Američanov, začel pravo pravcato vojaško akcijo proti neodvisni Nikaragvi. Hkrati skušajo izkoristiti zrahljan notranji politični položaj v Nikaragvi, ko se srednji sloji in del višje duhovščine oddaljujejo od režima in ko je dežela v hudih gospodarskih stiskah. V resnici gre za odkrit načrt uničiti neodvisno Nikaragvo.

Drago Košmrlj

S seje komisije za vojaške invalide pri predsedstvu RO ZZB NOV Slovenije

O financiranju borčevsko-invalidskega varstva in o Strunjanu

Za urejanje borčevsko-invalidskega varstva je bilo v SR Sloveniji v 1982. letu zagotovljenih skupno 1.613.034,949 dinarjev, oziroma 7,03 odstotka republiškega proračuna (na osnovi Zakona o proračunu Slovenije za 1983. leto, Ur. l. SRS, št. 45/82) za borčevsko-invalidsko varstvo zagotovljeno 844.740.000 dinarjev, kar pomeni za 768.294.949 dinarjev manj kot lani. Do tega je prišlo zato, ker postavka »razlike v pokojninah borcev NOV« ni več na seznamu republiškega proračuna, ampak prenesena v pristojnost in rabo Skupnosti pokojninskega in invalidskega varstva. Tako predstavljajo sredstva za borčevsko-inva-

lidsko varstvo v tem letu v republiškem proračunu 3,14 odstotka, to pa je 26.837.619.658 dinarjev.

Na tem področju posebnih problemov niso ugotavljali, novost je le osnova za regres pri nakupu osebnih avtomobilov za invalide: doslej je bila ta osnova cena »katrice«, odslej pa bo osnova za ta izračun jugo 45.

Predsednik komisije za vojaške invalide pri predsedstvu RO ZZB NOV Stane Repar je opozoril, da je področje dopolnilnega varstva vojaških invalidov občutljivo in še zlasti pomembno v sedanjih zaostrenih življenjskih razmerah. V naši republiki je urejeno zadovoljivo in prav tako je zadovoljiva

informacija o tem, ki jo je pripravila strokovna služba komiteja za borce in vojaške invalide.

Ko so pri tej komisiji obravnavali zaključni račun doma vojaških invalidov in borcev v Strunjanu za leto 1982, so ugotavljali, da je sicer vrsta objektivnih okoliščin botrovala težavam in izpadu dohodka, hkrati pa so opozorili na splet subjektivnih okoliščin, ki so še dodatno prispevale k slabemu rezultatu lanskega poslovanja tega doma. Delovna skupnost se, so menili, preveč skriva za nekaterimi objektivnimi težavami (popravila slabo opravljenih gradbenih del...) in nenazadnje tudi za zaveso statusno še ne do kra-

ja urejenih razmerij.

Ugotavljali so, da je bilo za 1982. leto načrtovanih 31.250 dni zdravljenj (povprečno po 20 dni na enega pacienta), kar bi bilo približno 1150 vojaških invalidov in borcev na zdravljenju, v resnici pa jih je prišlo v Strunjan po tej poti le 760. Ob tem podatku pa ob dejstvu, da je bilo manj dopustnikov in da so bili zaposleni v domu kljub težavnemu pogojem gospodarjenja na bolniškem dopustu velikansko število delovnih ur, so člani komisije menili, da je nujno potrebno ter skrajni čas, da začnejo v domu delati bolje in bolj racionalno ter posežejo po racionalnih rezervah.

B. Ž. J.

Borci za razorožitev

ZZB NOV navzven

Aktivnost naše borčevske organizacije je vseskozi usmerjena k takemu delovanju v mednarodnih borčevskih organizacijah, ki razglaša oboroževalno tekmo, jo obsoja in kjer je le mogoče, dviga glas na razorožitev.

Sredi marca je bila v Ženevi razširjena seja koordinacijskega komiteja mednarodnih borčevskih organizacij za razorožitev. Sodelovalo je štirideset delegatov mednarodnih in nacionalnih borčevskih organizacij, med njimi tudi borčevska delegacija ZZB NOV Jugoslavije.

Pripravili so skupno besedilo za poziv ZDA in Sovjetski zvezi ob pogovorih teh dveh držav o evroraketah ter

strateškem oboroževanju.

Naš predstavnik Zvonko Grahek je v razpravi med drugim dejal, da je treba v prvi vrsti doseči pogoj, da bodo vse države vprašanja razoroževanja in iz tega izhajajoče probleme reševale v okviru Združenih narodov in njegovih organov. Grahek je še poudaril, da so cilj akcije za razorožitev v bistvu trajen mir, mednarodna varnost ter ekonomski razvoj in socialni napredek.

Naša delegacija je spregovorila tudi o delhijski konferenci neuvrčenih in udeleženci so gibanju izrekli tudi vse priznanje v prizadevanjih za mir in razorožitev.

B. Ž. J.

Danes seja predsedstva RO ZZB NOV Slovenije

Pokojninski zakon, socialna politika, Strunjan

Na današnji seji obravnava predsedstvo slovenske borčevske organizacije:

1. osnutek zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju,
2. temelje in okvire dolgoročne socialne politike,
3. zaključni račun RO ZZB NOV Slovenije za leto 1982,
4. zaključni račun ZRC za vojaške invalide in borce NOV Slovenije v Strunjanu za leto 1982,
5. akt o ustanovitvi delovne organizacije zdravilišča vojaških invalidov in borcev NOV v Strunjanu in še nekatere tekoče zadeve.

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ

IZ DELA BORČEVSKIH ORGANIZACIJ IZ DELA BORČEVSKIH ORGANO

Novo mesto – ZB NOV Mestne njive

Ena izmed zelo razgibanih, vsestransko delavnih krajevnih organizacij ZZB NOV deluje na Mestnih njivah v Novem mestu. Zdrnuje 81 članov; zlasti je uspešna njena komisija za zdravstveno in socialno skrb, številni člani ZB pa sodelujejo v organih krajevnih skupnosti in v raznih oblikah v številnih DPO in društvih. Lansko srečanje z borci, ki so šli iz nekdanje novomeške »kolonije« v partizane, je bilo izjemna priložnost za poživitev osebnih stikov, kar je spodbudilo tudi željo, da bodo zapisali najpomembnejše dogodke iz let NOB. Iz tega malega, nekoč nepomembnega dela mesta, je odšlo v partizane kar 64 bork in borcev. Ob tej priložnosti so lani v organizaciji razvili svoj prapor. Zanj so zbrali borci 13.190 dinarjev, krajani pa prispevali 19.722 dinarjev, prispevek DPO in DO pa je znašal 12.700 dinarjev. Pokazalo se je, kakšen ugled uživa borčevska organizacija na terenu, saj so ljudje kar zamerili, ko je zbiralna akcija za prapor nehote obšla nekaj posameznikov. Spominske zahvale, ki so jih podelili vsem borcem tega terena, so požele največ hvalečnosti med nekdanjimi krajani, ki živijo po številnih jugoslovanskih mestih.

O delu odbora je poročala na nedavni letni konferenci njegova predsednica Marica Trelc. O aktualnih dogodkih doma in po svetu je borcem govoril Ivan Somrak, zbor pa je pozdravila tudi skupina tabornikov v krojih, ki so jo lani prav na pobudo ZB NOV ustanovili v KS. S praporom so borci sodelovali pri pionirskem pohodu po poteh 15. divizije in druge. Na zboru so med drugim sklenili, da bodo posebej namesto 50 plačevali po 100 dinarjev letne naročnine. V urejenem oddelku NOB Dolenjskega muzeja, so ugotovili med drugim, še ni bilo nobene »zgodovinske ure«, o katerih so govorili pred njegovo postavitvijo, pa bi bilo treba prav to obliko dela bolj uporabljati za vzgojo mladine.

O delu in razvoju krajevnih skupnosti in načrtih rezervnih vojaških starešin v KS je članom poročal Lojze Pucelj, ki je poudaril zasluge članov borčevske organizacije pri napredku krajevnih skupnosti.

Sprejeli so načrt dela krajevnega združenja za 1983/84, ki spodbuja k nadaljevanju že razvejanih dejavnosti.

Tone Gošnik

Maribor – Skupščina skupnosti borcev Šercerjeve brigade

V Domu JNA v Mariboru je bila že pred dnevi skupščina skupnosti borcev 2. SNOUB Ljubo Šercer, na kateri je predsednik podobora brigade Anton Gregorič med drugim poudaril, da živijo danes po dopolnjenih podatkih na področju Podravja in Pomurja 303 borci in borke Šercerjeve brigade. Sodelovali so tudi z odborom Lackovega odreda in odborom brigade Miloša Zidanška, ko sta leta organizirala jubilejna srečanja. Organizirali so množično udeležbo na občinskih proslavah dneva vstaje na Paškem kozjaku, pri odkritju spomenika na Graški gori in ob krajevnem prazniku v Lovrencu na Pohorju. Borci so sodelovali tudi na proslavah v Ribnici na Pohorju in na Šumiku ter na Žaucerjevem vrhu. Posebno pozornost so posvetili pripravam na tovariško srečanje borcev 14. divizije. Organizirali so tudi številčno dobro udeležbo borcev na proslavi 40-letnice ustanovitve brigade na Mokrcu. Navzeli so tudi stike z OO ZB NOV občine Maribor Ruše in se z njimi dogovorili za postavitev spominskega obeležja padlim pri napadu na Sokolski dom.

Sprejeli so program dela za letos. Ob taborniškem odredu 14. divizije na osnovni šoli Franc Rozman Stane so ustanovili tudi klub borcev. Predstavniki taborniškega odreda so bili tudi na skupščini in so borcem Šercerjeve brigade razdelili prijavne listine za vpis v članstvo kluba. Pododbor bo pred proslavo osvoboditve Lovrenca na Pohorju letos organiziral srečanje predstavnikov šol, ki so poimenovane po brigadi. Pripravili bodo tudi anketo med borci in ugotovili njihovo zdravstveno stanje. Pregledali

bodo, koliko borcev danes še nima nobenega odlikovanja.

V domu JNA so predstavniki podobora 2. SNOUB Ljubo Šercer in osnovne šole Ljubo Šercer iz Lovrenca na Pohorju podpisali listino o trajnem sodelovanju na področju razvijanja tradicij NOV in socialistične revolucije.

M. K.

JESENICE – O zdravstvenem varstvu borcev

Pred kratkim so o zdravstveni varnosti borcev NOV železničarjev spregovorili zdravstveni delavci, ki urejajo te zadeve, predstavniki borčevske organizacije Železarne in predstavnik sindikata.

Dr. Andrej Robič, ki je bil navzoč kot predstavnik medobčinske zdravstvene organizacije, je povedal, da je zdravstvenemu varstvu borcev NOV posvečena vsa pozornost. Mnogi borci zelo potrebujejo zdraviliško zdravljenje. Za uspešno zdravljenje je potrebno tri tedne zdravilišča. Da bi se jih čimveč zdravi na ta način, so teden zdravljenja plačali borci sami, 14 dni pa je šlo na račun zdravstvenega varstva. Za vsakega od predlaganih za klimatsko in zdraviliško zdravljenje je potrebno mnenje o gnetnem stanju, ki ga daje borčevska organizacija. V zobozdravstvu še je stanje izboljšalo. Sredstev za vojaške vojne invalide je nekoliko manj, zato bosta morali komisija za invalide in zdravstvena služba čimbolj sodelovati. Ustrezno bo treba izpolniti tudi evidenco o ortopedskih pripomočkih.

Predsednik aktiva ZB jeseniške Železarne je navzoče seznanil, da je v Železnari ta čas še 157 aktivno zaposlenih delavcev – borcev NOV. Njihovo zdravstveno stanje ni najboljšo. Pri letnih pregledih je bilo ugotovljeno, da imajo boleznijo ožilja, srca in drugih več kot drugod.

Predstojnik zdravstva v Železnari dr. Jože Jenstrle je povedal, da dela 120 borcev še v neposredni proizvodnji. Vsi so starejši od 50 let. Ugotovljeno je, da se pri teh delavcih pojavljajo (kot posledice vojne) bolezni, ki jih pri drugih delavcih ni opaziti. Kljub temu, da letno pošljejo 5 odstotkov zaposlenih na klimatsko zdravljenje, je to po zdravniškem mnenju še premalo. Kljub šibkemu zdravju borcev le ti najmanj boleajo; kar 79 odstotkov bolezenskih dopustov pa je v starostni skupini od 18. do 32. leta!

Dr. Marija Može-Kovačič, vodja borčevskega dispanzerja Železarne, je povedala, da poleg zaposlenih borcev to ustanovo obiskuje še prav toliko upokojenih borcev, in še 300 do 400 upokojevc. Oboji zato, ker po upokojitvi nočejo menjati zdravnik. Zdravnica jih ne zavrača, čeprav bi bilo prav, da ti hodijo v matične zdravstvene domove, kjer stanujejo. Vukašin Kilibarda, predstavnik občinske komisije za socialno-zdravstvene zadeve borcev, je poudaril, da je pri upokojenih borcih veliko težav predvsem zato, ker nekateri ne dosegajo niti minimalne pokojnine, kar ima za posledico velike socialne probleme. Prav zaradi tega se na račun upokojenih ne more reševati problemov še aktivno zaposlenih, še posebno, ker se le nekatere delovne organizacije spomnijo svojih upokojevc.

Franc Jerala, član občinske komisije za socialno in zdravstveno problematiko, je poudaril, da skušajo čimbolj reševati socialne probleme starejših prebivalcev.

V razpravi so sodelovali še drugi udeleženci. Na koncu sestanka so ugotovili, da je bila izmenjava koristna, in da bodo v prihodnje vsi čimbolj sodelovali, da bi borcem zagotovili kar najboljšo zdravstveno varstvo in nego.

Branko Blenkuš

Nova Gorica – Skupščina ZB

Pred dnevi so se zbrali člani krajevnih organizacij Združenja borcev NOV Rastislav Delpin v Novi Gorici na letni programski konferenci. S potekom zbiranja in združevanja sredstev za urejanje spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja v NOB v letih 1941–1945 iz

občine Nova Gorica na Kobilniku pri Trnovem in s potekom priprav na proslavo 40-letnice drugega zasedanja AV-NOJ ter ustanovitve 9. korpusa NOVJ je člane seznanil predsednik OO ZZB NOV.

Delo v preteklem obdobju je v glavnem potekalo v komisijah. Te so obravnavale naloge, sprejete v akcijskem programu za 1982. leto. Člani komisije za socialna in zdravstvena vprašanja so lani opravili 25 obiskov na domovih borcev. Deset članov te organizacije je prejelo regres za počitniški dom v Strunjanu. Tudi letos bodo registrirali 10 mest v počitniškem domu za člane svoje organizacije.

Zaporniki, interniranci in vojni ujetniki so bili prav tako aktivni. Udeležili so se in vključili v vse akcije spominskih slovesnosti, srečanj in pripravljanih podatkov za izpopolnitev evidence, ki jo ima v svojem programu komisija za to dejavnost. Komisija je obiskala internirance, ki živijo v domu upokojevc.

Stanovanjska vprašanja borcev te organizacije so v KS Rastislav Delpin rešena. Večina borcev je dobila družbena stanovanja, mnogi pa so si s pomočjo kreditov zgradili hiše.

Komisija za predloge in odlikovanja je pri vseh pripravah predlogov za delegate krajevnih in občinskih družbenopolitičnih skupnosti pripravljala predloge odlikovanj in raznih priznanj, sodelovala pri predlogih za sprejetje srebrnih priznanj ZZB NOV, ki jih podeljuje občinski odbor ZZB NOV Nova Gorica najbolj zaslužnim članom. Zanimiva je ugotovitev, da je bila večina borcev izvoljena v vse delegacije družbenopolitičnih skupnosti. Razen tega imajo borci te organizacije svoje predstavnike še v posebnih delegacijah za zdravstveno varstvo, socialno skrbstvo, pokojninsko in invalidsko zavarovanje ter v stanovanjskem gospodarstvu. Aktivnost svojih delegatov so dosegli zato, ker so že pri evidentiranju in kandidiranju zahtevali od njih, da redno sodelujejo v delegacijah in pri njihovih skupščinah. Tako je bila podobna družbenopolitična dejavnost borčevske organizacije v krajevni skupnosti. Aktivno so prenašali, ohranjali in razvijali revolucionarne tradicije NOB, zlasti med šolsko in delavsko mladino.

Ugotovili so, da je bila uspešna akcija zbiranja sredstev za ureditev spomenika padlim borcem in žrtvam fašističnega nasilja v NOB iz občine Nova Gorica (na Kobilniku pri Trnovem). Člani organizacije so v zelo kratkem času obiskali 350 upokojevc in 10 obrtnikov na območju KS ter zbrali 71.546,00 dinarjev. Udeleženci zbora KO ZB Rastislav Delpin so sprejeli sklep, da se ponovi akcija zbiranja sredstev za ureditev omenjenega spomenika, ker vsa v ta namen zbrana sredstva v občini predstavljajo komaj polovico potrebnih sredstev za uspešno izvedbo zastavljene programa.

Na pobudo domicilnega odbora VOS OF za severno Primorsko in s sodelovanjem družbenopolitičnih organizacij KS, občinskimi odborom ZB NOV Nova Gorica, Republiškim sekretariatom za notranje zadeve, Temeljno banko Nova Gorica, cestnim podjetjem, SGP Nova Gorica, AGP Ajdovščina, VGP Soča, Soškimi elektrarnami, Elektro Gorica, ANPI iz Podgore in drugimi so devetega septembra, ob dnevu občine Nova Gorica, odkrili spomenik – doprsni kip narodnega heroja Rastislava Delpina v njegovih krajevni skupnosti in ulici. Ob tej priložnosti sta se pobratili borčevski organizaciji ANPI iz Podgore pri Gorici in KO ZB NOV Rastislav Delpin iz Nove Gorice.

Mile Gojković

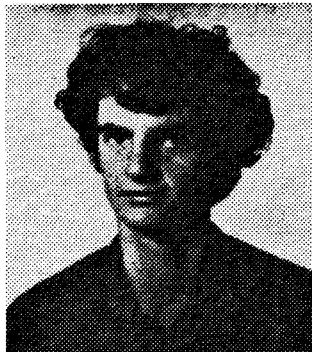
Geologija in SLO ter DS Kje je njihovo mesto

Na fakulteti za naravoslovje in tehnologijo Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani so pripravili pogovor o vlogi geologije v sistemu SLO in DS ter vlogi geologa pri tem. Pogovora se je udeležilo 22 študentov-montanistov, ki so s svojimi razpravami pripomogli, da je bilo srečanje uspešno. Dotaknili so se precej široke in zahtevne problematike in opozorili na nekatera nerešena vprašanja.

Ugotovili so, da so možnosti sodelovanja geologije pri pripravah in sami obrambni vojni izredne. Ker geološke raziskave dajejo vrsto strateških informacij, je sodelovanje v sistemu SLO in DS zelo pomembno. Rezultati geoloških raziskav zahtevajo posebne ukrepe pri hranjenju in zavarovanju. To pa pomeni dodatne obveznosti za nekega geologa, ki se ukvarja z raziskavami, da se tudi obnaša v duhu družbene samozasčite. Zaustavili so se tudi ob problemu teoretičnega in

praktičnega usposabljanja celotne družbe za delo v tako zapletenem in zahtevnem sistemu SLO in DS. Študentje so poudarili, da v sedanjem sistemu izobraževanja niso izkoriščene vse možnosti. Kot udeleženci vzgojno-izobraževalnega procesa in njegovi subjekti so ugotovili, da so isto ali podobno tematiko poslušali že na treh različnih stopnjah izobraževanja, čeprav seveda vsakokrat na kakovostnejši ravni. Menili so tudi, da še vedno ne vedo, kje je njihovo mesto v prime-

ru krize ali celo vojne nevarnosti in kaj lahko prispevajo v takšnem položaju kot geologi. Študentje tudi menijo, da je njihova razvrstitev kot vojaških obveznikov v enote in ustanove oboroženih sil

Veliko je k uspešnemu pogovoru s svojo razpravo prispeval študent drugega letnika Uroš Herlec

zunaj njihove strokovne usmeritve nesmotna.

Dotaknili so se tudi delovanja nekaterih organizacij in društev, ki tudi razvijajo dejavnosti, ki so s stališča SLO in DS zelo pomembne. Gre predvsem za financiranje, ki je zdaj slabo urejeno

in temelji na samofinanciranju.

V okvir samozasčitnega delovanja sodi tudi aktivnejše ohranjanje naravne dediščine. Predvsem gre za še neodkrita in neregistrirane izvire, jamske objekte in drugo.

Tako zastavljene, predvsem pa ustvarjalne oblike in metode v vzgojno izobraževalnem delu s študenti na vseh področjih lahko tudi na področju SLO in DS ponudijo osnovno in uporabno znanje za vse razmere.

Ob koncu so udeleženci poudarili, da je problem, ki so ga načeli, zelo zahteven in kompleksen in bi razpravo veljalo nadaljevati ter celo začeti posamične ali skupinske raziskave. Do drugega takšnega pogovora naj bi skušali vzpodbuditi tudi druge profesorje geologije in druge montaniste, ki bi lahko veliko prispevali k oblikovanju stališč in namenov za tak interdisciplinarni poseg na tako pomembnem področju, kot so montanistika in SLO ter DS.

Milko Brožič

Kako je delovala ZB NOV na področju SLO in DS Povečali so akcijsko sposobnost

Mestni odbor ZZB NOV Maribor je razpravljal o delovanju organizacije ZB Maribor na področju SLO in DS. Predsednik komisije za SLO in DS Boris Battelino je predstavil obsežno dejavnost, v katero so se vključevali mariborski borci. Osnovna dejavnost na tem področju je potekala v krajevnih skupnostih. Od skupno 68 krajevnih organizacij ZB jih ima 27 komisije za SLO in DS, medtem ko ostale na druge načine zagotavljajo obrambno-zaščitno aktivnost. Najbolje je, da se krajevne organizacije tudi v prihodnje odločajo same za najustreznejše oblike delovanja. Po besedah Borisa

Battelina jo pomembno, da se borci aktivno vključujejo v obrambno-zaščitno dejavnost drugih struktur v krajevni skupnosti. Obrambni dokumenti organizacij ZB so usklajeni z dokumenti krajevnih konferenc SZDL in komitejev SLO. Aktivnost članstva na obrambno-varnostnem področju je vredna pohvale, saj se ne zmanjšuje kljub pritiskom let in bolezni in raznim nepravilnostim. Leta 1982 je bilo 222 borcev na vodilnih mestih v raznih organih SLO in DS. Vsekar pa je res, da se pri volitvah v organe krajevnih skupnosti prepočasno pomljujejo obrambne strukture. Borci sodelujejo v ZRVS,

Rdečem križu, pri tabornikih, v hišnih svetih in drugod, kjer se vključujejo v obrambne priprave. Število zaposlenih borcev se je precej zmanjšalo. V delovnih organizacijah pa še vedno prispevajo pomemben delež k obrambnim pripravam. Pripravljenost za obrambno in samozasčitno delo so borci pokazali tudi v akciji NNNP, v katero so se vključili na vseh ravneh.

Med drugim je 63 predavateljev - borcev pripravilo 141 predavanj iz obrambne vzgoje. Prispevali so tudi svoj delež pri pridobivanju kandidatov za študij na vojaških šolah. V sodelovanju z občinskimi štabom teritorialne

obrambe so organizirali vaje v streljanju z vojaško polavtomatsko puško. Rezultati streljanja so bili v povprečju dobri, veliko pa je bilo tudi odličnih. Strelskih vaj se je udeležilo tudi precej tovarišic. K uspehu so prispevali pomemben delež tudi člani štaba teritorialne obrambe, ki so strokovno vodili akcijo, hkrati pa so pokazali tudi veliko spoštovanja in razumevanja do ostarelih članov. Komisije za SLO in DS pri predsedstvih občinskih odborov ZZB NOV so povečale akcijsko sposobnost. V odborih in predsedstvih organizacije v krajevnih skupnostih, občinah in v mestu so bile pogoste razprave o politično-varnostni situaciji. Člani organizacije so aktivno sodelovali tudi v ustreznih delovnih telesih v občini, mestu in republiki.

Marjan Kos

Več aktivnosti

Da je postala ZRVS šola vodilnih kadrov za naše oborožene sile in druge obrambne strukture, je bilo potrebno mnogo dela ne le pri vojaško strokovnem usposabljanju, pač pa tudi pri političnem izobraževanju članstva. Tako organizacija tudi ostaja, zato pa se mora v njej sami in vsakem drugem okolju potrditi za brezhibno organiziranostjo in politično trdnostjo.

Poleg vseh oblik ideološko političnega samoizobraževanja pa teče izobraževanje po programu, ki ga določa vsako leto posebej RK ZRVS. Ta tako imenovani železni spored je še vedno zanimiv, saj pod istimi naslovi obravnava vedno drugačne dogodke. Toda prepogosto se zgodi, da predavatelj doda znanju iz prejšnjih let premalo svežine, premalo novosti. Poslušalci, ki to poslušajo že vrsto let v skoraj nespremenjenih oblikah, postajajo počasi utrjeni, ne sledijo ter izgubljajo motiv za sodelovanje v morebitni razpravi. Tako podane teme z istimi naslovi počasi izgubljajo gonilno moč in niso vodilo za akcijo.

Zato je dolžnost vseh komisij za ideološko - politično izobraževanje pri OK ZRVS in krajevnih organizacijah, da z izrednim posluhom sle-

dijo političnim, gospodarskim, kulturnim in drugim tokovom doma in v svetu, pomembnim dogodkom kot tudi našemu odnosu do posameznega pojava in izoblikujejo informacijo, ki jo v najprimernejši obliki posredujejo članstvu.

Naši starešine, in med njimi je večina komunistov, še vedno premalo poznajo napredne politične tokove v državah kapitalističnega družbenega sistema. Marsikdo pričakuje delavsko revolucijo, ko sliši za porast članstva komunistične partije v neki visoko razviti državi. Vsi ti pojavi, kot so zmage socialistov na parlamentarnih volitvah, niso za nas nič manj pomembni, kot so dogodki v Perzijskem zalivu, na Bližnjem vzhodu ali drugi vojaški spopadi na katerem koli koncu sveta. Vse preradi obstanemo pri primerjanju številčne moči armad, udarnih moči orožij in nastale vojne škode, vendar je vojna le nadaljevanje politike z drugačnimi sredstvi, sociološki in politični vidiki teh vojn pa nam ostanejo največkrat neznani.

Mnogokrat izhaja ravno zaradi neobveščenosti počasno vključevanje organizacij in aktivov ZRVS v okolju, kjer delajo in živijo. Kajti sa-

mo članstvo ne daje še nobenih posebnih in uporabnih znanj, ki pa so za vključevanje in aktivno delovanje neizogibno potrebna.

To je narekovalo, da smo na Sežanskem o tem temeljito premislili in začeli usposabljanje RVS za nosilce ideološko - političnega izobraževanja. Ti nato usposobljeni delujejo, tako v organizaciji kot tudi v KS in ozdih. Posebno pozornost namenjamo izbiranju tem. Tako smo takoj po zasedanju kongresa KPI uvrstili v program in pripravili predavanje na to

temo, kot tudi temo o 7. vrhu neuvrčenih in aktivnosti Jugoslavije na področju neuvrčenosti. Starešinam smo predstavili tudi Zakon o splošni ljudski obrambi in družbeni samozasčiti.

Tako ostaja ena glavnih nalog OK ZRVS in krajevnih organizacij, da s stalnim sodelovanjem in posodabljanjem izobraževalnega procesa dosežejo tako stopnjo organiziranosti in usposobljenosti, da bo postala obrambno-samozasčitna kultura način življenja.

Franc Premrl

Borci so redni gostje na šoli

Na srednji šoli Edvarda Kardelja v Slovenj Gradcu namenjajo negovanju tradicij NOB in naše revolucije veliko pozornosti. Z njimi pa se ne srečujejo samo pri pouku, ampak tudi pri izvenšolskih dejavnostih.

Tako je zgodovinski krožek tudi letos pripravil študij za srebnobralno značko Karla Prusnika-Gasperja. Razen Prežihove Požganice so učenci prebrali dodatno literaturo o koroškem plebiscitu. O tej tematiki jim je govoril tudi koroški revolucionar, španski borec in Prežihov sodelovec Ivan Kocal-Imre.

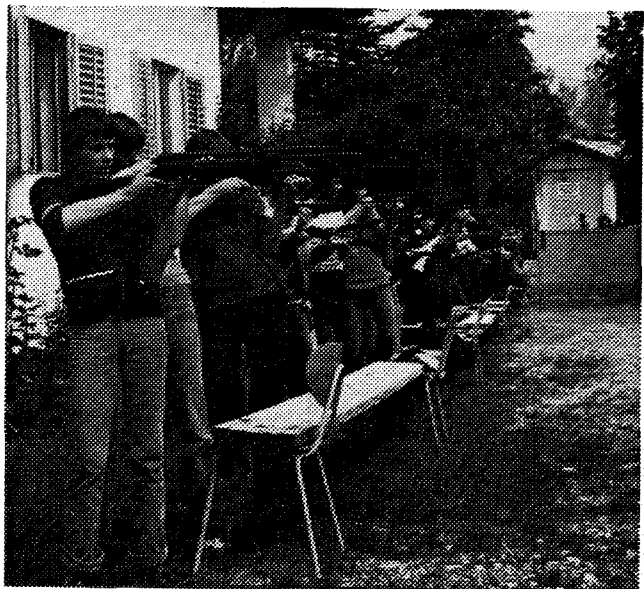
Tudi obrambni krožek vključuje v svojo dejavnost izročila NOB. Tako so člani krožka povabili borca legendarne Prve udarne proletarske brigade Vasiljka Markovića, ki jim je pripovedoval o svoji revolucionarni poti in o Uziški republiki. Vasiljko Marković je danes upokojenec in živi v Slovenj Gradcu.

Jože Potočnik

Nekateri člani niso dovolj aktivni

Člani organizacije Zveze rezervnih vojaških starešin novogoriške občine so konec marca pripravili letno programsko konferenco, na kateri so zelo kritično ocenili svoje delo v preteklem letu. Predvsem so se zaustavili ob tem, da nekateri člani organizacije in njenih organov niso tako aktivni, kot bi od njih pričakovali. Čeprav jih je zelo veliko delavnih zunaj organizacije, pa ne pokažejo takega delovnega zagona v organizaciji sami. Rešitev takega stanja vidijo predvsem v motiviranju članstva, v iskanju novih oblik dela, v demokratični odgovornosti nekega posameznika, organa in organizacije v celoti, izboljšavanju znanja in nasploh usposabljanja.

Kot je dejal eden od razpravljalcev, polkovnik Danilo Poberaj, mednarodni politični položaj in še posebej nam

Novogoriški rezervni starešine so lani pripravili 22 obrambnih dni, na katerih je sodelovalo več kot deset tisoč učencev in učenk osnovnih in srednjih šol

sovražna dejavnost zunanjega in notranjega nasprotnika ne dovoljujeta, da se rezervni vojaški starešine ukvarjajo sami s seboj. Morajo pa vedeti, da smo na območju, ki je zanimivo za razne družbenopolitične sisteme.

Zato je zelo pomembno, kakšne so politična usposobljenost, vojaško in samozasčitno znanje ter pripravljenost rezervnih vojaških starešin za boj proti nekemu nasprotniku. V prihodnje mora biti za to vsa skrb usmerjena v idejno-politično usposabljanje, zlasti mlajših članov te organizacije.

Zveza rezervnih vojaških starešin je bila v novogoriški občini zelo tesno povezana z vsemi družbeno-političnimi dejavniki, prav tako s pripadniki JLA, teritorialno obrambo in z mladino, taborniki, planinskimi društvi, društvi Rdečega križa, strelskimi družinami ter drugimi organizacijami, ki imajo v sistemu našega koncepta splošnega ljudskega odpora veliko vlogo. Naloga organizacije je, da združuje rezervne vojaške starešine, ker si le tako lahko obnavljajo in dopolnjujejo znanje in veščine, pridobljene med šolanjem v šolah za rezervne vojaške starešine in v enotah JLA. Uspeh je zagotovljen le z nenehnim izpopolnjevanjem in s sodelovanjem v krajevni skupnosti, na šolah in v vseh drugih okoljih v katerih živijo in delujejo rezervni vojaški starešine.

Da je skupno delo obrodilo sad, kažejo tudi podatki o izvedbi vseh načrtovanih nalog - bilo je 79 predavanj in seminarjev, na katerih je sodelovalo 73 odstotkov rezervnih vojaških starešin, 22 obrambnih dni, na katerih je sodelovalo nekaj več kot 10.500 učencev in učenk osnovnih in srednjih šol ter 310 brigadirjev MDA Kras 82 ter 450 rezervnih vojaških starešin - mentorjev; objavljenih je bilo 76 prispevkov o delu ZRVS, izdanih 6 številč Biltena OK ZRVS, urejene tri slikovne razstave; 195 pohvaljenih in 17 odlikovanih rezervnih starešin, 6 jih je prejelo plaketo ZRVS Jugoslavije in šest zlatih značk za uspehe pri delu na obrambnih pripravah, napredovalo pa je 90 rezervnih vojaških starešin.

Predsednik občinske konference SZDL Nova Gorica Alojz Lah se je javno zahvalil občinski in krajevnim konferencam ZRVS za aktivno in učinkovito delo v fronti socialističnih sil.

Mile Gojković

Mladi bodo pokazali svoje znanje

Na Koroškem se že pripravljajo za izvedbo regijskega tekmovanja osnovnošolske, srednješolske in izvenšolske mladine na področju SLO in DS, ki bo 14. maja letos. Ker sta bili dve prejšnji tekmovanji v Slovenj Gradcu, bo letošnje v drugem kraju.

Odbor za pripravo tekmovanja sestavljajo tudi predstavniki komitejev za SLO in DS iz vseh štirih občinskih konferenc SZDL na Koroškem. Glede na to, da je tekmovanje zelo pomembna družbenopolitična akcija, pa bo odbor sodeloval tudi z drugimi odgovornimi dejavniki v pokrajini.

Obrambne dejavnosti mladih in tekmovanje samo sodijo v okvir dejavnosti, vezani na dolgoročno izvajanje nalog na področju akcije NNNP. Tekmovanja, ki so zelo množična, so pokazala, da lahko na tak način mladi najlažje pokažejo svoje znanje s področja SLO in DS.

Pred regijskim tekmovanjem bodo potekale podobne prireditve na vseh osnovnih in srednjih šolah usmerjenega izobraževanja. Najboljše ekipe se bodo uvrstile na občinska, od tam pa na regijsko tekmovanje, na katerem bo sodelovala tudi po ena ekipa izvenšolske mladine iz vsake koroške občine.

Adolf Ankon

Naš partizanski pesnik in dramatik Matej Bor – sedemdesetletnik

Spominjam se, kako sem februarja 1944 potoval z izposojenim konjem iz Cankarjeve brigade (posodil mi ga je komandant Dragan) proti »obljubljeni partizanski deželi: osvobojenemu ozemlju Bele krajine, kamor so me poklicali na odrski tečaj za odrske talente. Potrebovali so mlade igralce za partizansko gledališče, ki ga je februarja 1944 ustanovil SNOS. Tistega ubogega, utrujenega konja, sem potem nekje sredi poti pustil v neki vasi, sam pa sem jo mahnil dalje peš sredi visokega snega v Gorjancih. Med potjo sem srečal Marjana Marince, ki je ravno tako kot jaz potoval v Črnomelj na isti tečaj. Spominjam se, da sva se med dolgo hojo pogovarjala o partizanski poeziji (tudi Marinc je kot jaz pogosto nastopal na partizanskih mitingih kot recitator in igralec) in da sva bila enodušno soglasna v sodbi, da je Matej Bor tisti partizanski poet, ki je najbolj naš – najbolj borčevski. V njegovih poeziji se združuje upor proti gnilemu staremu svetu, jeza proti okupatorju, vera v zmago revolucije in posluš za vse, kar se dogaja v brigadah v boju in med počitkom. Pa ne sa-

mo borci, tudi vaščani v krajih, kjer smo prirejali mitinge na osvobojenem pa tudi neosvobojenem ozemlju, so prisluhnili Borovi pesmi, ki jih je na mah osvojila, Kadar je recimo Jože Tiran, najboljši partizanski recitator, »povedal« (resnično povedal in ne recitiral) kakšno Borovo, najsi je bila to bojna, podzigmalna ali nežno lirčna, je nastala v krogu poslušalcev najprej zbrana tišina, nato pa spontano ploskajoče priznanje.

Sam sem nekoč recitiral na brigadnem mitingu Borovo pesem o modernem Džingiskanu in so me njegovi verzi tako prevzeli in razvneli, da se še dolgo po recitaciji nisem mogel pomiriti.

Matej Bor je spesnil in uglasbil partizansko pesem »Hej brigade!«, ki smo jo borci v hipu in navdušeno sprejeli za svojo himno in ni je bolj priljubljene pesmi med partizani, kakor je ta. Še danes ko smo borci, tisti, ki smo imeli srečo, da smo preživeli narodnoosvobodilni boj in dočakali svobodo in obnovo ter izgradnjo porušene domovine, stari in bolni, se zdržnemo, kadar začujemo to najljubšo partizansko pesem. V naših srcih se priž-

gejo čustva partizanskega tovarištva in ponos, da smo sodelovali v boju. In ko pomislimo na hoste, se moramo spet spomniti na znano in prečudovito Borovo pesem »Hoste«.

Matej Bor ni bil le pesnik, bil je tudi partizanski dramatik. Dramatik številka ena. Začel je pisati skeče (Ječa se je odprla in Gospod Lisjak) nato pa je napisal dve celovečerni drami, brez katerih ne bi bilo partizanskega gledališča: »Težka ura« ki zajema snov iz ilegalnega dela v okupirani Ljubljani in »Raztrganci«, ki je postala najbolj priljubljena partizanska gledališka uspešnica.

Spominjam se, kako presrečni smo bili igralci partizanskega gledališča, ko nam je poslal Matej Bor obe drami. Igrali smo sicer pred tem že Cankarjevega »Kralja na Betajnovi« (ki ga je režiral Matej Bor) toda šele Borove drame so nam dajale občutek, da smo resnično partizansko gledališče. Matej Bor pa žal nikdar ni videl partizanske uprizoritve »Raztrgancev«, kajti ob uprizoritvi je bil v južni Italiji, kjer se je zdravil. Po osvoboditvi si je ogledal »Raztrgance« v mariborski Drami, kjer jo je reži-

ral Milan Skrbinšek. Bor z uprizoritvijo ni bil zadovoljen, saj režiser ni doumel partizanskega ozračja in je delo režiral kot psihološko dramo po vzorcu ekspresionizma. Pristno ozračje je lahko uprizorilo le partizansko gledališče z izkušnjami igralcev, ki so prišli iz brigad. Zato je bilo Mateju Boru zelo žal, da ni videl partizanske uprizoritve te svoje igre, ki je tudi po osvoboditvi doživela mnogo ponovitev doma pa tudi na tujem (Na primer v Pragi).

Matej Bor je bil resnično naš, borčevski poet in dramatik, ljubili smo njegove ognjevitve in zanosne verze, ljubili smo njegove partizanske igre. Čeprav je ustvaril na umetniškem področju po osvoboditvi še marsikaj več, kar pripada zakladnici slovenske umetnosti, se ga borci ob njegovem življenjskem in umetniškem jubileju spominjamo po tem, da je bil s svojo muzo v času, ki muzam ni bil niti najmanj naklonjen, vedno med nami in si z nami vred delil radost in žalost. Na to smo ponosni mi in na to je brez dvoma ponosen tudi sam, da je zrasel in postal velik v tem okolju,

Dušan Mevlja

Devetdesetletnica rojstva nabrežinskega pesnika

Besede ljubezni

Minuli torek se je v Cankarjevem domu ob devetdesetletnici rojstva slovenskega pesnika Iga Grudna odvil prijazen pesniški večer, ki ga je pripravila Zveza slovenskih kulturnih društev iz Trsta. Pesmi so brali in recitali igralci slovenskih gledališč iz Ljubljane in Trsta. Žal se tega večera razen številnih tržaških študentov v Ljubljani in nekaterih gostov iz zamejstva ni udeležilo omembe vredno število Ljubljančanov, čeprav se nam je Gruden tudi tokrat predstavil kot izredno tankočuten pesnik ljubezni, poznavanja človeške psihe in kot pesnik moderne.

B. Ž. J.

Nova knjiga Partizanske knjige

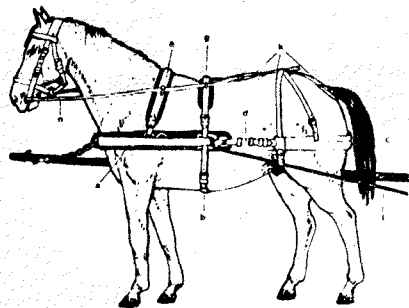
Koristen pripomoček

Partizanska knjiga iz Ljubljane je pred nedavnim izdala priročnik, ki smo ga v Sloveniji in vsej Jugoslaviji pogrešali že več kot dvajset let. Gre za delo dr. Milana Dolence »Uporaba in higiena konj v SLO«.

Avtor ima na področju konjereje in uporabe konj v vojnih razmerah veliko izku-

Knjiga je razdeljena na sedem poglavij. V prvih štirih avtor opisuje ravnanje s konjem, prehrano, vhlavljanje in higieno. V petem obravnava uporabo konj. Precej pozornosti je namenil prenašanju tovorov, tovorni opremi in drugi konjski opremi. Nato je obdelal bolezni, poškodbe in prvo pomoč.

Dr. Milan Dolenc

UPORABA IN HIGIENA KONJ V SLO

D. M.

Partizanski pesniki se poslavljajo

Obvestila v slovenskih časnikih o umrlih so vedno bolj zastrašujoča: udeleženci in borci NOV umirajo kot po tekočem traku. Pretreseni smo prebrali, da sta umrla tudi dva partizanska pesnika: Gorenjec Miha Klinar in Notranjec Črt Sinkovec.

V naši zavesti živita kot predstavnika partizanske poezije predvsem Matej Bor in Karel Destovnik-Kajuh. Precej manj vemo (ali hočemo vedeti) o Brejcu, Vipotniku, Udoviču, Levcu, Šmitu, Minattiju, Brestovi, Klinarju, Sinkovcu in Robu... in še bi lahko naštevali. Tudi Klinar in Sinkovec nista imela sreče, da bi izdala svoje partizanske pesmi v zbirkah še v partizanih. Izdaje svojih pesmi v knjigah sta doživela šele po osvoboditvi. In tedaj se je izkazalo, da so njune pesmi samosvoje in da pomenijo obogatitev partizanske poezije, in ne samo slovenske, temveč tudi jugoslovanske. To je potrdila tudi uvrstitev njihovih pesmi v antologijo jugoslovanske odporniške poezije SVITANJA, ki jo je uredil prof. Emil Cesar in izdala ljubljanska založba Univerzum. Klinar in Sinkovec sta bila zelo navezana na rodno zemljo in nanjo nista nikdar pozabila v svojih verzih. Ljubila sta jo takrat, ko

so jo podjarmili okupatorji in ljubila sta jo z vsem žarom, ko sta jo pomagala osvoboditi. Osvoboditi s puško pa tudi z verzi, kajti verzi so bili močno orožje v narodnoosvobodilnem boju.

O umrlem partizanskem pesniku Klinarju je napisal občutene besede slovesa sam dvorni poet revolucije Matej Bor in s tem izkazal spoštovanje in priznanje svojemu kolegu – partizanskemu pesniku. Tudi na Črtomira Sinkovca ne bi smeli pozabiti, poleg vsega drugega tudi zato ne, ker je bil dolga leta urednik partizanskih časnikov in revij, v katerih je odstopil vedno mnogo prostora partizanski poeziji, poeziji znanih partizanskih poetov pa tudi partizanski ljudski pesmi, ki jo je zbral v posebni knjigi.

Morda je ravno (kako žalostni!) njuna smrt priložnost, da zberemo vse, kar sta napisala in da gradivo izdamo v knjigah in ga ovrednotimo. Ne vem, kakšna bo ocena književnih strokovnjakov, vnaprej pa lahko zagotovimo, da bodo njune knjige dragoceno pričevanje o dragocenih doživetjih v odločilni prelomnici slovenskega naroda.

D. M.

Nova knjiga Ivana Krefta v sodelovanju treh založb Spori in spopadi

V sodelovanju Državne založbe Slovenije, mariborskega Obzorja in koprskeskega Lipe je izšla že druga knjiga Ivana Krefta z naslovom Spori in spopadi. Če je avtor posegel v prvi knjigi po tematiki iz obdobja med obema vojnama, iz časa španske državljanske vojne in se ustavil pri zadnjih dneh pred kapitulacijo stare Jugoslavije, potem v drugi knjigi s tem časom ravno začenja. Že druga začetna knjiga je mešanica spominov in pričevanj, pogledov in ocen dogodkov, nekaterih dokumentarnih, o drugih pa avtor premišlja iz drugega zornega kota, kot je bilo to doslej splošno znano.

Leta osemindesetega, ko je odhajal na špansko bojišče, mu je Prežihov Voranc, tako se spominja, nekako naložil nalogo, naj v Španiji piše dnevnik. Res ga je pisal in ga devetindesetega tudi izročil Vorancu, ko sta se srečala v Parizu. Ivan Kreft pravi, da nikoli ni imel

pisateljskih ambicij in tudi nikoli ni mislil, da bi pisal kakoli literarnega, zato pa je upal, da bo Voranc njegov dnevnik uporabil za podlago pri kakšnem umetniškem snovanju.

Voranc je odpotoval iz Pariza v domovino, dva kovčka različnega dragocenega gradiva (tudi Kreftov dnevnik) pa sta ostala pri pariških zaupnikih in se za vedno zgubila.

O španskih bojih je kasneje Ivan Kreft pripovedoval Vorancu, ostalo pa je marsikaj, kar je želel še povedati in strniti svoje misli o določenih dogodkih in ljudeh. Tako je začela nastajati prva knjiga in za njo še druga. Ta druga zajema v prvi vrsti obdobje druge svetovne vojne, narodnoosvobodilnega boja in kratek čas po njem.

Zakaj prav Spori in spopadi, smo povprašali avtorja. Odgovoril je, da je knjigo naslovljal tako pač zato, ker govori tudi o ljudeh in dogod-

kih, ki so jih mnogi avtorji, ki so obravnavali predvojno, medvojno in tudi prvi povojni časi, bodisi zmolčali ali pa drugače označili.

»Mislim sem, da moram opozoriti na tiste pomanjkljivosti v slovenskem zgodovinsko pisarstvu, ki sem jih sam zaznal. Tako sem na primer ugotavljal, da so bili krščanski socialisti in sokoli zgodovinsko dovolj široko obdelani, medtem ko je vse preskromno prikazana vloga naprednega mladinskega kmečkega gibanja v Zvezi kmečkih fantov in deklet. To velja tudi za nekatere ljudi. Za leto 1936 je bil pomemben človek v slovenskem delavskem stavkovnem gibanju Mirko Košir, pa ga komaj kje kdo omenja...«

V svoji drugi knjigi Ivan Kreft več in obsežneje spregovori tudi o prekomorcih, ker misli, da jim je v zgodovini narodnoosvobodilnega boja (kljub številnim napisanim knjigam) odmerjen pre-

skromen delež. Iz povojnega obdobja sta v tej knjigi le pričevanji o Dachauu dr. Lojza Kraigherja in Mirka Koširja, medtem ko neutrudni avtor načrtuje še tretjo (in morda četrto) knjigo, v kateri bi našlo svoj prostor obdobje informbiroja in nenazadnje tudi obdobje avtorjevega poslanskega delovanja v našem delegatskem sistemu.

»Danes nihče več ne taji, da smo imeli težave s Stalinom že nad narodnoosvobodilnim bojem... Po vojni smo se skušali določiti čas ravnati po sovjetskem vzoru, vendar se je začel 1947. leta ustanovljeni kominform tako neusmiljeno vmešavati v naše notranje zadeve...«

Vsekakor bo Kreftova knjiga zanimivo branje predvsem tistim bralcem, ki do godke iz časov, obravnavanih v knjigi »Spori in spopadi«, dovolj dobro poznajo, da jim bodo ti spomini in premišljanja v dopolnilo.

B. Ž. J.

šenj. Tako je bil med narodnoosvobodilno vojno organizator partizanske veterinarske službe. Kmalu je ugotovil, kakšne so najbolj pogoste poškodbe pri konjih, in na njegovo pobudo so pri vseh oficirskih in podoficirskih šolah začeli predavati tudi o konjih. Veliko poškodb je bilo predvsem zaradi neznanja ljudi, ki so skrbeli za konje. Kot je dejal avtor, je na raznih vojaških vajah opazil, da je danes še manj ljudi, ki bi znali ravnati s to plemenito živaljo. To je bil tudi eden od vzrokov, da se je lotil pisanja priročnika. Zavedati se namreč moramo, da bi v morebitni vojni konj odigral pomembno vlogo, tako v enotah JLA, TO, civilni zaščiti, partizanskih enotah kot pri obdelavi polj, saj bi verjetno kmalu zmanjkalo goriva za druga prometna sredstva. V Sloveniji smo po vojni zelo zanemarili konjerejo. Zadnja leta pa se znova povečuje interes za to vejo živinoreje. Priročnik bo zato koristen pripomoček vsem rejcem, pospeševalcem ter pripadnikom enot TO ter JLA in članom konjeniških klubov.

V zadnjem, sedmem poglavju pa avtor namenja posebno pozornost atomsko-biološki in kemični obrambi. To poglavje je razdeljeno na pet poglavij, kjer natančno obdeluje zaščito živali pred temi bojnimi sredstvi, tehnično-zaščitne ukrepe, dekontaminacijo in metode dekontaminacije.

Priročnik je pomemben še zaradi druge strokovne literature, ki jo je avtor uporabil. Ljudje, ki se bolj poglobljeno ukvarjajo s konjerejo, bodo lahko tako spoznali tudi druge avtorje.

Partizanska knjiga je izdala priročnik v nakladi tisoč petsto izvodov, in če bo zanimanje veliko, jo bodo tudi ponatisnili. Premišljajo pa tudi, da bi jo prevedli v srbohrvaščino.

Priročnik ni pomemben samo iz strokovnega vidika, ampak tudi zaradi tega, ker se je avtor potrudil in zbral slovenske izraze za konjsko opremo. Da pa ne bi prišlo do pomote, so dodani v oklepaju nadomestni izrazi.

Bojan Kuntarič

KRIZE NAŠIH DNI

JOŽE PLEŠNAR 17

O dvajsetem stoletju govorijo kot o stoletju vojaških, političnih, gospodarskih in družbenih kriz. Katere so krize preteklosti, sedanjosti in prihodnosti? Kakšni so njihovi vzroki in kakšne posledice?

Boj za gospodarsko enakost

Dežele v razvoju pripravljajo izhodišča za dialog sever-jug v okviru srečanja UNCTAD, največjega gospodarskega zborovanja v letu 1983

Dne 28. marca so se v Buenos Airesu srečali ministri skupine 77 dežel, da bi se dogovorili o skupni strategiji Afrike, Azije in Latinske Amerike pred beograjsko konferenco UNCTAD, na kateri se bodo imeli znova priložnost soočiti s predstavniki razvitega sveta. Sto petindvajset držav v razvoju, ki danes sestavlja »skupino 77« namerava zahtevati korenite spremembe v svetovnem gospodarstvu.

Cilj dejavnosti teh dežel je oblikovanje nove mednarodne gospodarske ureditve, ki bi odpravila protekcionizem in enostranske gospodarske ukrepe, povezane z izsiljevanjem in političnimi pritiski. V okviru teh teženj so se v Buenos Airesu dogovorili, da bodo zahtevali preureditev mednarodne trgovine v korist revnih; povečanje pomoči najbolj revnim deželam, da bi se lahko uprle posledicam svetovne recesije; večjo likvidnost svetovnega finančnega sistema, restrukturiranje zunanjih dolgov dežel v razvoju, reformo mednarodnega denarnega sistema itd. Med drugim so v Buenos Airesu ugotovili, da so problemi trgovine in zadolženosti dežel v razvoju posledica recesijske gospodarske politike, ki jo izvajajo nekatere najbolj bogate dežele sveta. Tej politiki so med drugim pripisali tudi krivdo za naraščanje brezposelnosti in poslabšanja pogojev za razvoj trgovine.

Kaj pravi Gamani Corea?

Po besedah generalnega sekretarja UNCTAD (Konferenca združenih narodov za trgovino in razvoj) Gamanija Corea so »uspešne akcije na področju trgovine, posebno v sferi protekcionizma in nediscipline v trgovinskem sistemu, odločilno odvisne od vzporednega sistema ukrepov, ki naj bi spodbudili obnovo in rast nacionalnih gospodarstev«.

K temu procesu lahko dežele v razvoju veliko prispevajo. »Te dežele so med največjimi uvoznici, kajti to preprosto zahteva razvojni proces. Čim hitreje se bo torej povečevala rast njihovega gospodarstva in čim hitreje se bo okreplil dotok zunanjih virov v te dežele, toliko večji bo njihov prispevek k vzdrževanju svetovnega povpraševanja in s tem k svetovni trgovini.«

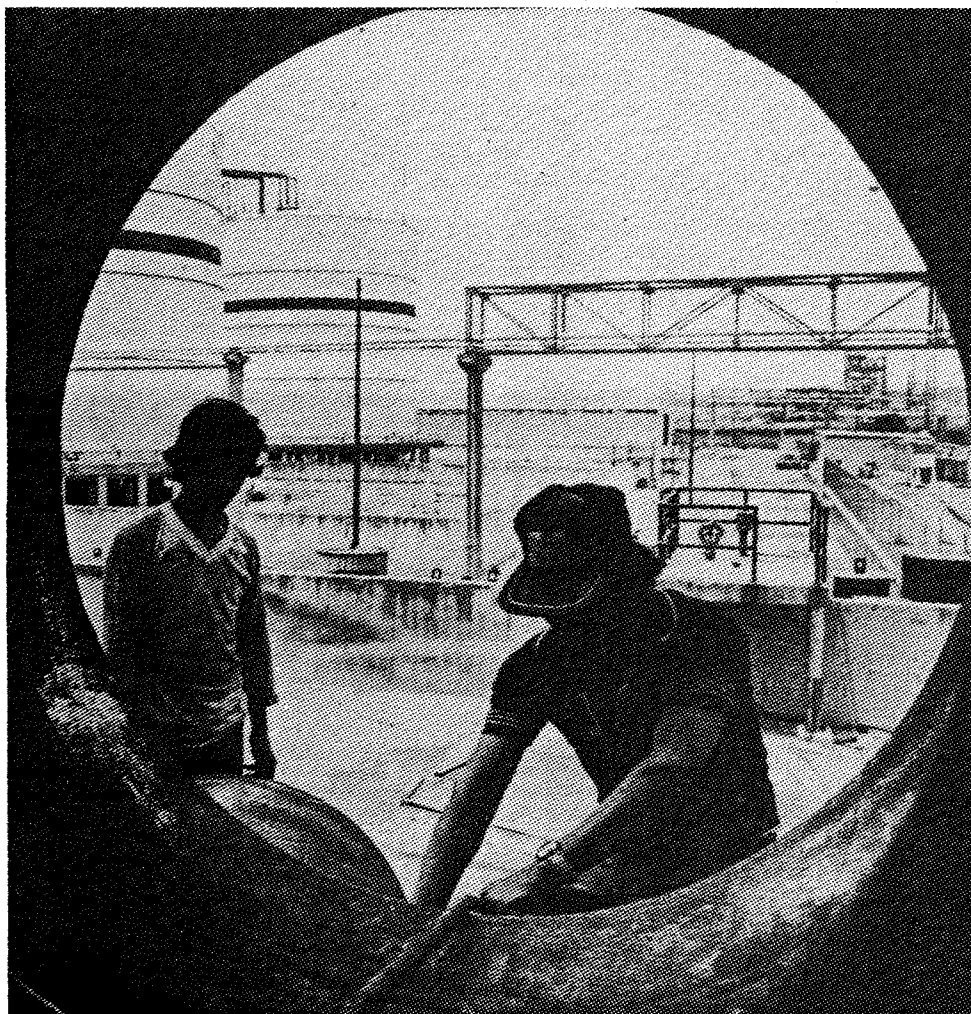
Žal pa so te zmogljivosti dežel v razvoju popolnoma onemogočene, oziroma zavrite zaradi različnih »ovir«, na katere naletijo ob vstopanju na mednarodna tržišča. Namesto, da bi dežele v razvoju obravnavali na prednostnih listah, kako kot na začetku UNCTAD (ustanovljen leta 1964), pa jih soočajo celo z višjimi trgovinskimi pregradami kakor kdajkoli poprej.

Rastoči pritisk

To so nekateri od razlogov, da se je položaj dežel v razvoju v mednarodni trgovini –

na svetovnem trgu, v zadnjih desetih letih zelo poslabšal. Največjo vlogo pri tem slabšanju razmer so to pot imeli zunanji dejavniki, kakor na primer padanje cen surovin, ki so odločilnega pomena za kupno moč pretežnega števila teh dežel; poslabšanje trgovinske bilance, ki je posledice

breme dolgov in njihovega odplačevanja izpodjedala inflacija, se je zdaj dramatično povečal zaradi gospodarskega nazadovanja. Lani so dolgi dežel v razvoju dosegli že vsoto 625 milijard dolarjev; kar pomeni, da je »nerazviti svet« moral lani »razvitemu« v obliki obresti izpla-

Dežele v razvoju so lani imele kar 625 milijard dolarjev dolgov. Na prvem mestu med dolžniki sta Brazilija in Mehika, ki ju med drugim pesti prav dejstvo, da z izkopičkom izvoza svojih kmetijskih pridelkov in industrijskega blaga ne moreta pokriti niti rednega odplačevanja obresti. Na sliki: delo v mehiškem energetskem centru.

dica vse večjih cen uvoznega blaga, posebno sredstev za proizvodnjo; naraščanje primankljaja v plačilni bilanci; zmanjšanje likvidnosti ter zaostrovanje trgovinskih režimov zahodnih držav, ki bremenijo uvozno blago iz dežel v razvoju z dodatnimi pristojbinami.

Hkrati so se močno poglobila tudi nasprotja in protislovja v mednarodnih gospodarskih in političnih odnosih. Po mnenju mnogih predvsem pod vplivom sprememb v strategiji ameriške mednarodne politike in premika težišča na dejavnosti in razširitev zasebnega kapitala.

Posebno mesto v seriji pritiskov, ki so jim izpostavljenе dežele v razvoju, imajo razumljivo njihovi dolgovi tuji. Medtem ko je v vseh sedemdesetih letih celotno

čati kar 130 milijard dolarjev.

Surovine, surovine

Od polovice sedemdesetih let sta za svetovno tržišče s surovinami značilna dva procesa. Eden se nanaša na uresničevanje integralnega programa za surovine, ki so ga sprejeli na četrti konferenci UNCTAD leta 1976, drugi pa na agresivno dejavnost mednarodnega finančnega kapitala, ki širi svoj nadzor na tržišču s surovinami. Ni čudno, da oba procesa potekata vzporedno.

Integralni program za surovine, v okviru katerega naj bi sklenili dogovore o prometu z najvažnejšimi surovinami, je zamišljen kot instrument in mehanizem, ki naj bi vplival na spremembo razmer in na odnose sil na sve-

Dežele v razvoju dobijo malo za svoje blago, visoke cene pa morajo plačevati za blago, posebno za sredstva, ki so potrebna za proizvodnjo, ki ga uvažajo iz industrijskih držav. Marsikatera dežela si zato ne more privoščiti dragih in sodobnih strojev. Na sliki: v Šri Lanki, deželi s pičlimi surovinskimi viri, morajo ponekod še vedno uporabljati lesene statve.

dežele v razvoju minirati ta sistem in ga nadomestiti z drugačnim, pravičnejšim, ki bi zagotavljal stabilnost tržišča in s tem tudi dohodek od surovin.

Cene

Eden ključnih problemov raznih malih dežel v razvoju so cene. Cene blaga, ki ga dežele v razvoju izvažajo v razviti svet, so izredno nizke, ter jim onemogočajo zbrati ustrezna sredstva za odplačevanje dolgov. To skrbi oba tabora, tako razvitega kot nerazvitega, kajti eden in drugi imata pred očmi bančniško krizo. Čeprav odlašanje plačevanja dolgov ponuja manevrski prostor, je to le začasna rešitev. Edina prava rešitev je po mnenju gospodarstvenikov v tem, da bi stabilizirali cene, oziroma spodbudili povečevanje dohodka dežel v razvoju z izvozom

V pogovorih med razvitimi in deželami v razvoju bodo imele svoje mesto tudi ideje o skupnih projektih, kakor na primer preprečevanje širjenja puščav, ki ponekod zožujejo območja pridelovalne zemlje in s tem večajo število lačnih

blaga na podlagi blagovnih sporazumov.

To zagovarjajo tudi v najnovejšem poročilu Inštituta za gospodarske zadeve Hobarts: poročilo ugotavlja, da utegne »nestabilnost cen« dobiti trajno podobo, saj ni na primer mogoče predvideti uspeha žetev; zmanjšala se je elastičnost ponudbe; industrijske države pa omeju-

jejo pristop na svoja tržišča. Čeprav so nekateri trgovinski sporazumi, kot je na primer konvencija iz Lomeja, šli na roko nekaterim skupinam dežel proizvajalk, so izključili druge in celo odatno omejili pristop na tržišča.

Poročilo priporoča sklenitev dolgoročnih trgovinskih sporazumov, ki bi jih za daljša obdobja sklepala posebna mednarodna agencija. Sicer pa obstaja predlog UNCTAD, da bi ustanovili poseben skupni sklad, ki bi financiral posamezne projekte in sheme na tem področju.

Realizem?

Industrijske države že vnaprej skrbijo koncentriran nastop dežel v razvoju na šesti konferenci UNCTAD v Beogradu. Govorijo o »maksimalističnih« zahtevah, ki bodo onemogočile uspeh zasedanja in na ta način že vnaprej skušajo argumentirati in morda opravičiti svoj odpor do upravičenih zahtev dežel v razvoju.

Evropska gospodarska skupnost predlaga, da naj bi izhod iz slepe ulice pogovorov sever-jug poiskali v »realizmu«, oziroma zmanjšanju in spremembi ciljev UNCTAD, kar naj bi domnevno dalo prostor večjemu sodelovanju na tej relaciji.

Natančneje razvite evropske države še niso razložile, kakšen naj bi bil ta realistični pristop, za vsak primer pa so v dokumentu komisije EGS šesto konferenco UNCTAD označile kot priložnost za oživitve mednarodnega sodelovanja.

To je, kot poudarjajo, edino večje srečanje leta 1983, na katerem bodo imele vse članice mednarodne skupnosti priložnost, da na celoten način preučijo večino tem iz dialoga sever-jug.

Toda, kot rečeno, bo za dežele v razvoju konferenca priložnost, da poiščejo vsaj obrise mehanizmov, ki bi utemeljili drugačno gospodarsko ureditev sveta: to pa

bo seveda mogoče doseči le v primeru, da se razviti svet odpre in se odloči za tvorno sodelovanje s »tretjim svetom«. To je končno, kot poudarjajo gospodarstveniki sami, v korist vseh, kajti poglabljanje prepada med severom in jugom utegne poglobiti gospodarsko krizo, s katero se sooča mednarodna skupnost.

Partizanska delavnica pri Andrejčkovi mami

Ta sestavek namenjam Franciški Ržen, Andrejčkovi mami z Loma nad Volčo v Poljanski dolini. Lani 13. decembra smo se od nje za vedno poslovili na ljubljanskih Žalah.

Ta plemenita kmečka žena, mati, aktivistka, vdova po prvoborcu je v zadnji vojni veliko prispevala za domovino. Mož Janez Ržen je bil udeleženec dražgoške bitke. Zaradi izdajstva so ga Nemci ujeli v Podreči pri Smledniku in 4. aprila 1942 ustrelili v Dragi pri Begunjah. Kljub temu, da je osta-

čete je določilo, da odidejo in ustanovijo čevlarsko delavnico borci Andrej Smolej-Murn, do tedaj intendant Žirovske čete, Peter Naglič-Petro in Franc Potočnik-Matevž, vsi po poklicu čevljarji.

Določeni tovariši so se s terencema iz Žirovskega vrha odpravili na pot. Na cilj so prispeli v začetku maja 1943. Odločili so se, da bodo delavnico-zemljanko izkopalili in postavili na Petrovem starem kopišču ob grapi Globoček, v desnem pritoku Medvedove grape pod vasjo Lom v Poljanski dolini.

Prostor za gradnjo zem-

skimi potrebščinami Jože Kavčič, Muhovcvec in Pavel Zajc, aktivista OF v Žireh. Prvo pošiljko jim je iz Žirov pripeljal v Podobeno s tovornim avtomobilom Ferlan, avtoprevoznik iz Gorenje vasi.

Delavnica ni imela šivalnega stroja. Za to delo so organizirali čevljarja Janeza Derlinka, po domače Andrejka v Malenskem vrhu, ki je vseskozi opravljal na svojem domu vsa šiviljska dela za delavnico. Zaradi ropota so v delavnici-zemljanki delali le ponoči pri svetlobi petrolejke. Čevlje po meri so delali le poredko. Popravljali so predvsem čevlje, ki so jih pošiljale v delavnico partizanske enote.

Trem čevljarjem v delavnici se je kmalu pridružil borec in kuhar Poljanske čete Albin Ramovš-Tarzan. Kot kurir je odhajal prek hribov v Žirovski vrh in Žiri, izročal naročila in od tam prinašal usnje in potrebščine za opravljanje čevlarskih del.

V letu 1944 se jim je pridružil čevljar, borec Poljanske čete Jurij Potrebuješ-Vilij, doma iz Suše pod Blegošem. Ko je Albin Ramovš-Tarzan zapustil delavnico zaradi premestitve, je njegovo mesto sredi leta 1944 prevzel

bivši borec VOS Leopold Mesec, Hedelov iz Rovta.

Delavnica v grapi Globoček je delovala vse do sredine januarja 1944. V januarju 1944 se je v neposredni bližini

nico je bil iz spalnice po lestvi v klet.

V tej hiši so imeli delavnico do junija 1944, ko so se zaradi varnosti ponovno vrnili v zemljanko v grapi Globoček. Že julija pa so delavnico opustili in zgradili barako v Rožnem brdu nad vasjo Zakobiljek. Baraka je stala v grapi nad previsom vodnega slapa. Na tem mestu je delavnica delovala do konca novembra 1944, ko se je

Leopold Mesec. Vse fotografije so nastale pred vojno

V bližnji nemški postojanki Poljane in Gorenji vasi so s pomočjo domačih izdajalcev domobrancev odkrili, da Andrejčkova mama z otroki sodeluje s partizani. V hiši so napravili preiskavo in odkrili pod podom delavnico, v kateri so bili čevlarski material in drugi dokazi, da sodelujejo s partizani. Zaradi tega so jo zasliševali in pretepali. Tudi otrokom niso priznale. V zadnji nemški ofenzivi leta 1945 se je z otroki umaknila od doma in se skrivala pred Nemci in domobranci.

Od borcev, ki so delali v čevlarski delavnici, so padli: Franc Potočnik-Matevž-Melcev iz grape v Žirovskem vrhu, rojen je bil 21. marca 1906 v Žirovskem vrhu. V Poljansko četo je prostovoljno stopil 6. marca 1943. Sovražniki, verjetno domobranci so ga 23. novembra 1944 zverinsko zaklali v gozdu na Dolenjih Brdih.

Jurij Potrebuješ-Vilij, Pampežev iz Suše pod Blegošem. Rojen je bil 24. aprila 1910 v Suši. Po osnovni šoli se je izučil za čevljarja. Stanoval je v Stražišču pri Kranju, odkoder je 16. junija 1943 prostovoljno vstopil v Poljansko četo. Ob srečanju z nemško patruljo je padel v Javorju 24. marca 1945.

Leopold Mesec, Hedelov iz Rovta v Selški dolini je bil rojen 15. februarja 1924 v Lenartu nad Lušo. Pred odhodom v partizane je stanoval pri kmetu v Podprevolcu v Delnicah pri Poljanah. V Poljansko četo se je vključil 6. junija 1943, kasneje je bil pri VOS v rajonu Poljane in nato kurir v čevlarski delavnici. Dne 5. februarja 1945 je padel ob srečanju z nemško patruljo na Volči v Poljanski dolini.

Janko Mrovljec

Franc Potočnik-Matevž

ni delavnice zadrževala večja nemška petrulja, a delavnice ni odkrila. Zaradi tega in zaradi snega, ki je oteževal dohod v delavnico, so se januarja 1944 čevljarji preselili v Andrejčkovo hišo na Lom. Delavnico so zgradili pod spalnico (kamro) v kleti. Klet so pregradili. Zidarska dela sta opravila zidarja Jakob Platiša, Tončnov iz Hotovelj, in Jože Tavčar iz Loga pri Podobenu. Vhod v delav-

Jurij Potrebuješ-Vilij

združila z delavnico Gorenjskega vojnega področja. Ob združitvi so se preselili h kmetu Zablegašarju v Farji potok pod Blegošem.

Franciška Ržen, Andrejčkova s svojimi otroki. Fotografirano poleti 1944.

Borci, ki so delali v čevlarski delavnici. Fotografirano 1944. leta

Andrejčkova hiša na Lomu, v kateri je bila čevlarska delavnica. Fotografirano po vojni.

la Franciška sama na kmetiji s šestimi majhnimi otroki, je kot partizanska aktivistka vso vojno delala na terenu.

Z rasto števila borcev v četah Poljanskega bataljona Gorenjskega odreda je nastala velika potreba po obutvi. Komite KPS v rajonu Poljane je s poveljstvom bataljona sklenil, da ustanovijo čevlarsko delavnico, v kateri bodo popravljali in izdelovali čevlje. Z materialom ni bilo težav. Usnje in druge čevlarske potrebščine so dobavljali aktivisti iz Žirov, kjer je bila čevlarska obrtna dejavnost zelo razvita.

Za organizacijo in ustanovitev delavnice sta bila zadolžena bivša borca Poljanske čete, tedaj politična aktivista v rajonu Poljane, Rafael Buh-Ježev in Pavel Platiša-Todorov. Konec aprila 1943 sta se zglasila v Žirovski četi. V tej četi je bilo mnogo borcev, ki so bili po poklicu čevljarji. Vodstvo

ljanke sta določila terenca z lastnikom zemljišča Jakobom Krekom, po domače Petrom iz Zakobiljeka. Zemljanko so gradili v velikosti 4 x 3 x 3,30 metra. Deske in les za gradnjo so dobili na Pavličevi žagi v Podobenu. Les je Jakob Krek pripeljal v grapo pod Zakobiljek. Od tam so ga borci ponoči na ramenih prenašali v drugo oddaljeno grapo, v kateri so gradili zemljanko. Gradnja se je zavlekla vse do meseca julija 1943. Težave so bile predvsem zaradi deževnega vremena. Med gradnjo so borci taborili pod šotorom v bližnjem gozdu.

Glavna javka za zemljanko je bila pri Franciški Ržen, Andrejčkovi z Loma. Ta je skrbela za obveščanje in vzdrževala zvezo z zemljanko. S hrano so se borci oskrbovali pri okoliških kmetih na Lomu in Zakobiljeku.

Delavnico sta oskrbovala z usnjem, orodjem in čevljar-

organ« Ozne (Oddelek za zaščito naroda); tem organom je dodeljevala borce za zaščito, specialne patrulje za boj s sovražnikovimi agencijami in domačimi izdajalci. Vendar je VDV izvedla večina samostojne diverzantske in vojaške akcije s pomočjo svoje obveščevalne službe, ker delo za organe Ozna ni v celoti zaposlilo njenih enot.

Ceprav je bila VDV organizirana tako kot druge enote NOV, namreč po vodih, četah, bataljonih in brigadah, le v redkih primerih naletimo med NOB na večje enote, ki bi napadale sovražne postojanke ali vodile frontalne boje s sovražnikom. Oborožitev VDV je bila pehotna, toda izredno dobra, saj so imeli bataljoni pretežno avtomatsko orožje in veliko število puškomitraljezov. V oborožitve je seveda obvezno spadalo vse, kar je bilo v zvezi z diverzijami in miniranjem. Težje orožje, razen nekaj mitraljezov in lahkih minometov, enote VDV niso imele. Taktika delovanja VDV je bila namreč drugačna. V prvem obdobju, ko se brigade še niso združile za končne akcije ob osvoboditvi mest in večjih središč, so delovali bataljoni v okrožjih. Vsak bataljon je imel svojo zbirno točko, ki jo je seveda menjaval. Čete, vodi in desetine so morali obvladovati veliko območje enega ali več okrožij. Zato je bil tudi bataljon le redkokdaj skupaj, navadno le ob premikih ali sovražnih ofenzivah, ko so bataljoni pogosto skupaj z drugimi enotami zasedali položaje. Sicer pa je bataljon deloval s tremi vrstami patrulj. V prvo skupino so sodile tako imenovane specialne patrulje, ki so odhajale v pomoč organom Ozna, navadno so

lovile in prijemale vohune, sovražne diverzante in domače izdajalce. Stražile so tudičasne zapore in spremljale osumljence k področnim vojnim sodiščem. V drugo skupino so sodile obveščevalne patrulje. Ne samo poklicni obveščevalci v četah in bataljonih, ampak tudi vsi borci so bili obveščevalci. Obveščevalne patrulje so poleg vojaških podatkov predvsem zbirale podatke o organizatorjih domače izdaje, njihovih zvezah na terenu in s sovražnimi policijskimi in varnostnimi oporišči in izpostavam. Posebno vrsto patrulj pa so sestavljale tako imenovane bojne patrulje. Določene so bile za izvedbo sabotažnih akcij, za napade na sovražnika in domače izdajalce, pogosto tudi za miniranja prometnih naprav in drugih sovražnikovih objektov. Poleg formacijske razdelitve na desetine, vode in čete je bila bojna skupina praviloma sestavljena iz prostovoljcev ali posebej izbranih borcev in starešin, da bi najlaže izvedli določeno akcijo. Zato formacijska razdelitev ni bila toga. V specialni ali bojni patrulji so se lahko znašli borci in starešine iz različnih enot. Bataljon VDV se je tako na svojem območju razdelil po vseh vrstah patrulj, ki so se lahko tudi vsak hip vrnile, in bataljon je lahko spet nastopil kot enovita bojna enota. Prav zato je večina vojaških in drugih akcij VDV, vsaj do začetka 1945. leta, večinoma potekala s pomočjo manjših patrulj, bojnih skupin in celo posameznikov. To je zaradi razumevanja taktike enot VDV potrebno zapisati.

V pričujočem prikazu delovanja VDV dajemo samo nekaj izvlečkov iz akcij njenih enot iz doslej zbranega zgodovinskega gradiva vseh treh brigad. (Kurirska, 4. brigada, je bila posebna formacija, ki prav tako pripravljala svoj pregled.) Akcije niso predstavljene niti po kronološkem zaporedju niti niso popoln prikaz delovanja posamezne enote. To

so izvlečki iz dogajanja v posameznih enotah in na posameznih območjih, nekako tematsko uokvirjeni, da bi predstavili vsaj najbolj značilne strani delovanja enot in borcev VDV. Zapisi so povzeti po zbranem gradivu treh brigad VDV in imajo namen posredovati tudi nekatere izkušnje iz boja s sovražnikovim vohunskim in izdajalskim podzemljem med NOB.

Zgodba o politdelegatu

Pri nas so si zlasti izpostave in osrednja vodstva nemške policije in varnostne službe prizadevala, da s taktiko tako imenovane »notranjega razbijanja« uničijo ali vsaj močno ohromijo dejavnost organizacij Osvobodilne fronte in partizanske vojske. V ta namen je zlasti gestapo iz vrst šolanih agentov, uklonjenih partizanskih dezertarjev in vseh vrst avanturistov poskušala vrniti svoje agente v vodstva organizacij OF in v partizanske enote. Naloge teh vrtnjenec so bile različne. Nekateri so se vrtnili zaradi izvedbe določene akcije, druge so pošiljali z bolj zahtevnimi nalogami, namreč z delovanjem na daljši rok. Taki agenti in izdajalci se niso smeli odkriti, največkrat pa je bila njihova naloga, da se čimviše prerinejo na vodilne položaje. Ni neznano, koliko žrtv, zaporov, koncentracijskih taborišč in mučenj je nastalo kot posledica gestapovskih vrtnjencev. Pogosto so postali žrtve odbori organizacij OF ter druge organizacije na terenu. Zato je v VDV veljalo pravilo, da pomeni likvidacija gestapovskega vrtnjenca prav toliko kot četa sovražnih vojakov; toliko ali pa še več žrtv je lahko povzročil gestapovski agent in izdajalec. Primerov gestapovskih vrtnjencev je bilo

Izvečki iz kronike akcij VDV

1

Vojska državne varnosti je nasledila delo varnostnikov VOS (Varnostno obveščevalne službe). Čeprav so brigade VDV nastale razmeroma pozno, šele spomladi, 3. brigada pa celo šele avgusta 1944, je treba v tem videti samo višjo stopnjo organiziranosti družbene samoobrambe in zaščite med NOB. Borci enot VDV so bili namreč povečini že poprej varnostniki VOS, torej starejši in izkušeni partizani, kar je še posebej veljalo za vojaški in politični kader. Tudi vsi »novinci«, ki so prihajali v VDV iz drugih enot NOV, so bili že preizkušeni borci, povečini že vodniki, komandirji čet, politdelegati in politkomisarji, ki so z izbiro v VDV praviloma postali le borci. Prav zaradi tega je bila sestava enot VDV izjemno dobra, prevladovala je mladina v starosti od 17 do 25 let, starejših skorajda ni bilo. To je veljalo tudi za štabe bataljonov in brigad in celo za poveljstvo VDV.

V ohranjenih dokumentih in zgodovinskih opisih o NOB je zelo malo napisanega o dejavnosti enot VDV. To je po svoje razumljivo, saj enote VDV niso poročale o svojih akcijah in bojih štabom drugih enot NOV, pa tudi kadar so z njimi sodelovale v skupnih bojih, je ostalo le malo pisanih poročil. Večina ohranjenih listin enot VDV je tako ostala graivo zase, ki doslej še ni bilo objavljeno. Znotraj odbora skupnosti borcev poveljstva in brigad VDV pa sedaj potekajo končne priprave za izdajo zgodovinskih pregledov delovanja bataljonov in brigad VDV. To bodo seveda predvsem prispevki k zgodovini VDV, ki se nanašajo na vojaške in diverzantske akcije. VDV je bila namreč hkrati tudi »izvršilni

Junaški boj partizanov na Zmazkovi viničariji v Veličanah

Padli pred odhodom na Kozjak

Januarja 1944 je okrožni komite KPS Maribor ustanovil Lackovo četo, ki je pozneje prerasla v bataljon in končno v odred, ter začel mobilizacijo novincev. Ivan Nemec-Vojko, poverjenik IO OF Slovenije, ki se je že od jeseni 1942 zadrževal na področju Slovenskih goric, in Slavko Ivanjšič-Boris, takratni sekretar okrožnega komiteja KPS in OF za ljutomersko področje, sta se januarja 1944 udeležila posveta aktivistov OF v bližini Maribora, na katerem so se dogovorili o konkretnih akcijah v zvezi z mobilizacijo novincev za partizanske enote na Pohorju in Kozjaku. Slavko Ivanjšič se je po sestanku takoj lotil naloge.

6. aprila 1944 je prišlo do spopada med Nemci in partizani pri mlinu Ivana Ribiča v Cezanjevcih. V spopadu, ki je simbol partizanstva v Slovenskih goricah, je padlo pet vidnih nemških osebosti. Nemci so zaradi tega silno besneli. Že nekaj dni po spopadu so organizirali hajko za partizani in prečesali ozemlje med Muro in Dravo. Hajka pa se je izjalovila, saj Nemci niso dosegli večjega uspeha. Prav tiste dni so se

pr pripravljali za odhod na Kozjak partizani: Franc Babič-Iztok in Cvena, brata Ignac in Avgust Zmazek in Anton Peterna iz Žerovincev, Anton Sunčič iz Borejcev in Marija Filipič iz Vogričevcev. Pred nemško hajko so se začasno umaknili iz Slovenskih goric v Medžimurje na Madžarsko. Dne 12. 4. 1944 pa je Slavko Ivanjšič omenjeno skupino vodil iz Medžimurja zopet v Slovenske gorce, nato pa bi se naj priključili borcem na Kozjaku. Skupina je krenila iz Globoke in pri Krčeh prestopila nemško-madžarsko mejo, nato pa nadaljevala pot proti Gomili, Vuzmetincem, Ilovcem do Železnih dveri. Tam so se ločili. Slavko Ivanjšič je ostal v Železnih dverih, kjer se je sestal z drugimi aktivisti OF ljutomerskega okrožja z namenom, da uredijo položaj, ki je nastal po bitki pri Ribičevem mlinu. Ostali pa so se odločili, da gredo predanit v Zmazkovo viničarijo v Veličane. Dogovorili so se, da se dobi jo naslednji zvečer s Slavkom Ivanjšičem v Radomerščaku, od koder bodo skupno nadaljevali pot na Kozjak.

Skupina šestih borcev je tako 13. aprila 1944 krenila v

Zmazkovo viničarijo v Veličane. Po naporni poti so bili zelo utrujeni. Ignac Zmazek je viničarju Mordu naročil, naj gre k njim domov v Žerovnice in pove očetu, naj pripravi hrano, da jo bodo vzeli partizani zvečer pred odhodom na Kozjak. Ko se je Mord vrnil, je povedal partizanom, da bo hrano prinesel oče Zmazek. Dne 13. aprila 1944 okoli 13. ure pa je viničar Mord obvestil partizane, da viničarijo obkoljujejo Nemci. Okrog 30 nemških orožnikov in gestapovcev je obkolilo majhno viničarijo. Partizani so takoj ugotovili, da so izdani. Sklenili so, da se bodo bojevali do zadnjega naboja in da jih Nemci ne bodo zajeli žive. Sprejeli so boj in se junaško branili. Boj je trajal tri ure in ker je partizanom začelo zmanjkovati strelivo, so se odločili za izpad. Sovražnik je med tem dobil še okrepitev, zato je bil preboj še težji. Obkoljeni so se dogovorili, da prvi juriša Ignac Zmazek skozi zadnja vrata z namenom, da štiti umik drugim. Za Ignacem Zmazkom je skozi zadnja vrata jurišal Franc Babič, Vrgel je ročno bombo in tako sta se prebila skozi obroč. Varovala sta umik drugim,

žal pa je bil napad sovražnika silovit. Vsi drugi borci, ki so se prebijali skozi glavna vrata, so padli v boju.

Partizana Ignac Zmazek in Franc Babič sta se nato prebijala proti Kotnikovemu bregu. Nemci so jima sledili, vendar ju niso odkrili. Na Kotnikovem bregu sta se ločila, Franc Babič se je umikal proti Kameščaku, medtem ko se je Ignac Zmazek prebijal proti nemško-madžarski meji, jo prekoratil in se vrnil v Medžimurje. Žal pa nobeden od njiju ni dočkal svobode, saj sta padla v poznejših bojih. Nemci so imeli v boju tri ranjene. Po spopadu so več ljudi po Slovenskih goricah aretirali. Mrtve partizane so na kraju spopada gestapovci brcali in zasramovali.

Spopad šestih partizanov sredi Slovenskih goric je močno odmeval po okolici. Dvignil je ugled partizanov. V spomin na ta dogodek je danes na viničariji vzidana spominska plošča, ki bo spominjala mlade rodove na junaški boj partizanske skupine. Krajevna skupnost Ivanj-kovci pa je razglasila 13. april za krajevni praznik.

Drago Novak

Klavrno italijansko praznovanje

Enajsti april 1941 je bil za Italijane precej klavrn dan. Njihova nečastna zasedba Ljubljane jih je še dolgo skelela, zato so ob tej »slavni« obletnici vsako leto priredili vojaško parado z vsem sijajem, ki spada zraven. V spomin na »težke poulične boje z uporniki«, ki jih sploh ni bilo. Na to obletnico pa se je pripravljala tudi OF, ki je organizirala razne trosilne in napisne akcije.

Vili Kopecky-Ibro je za ta dan Italijanom pripravil poseben posladek, ki pa ni bil iz sladkega testa in čokolade (Vili je bil po poklicu slaščičar). Italijanom jo je zagodel čisto drugače. Dne 11. aprila 1943 je namreč zjutraj z zvonika frančiškanske cerkve zaplapolala slovenska zastava z veliko peterokrako zvezdo.

Vili Kopecky je bil vodja vođa Narodne zaščite »Tabor«, pilot in športnik in do tedaj je izpeljal že marsikatero akcijo. Trosil je letake, pisal po zidovih parole OF, vodil je ilegalno tiskarno.

Ko pa je nekje našel staro slovensko zastavo, se mu je porodila čudovita ideja, Italijanom pred nosom dokazati, kako nemogoče bo pokoriti upor-no mesto. Na zastavo je prišil veliko peterokrako zvezdo in

se zvečer 10. aprila skril v zvonik frančiškanske cerkve. Ko se je stegnilo in so vsi zapustili cerkev, je splezal nad zvon do križa in pritrldil zastavo na konico strelovoda. Spustil se je nazaj in prenočil v spovednici, zjutraj pa neopazno zapustil cerkev ter odšel domov.

Dne 11. aprila jo bila lepa pomladanska nedelja. Ljudje so hodili mimo cerkve z radostjo v srcih. Zastava je veselo plapolala v pomladanskem vetru. Manj srečni so bili seveda Italijani. Da jim jo na njihov »veliki« praznik nekdo tako zagode! Zato so poskušali vse, da bi zastavo čimprej sneli. Na zvonik si ni upal splezati nihče, zato so jo skušali sneti s streli, uspeha ni bilo. Vanjo, so usmerili močan curek vode iz gasilske cisterne – pa nič. Končno se je našel »pogumnež«, ki je snel slovensko in obesil italijansko zastavo. A ta dan je bil celo veter proti njim. Kmalu je močnejši sunek vetra strgal italijansko zastavo z zvonika. Po sedmih urah so uspeli sneti slovensko zastavo, ki jo je Vili obesil v eni uri.

Namen akcije je bil dosežen. Italijanom je pokazala, kako malo so vredna njihova prizadevanja pokoriti Ljubljano.

Barbara Zupanc

Jubilej Petra Štefaca

Peter Štefac se je rodil 18. marca 1923 v Jelenji vasi pri Kočevju. Kmalu je izgubil mater in očeta, ki je odšel v Kanado. S sestrama je ostal pri mačehi, ki ni imela usmiljenja ne do pastorkov ne do svojih otrok.

Takoj ob začetku vojne se je povezal z naprednimi domačini in začel sodelovati z NOB v okviru OF. To sodelovanje je trajalo do maja 1942, ko so ga Italijani skupaj z drugimi domačini internirali v Italijo. V Padovi-Renicii je

ostal do marca 1943. Po vrnitvi iz internacije se je ponovno vključil v delovanje OF, ko pa je prišlo do izdajstva, je odšel k partizanom.

V NOB je bil kurir in je vzdrževal zvezo med slovenskimi in hrvaškimi partizani na področju Gorskega kotarja. Kasneje je postal politični delegat na dolenskem področju in na komandi mesta Novo mesto, nazadnje pa vodja vojne pošte 23. udarne divizije. Kmalu po vstopu v NOB je bil sprejet v SKOJ

ter je postal sekretar te organizacije. Nekaj dni pred osvoboditvijo pa je bil sprejet v KPS. V letu 1944 je bil večkrat ranjen in je sedaj 100-odstotni vojaški invalid iz NOB.

Po izstopu iz NOB v 1946. letu, se je zaposlil in ob delu tudi študiral. Opravljal je različna pomembna dela. Leta 1966 se je zaradi bolezni invalidsko upokojil.

Ostal pa je zelo aktiven na družbenopolitičnem področju in opravljal je odgovorne naloge v zvezi komunistov in v SZDL. Po seltivi v krajevno skupnost Jožica Flander

se je takoj vključil v delovanje krajevne samouprave, poleg tega pa so ga pritegnili v predsedstvo ZB NOV, kjer je bil predsednik komisije za vojaške invalide. Ob preoblikovanju te velike KS v štiri manjše je postal prvi predsednik ZB NOV Slavko Šlander in te naloge opravlja še danes.

Kljub temu da je jubilent precej bolan, pri delu ne kloni. Tudi v prihodnje mu želimo, da bi nas uspešno vodil v premagovanju težav ob gospodarski stabilizaciji. Iskrene čestitke in še obilo plodnih let!

Štefan Verdnik

Obletnica skupnega življenja

Pred kratkim sta Matilda, rojena 10. 11. 1908, in Franc Novak, rojen 11. 8. 1903, iz Grčarice pri Ribnici praznovala petdeseto obletnico poroke.

Franc je pred fašističnim nasiljem pred vojno pobegnil iz Italije, da bi našel svobodo in boljše življenje v Jugoslaviji. Zaposlil se je med gozdničnimi delavci v Grčarici, kjer je delal kot kovač in kasneje kot kurjač na žagi. Matilda je delala na žagi v Glazuti. Med vojno sta se oba vključila v narodnoosvobodilno gibanje. Franc je deloval od leta 1941 do 1943 na terenu, potem pa je odšel v partizane. Leta 1944 so ga ujeli in odpeljali v nemška taborišča. V vojni je bil ranjen in je sedaj 50-odstotni invalid. Odlikovan je z medaljo za hrabrost in za zasluge za narod.

V zakonu z Matildo so se jima rodili štirje otroci, sedaj pa imata že devet vnukov in pravnukov. Milan Glavonjič

veliko. Najteže so se vrinjali v partizanske enote, čeprav jim je to skrajša tudi uspevalo. Kljub mnogim izgubam gestapo ni prenehal s svojo taktiko vrinjanja agentov vse do konca vojne. Zmerom so se našli ujetniki, dezertjerji in skrivači, ki jih je bilo mogoče z mučenjem in drugimi preizkušeni metodami pridobiti ali prisiliti za vohunsko delovanje.

Zato med mnogimi primeri prikazimo samo enega.

Koroški 4. bataljon VDV je novembra 1944 taboril pod Uršljo goro. Bilo je prvi dan po dnevu mrtvih. Deževalo je in vmes snežilo. Bataljon se je začasno združil, ker je na tej strani Mežiške doline in Pohorja hajkal zloglasni dr. Egon Treack s svojim polkom. Mimo kmetije, kjer se je zadrževal bataljon, je prihajala kolona brigade 14. divizije. Borci bataljona VDV so si ogledovali kolono, največ zato, ker so se tako lahko srečali s starimi partizanskimi tovariši. Obveščevalci pa so opazovali tudi borce. V poletni ofenzivi narodnoosvobodilnih sil se je na tisoče novincev pridružilo partizanski vojski in terenskim vojaškim in političnim organizacijam. To je bila seveda tudi priložnost za gestapo, da vrine svoje agente.

Kolona brigade je šla mimo, vzpenjala se je v strmino. Marsikak borec iz bataljona se je srečal in veselo rokoval s starim tovarišem, znancom, sosedom. Neki borec (podrobnosti v knjigi 3. brigade, op. p.) pa je tedaj zagledal nenavadnega politdelegata. Ali ima na rokavu našivek ali ga nima? Ima ga! Toda, kako je ta človek, ki je od prvih dni okupacije zagrizeno telovadil v pozdrav Hitlerju, se prevažal z gestapovskimi avtomobili, sodeloval pri aretacijah in pretepanjih v zaporih slovenjegraške izpostave ge-

stapa, naduto in oholo nastopal – naenkrat postal politdelegat? Vse je mogoče. Ljudje so se spremenili, obrnili hrbet Hitlerju, se spametovali in celo prostovoljno prišli v partizane. Toda take gestapovce... Borec je za hip pomislil, ali naj ga prijavi obveščevalcu v štabu bataljona. Navsezadnje lahko možu stori krivico. Toda dvojce se ni dalo združiti: gestapovec – politdelegat... Borec se je odločil in skočil v štab: V koloni je gestapovec iz Slovenj Gradca. Poznam ga! Politdelegata so potegnili iz kolone. Da želijo z njim govoriti v štabu, so mu rekli. Politdelegat se je obnašal samozavestno. Napredoval je pred dobrim mesecem. Z zaplenjenim orožjem dveh gestapovskih sodelavcev, ki ju je v paturli pobil, je prišel prostovoljno v brigado. Priznal je, kje je dotlej bi in povedal, da je zdaj tega konec, da se je spremenil in se hoče bojevati. Dva gestapovca je ustrelil – kaj naj bi storil še več? Vrnitve zanj ni, hoče pokazati še več. Verjeli so mu, vzeli so ga za svojega. Dobro je govoril, se za vse zanimal. To je pripovedoval tudi v štabu VDV bataljona pomočniku politkomisarja in obveščevalcu. Toda neznani partizani so ga pazljivo ogledovali. Kar lepo je bil oblečen, svež, gotovo uporablja še kolonjsko vodo, so premišljali izpraševalci. Štabni administrator Tine Delakorda je pripravil pisalni stroj. Zapisnik. Politdelegat je postal nervozen. Izpraševalci pa so uporabili staro taktiko, zmerom dobro preizkušeno. Če je res nedolžen, se bo ogorčeno branil, če ni, bo pokazal strah.

Vse vemo o tebi. Gestapovec si, poslali so te, da vohuniš. Povedal boš, kakšne naloge si dobil. Obveščevalec Džon je pri tem pazljivo sledil politdelegatovim očem, vsake-mu gibu na obrazu. Ni se motil, politdele-

gat je prebledel. Zajel je sapo, zajecjal, se zbegal.

Poslali so ga v klet, v zapor. Po prvem šoku, ki ga je izdal, je bilo treba zmehčati njegovo trmo. Stražar ga je opazoval, ne da bi politdelegat vedel. Čez čas je stražar prišel povedat, da politdelegat venomer nekaj prijemlje in gladi rob svoje vojaške bluže. Gor z njim. Posadili so ga za mizo, administrator Tine je spet vložil zapisnik. Potem ko je naštel svoje podatke, je zdaj cmeravo ugovarjal, kar je ves čas utrjeval kot svojo življenjsko zgodbo. Bil je pri gestapu, ampak spreobrnil se je in prišel v partizane. Obveščevalec je zdaj potegnil suknjič z njega. Kmalu je pod zašitim robom otipal nekaj trdega. Razparali so rob in našli škatalice in ampule. Za izpraševalce v štabu to odkritje ni bila novost. Strup! Koga si hotel zastrupiti? Politdelegat je klecnil na pod in priznal: Poslali so me, da bi zastrupil štab brigade...

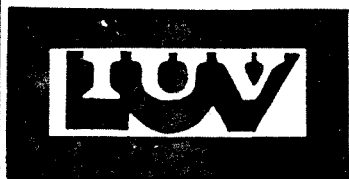
Zapisnik o politdelegatu – gestapovskem vrinjencu je dobil kmalu svojo končno podobno. Zgodba ni bila več nenavadna. Gestapovca so poslali, da bi se prerinil na čimvišje mesto. Ko bi bil trenutek ugoden, bi zastrupil kuhinjo štaba brigade in se povezal z nemško enoto, ki bi takrat napadla brigado. Poslali so ga torej na »srednji rok«, da bi uničil štab. Vmes pa je seveda pošiljal skrivaj poročila o brigadi. Zato sta bila tako Treack in Vogt v Mariboru dobro obveščena. To zvemo šele danes iz njunih poročil. Komandant varnostne službe in policije Vogt je zato tako samozavestno govoril na štabnih pogovorih v Grazu o svojih zaupnikih in vrinjencih, ki prinašajo največje uspehe v boju z OF. Politdelegat je bil eden od teh vrinjencev in obveščevalcev.

Štab bataljona je sredi ofenzive uporabil pooblastilo, ki ga je sicer imel v okviru veljavnih odlokov SNOS. Zapisnik s podpisom gestapovca so poslali naprej, diverzanta pa ustrelili v gozdu pod Uršljo goro.

★ ★ ★

Sumljivi politdelegat je torej bil gestapovec. Priznal je, da so ga poslali zastrupljat štab. Pri njem so našli strup. To je bilo takrat dovolj. Zgodba o politdelegatu-gestapovcu pa bi se lahko še nadaljevala. Namreč tisti del zgodbe, ki je gestapovcu začasno prinesel zaupanje, v patrolji je namreč ubil »dva gestapovca« in prinesel njuno orožje. Toda koga je ubil, oziroma koga so ubili njegovi gospodarji v gestapu? Domačega aktivista ali ujetega partizana gotovo ne, razvedelo bi se med ljudmi. Tako ima zgodba o tem uboju »dveh gestapovcev« še svojo novo iztočnico. Morda niti ni več pomembna, kajti gestapovec je končal tam, kjer je moral. Toda kdo sta bili tisti dve povsem nedolžni žrtvi v tako imenovani gestapovski patrolji, ki ju je politdelegat-gestapovec tako junaško pokončal? Imeni bosta ostali skrivnost. Šlo pa je za dva tuja ujetnika, ki so ju gestapovci določili za patroljo, namišljeno seve. Politdelegat-gestapovec je namreč ustrelil v nemško uniformo preoblečena tuja. Trupli nedolžnih žrtvev so gestapovci podstavili partizanom, da bi pač bolj verjeli njihovemu agentu.

Ivan Blažej

INDUSTRIJA USNJA VRHNIKA

Delovna organizacija

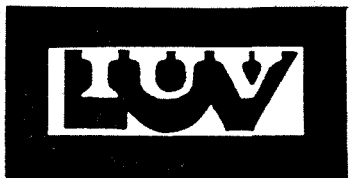
**INDUSTRIJA
USNJA VRHNIKA**

v temeljnih

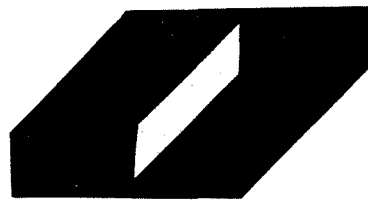
organizacijah na Vrhniku, v Ljubljani, v
Šmartnem pri Litiji in Šoštanju proizvaja
za domači trg in evropska ter ameriška
tržišča:

- svinjsko usnje
- goveje usnje
- krzno
- razne vrste modnih usnjenih oblačil iz ve-
lurja in nape
- razne vrste modnih krznenih oblačil
- modne usnjene torbice, pasove in druge
usnjene galanterijske izdelke.

Vse te izdelke nudimo v številnih naših pro-
dajalnah v Ljubljani, na Vrhniku, v Mariboru,
Portorožu, Zagrebu in Beogradu.

INDUSTRIJA USNJA VRHNIKA

**OPEKARNA
KOŠAKI
MARIBOR**

**Šentiljska 116
p. o.**

TEL.: H. C. 21-018 – DIR. 25-730 – KOMERC. 24-907 –
TEK. RAČ. PRI SDK 51800-601-10238

V SEDANJI KRIZI TOPLOTNE ENERGIJE VAM PRIPOROČAMO DVOSLOJNI
SISTEM ZIDANJA FASADNIH ZIDOV, KJER POLEG LEPEGA VIDEZA IN
TRAJNE FASADE DOSEŽETE NAJBOLJŠI TOPLOTNI IN AKUMULACIJSKI
UČINEK.

Pridite, svetovali vam bomo.

**MONTAŽNO
INDUSTRIJSKO
PODJETJE**

Ljubljana, Opekarska 13

TELEFON: CENTRALA: 212-011 ŠEF KOMERCIALE: 218-347 TELEGRAM: KIP Ljub-
ljana – Tekoči račun 50101-601-23238; TELEX: 31420 YU-KIP

dekorativna

**INDUSTRIJSKA
PRODAJALNA**

Ljubljana, Celovška 280
tel. 061/574-316

NUDI PO TOVARNIŠKIH CENAH POHIŠTVENE TKANINE, DEKORATIVNE TKA-
NINE, ROČNO TKANE VOLNENE TAPISERIJE, BLAZINE, POSTELJNA PREGRI-
NJALA...

Strokovni nasveti

Odprto od 8. do 19. ure
Ob sobotah od 8. do 13. ure

Mestni avtobus št. 1 in 8
– parkirni prostor

Tovarna kovinskih izdelkov in livarna n. sol. o.

**TITAN
KAMNIK**

IZDELOVANJE NOTRANJE
OPREME IN POHIŠTVA

110
sladkogorska
1873-1983

paloma

OPERKARNA MARIBOR-RADVANJE p. o

MARIBOR, STRELIŠKA 16 A

GRADITELJI! OBVEŠČAMO VAS, DA SMO ZARADI VELIKEGA ZANIMANJA POTROŠNIKOV NAŠO AKCIJSKO PRODAJO NORMA STROPOV Z BREZPLAČNO DOSTAVO V OBMOČJU 60 KM PODALJŠALI DO VKLJUČNO 30. 4. 1983. PRIČAKUJEMO VAŠ OBISK!

opravlja
vsa
komunalna
dela

CANKARJEVA ZALOŽBA
LJUBLJANA

IZŠEL JE NOVI KRIMI

Sjowall in Wahlöö:
priskutnež

KLAVNICA
IN
MESARIJA

Oskrbuje trg z mesom
in mesnimi izdelki

RUŠE PRI MARIBORU

Pekarna in slaščičarna Ruše pri Mariboru

Peče vsak dan svež kruh
in slaščice

tozd terme čatež

Pravočasno poskrbite za svoje zdravje
Združite prijetno s koristnim
Povežite sistematične preglede z oddihom.

TEL. (068) 61-811
TELEX: 35795

KUPON

PROSIM. POŠLJITE MI INFORMATIVNO GRADIVO IN CENIK STORITEV
NA NASLOV:

ALI STE ŠE NAROČNIK-CA REVİJE ZA ZGODOVINO NOB

borec

35 let revije Borec
IN OHRANJEVANJE REVOLUCIONARNIH TRADICIJ

Če še niste, izpolnite naročilnico in revijo vam bomo začeli pošiljati na dom.
Naročnina je 300 dinarjev.
Obljubljamo vam veliko zanimivega branja!

Naročam revijo BOREC od meseca dalje

Podpisani

Kraj, ulica

Pošta

Naročilnico pošljite na naslov: ZALOŽBA BOREC - ZA REVİJO BOREC, Miklošičeva 28/I, 61000 Ljubljana

Datum

Podpis naročnika

TTG Celje

Počitnice za vsak žep

Pred dnevi so predstavniki TTG v Celju pripravili zelo zanimiv in koristen program o možnostih letovanja delovnih ljudi v aranžmaju slovenskega TTG in Arenaturista iz Pulja s predstavniki sindikalnih organizacij v delovnih organizacijah širšega celjskega območja. Zanimiv in koristen je bil pogovor zato, ker so na kompleksen način in brez olepšavanja razgrnili pred delovne ljudi celotno ponudbo letovanja v okolici Pulja, kar je pravzaprav redko pri delu naših turističnih agencij. S tem so tudi dokazali, kako zaželen je naš domači gost, ki se je pravzaprav že leta in leta počutil ob morju zapostavljenega glede na tuje »devizne« turiste. Med drugim je tekla beseda tudi o tem, saj se je veliko delavcev pritoževalo po zasluženem dopustu na obali zaradi odnosa strežnega in drugega osebja. Direktor ŽG TTG Bojan ALBREHT in direktor prodaje Arenaturist Vladimir DAMAŠKA sta zagotovila, da so med letom veliko delali s kadri prav zato, da bi bilo takšnih primerov čim manj. Slednji je celo zaprosil udeležence pogovora, da ga o vsakem takšnem najmanjšem dogodku nemudoma obvestijo zaradi možnosti takojšnjega ukrepanja.

Predstavniki iz delovnih organizacij, društev in drugih organizacij so se seveda najbolj zanimali za cene in ob tem pohvalili primernost takšnega pogovora.

Naj na možnosti letovanja, ki jih nudi TTG, opozorimo tudi naše naročnike v prepricanju, da jim bo takšna informacija zelo dobrodošla.

Akcijo letovanja pod naslovom »Počitnice za vsak žep« so pripravili v Pulju in Medulinu. Dopustniki se bodo lahko odločili za dvo ali troposteljne sobe s toaletnimi prostori v hotelih oziroma turističnih naseljih Arenaturista: hotel Medulin, apartmaji Medulin, hotel Belvedere, hotel Mutila, Punta Verudela, turistično naselje Verudela, hotel Splendid, hotel Park, Valovine in turistično naselje Zlatne stjene.

Cena paketa s prevozom iz Ljubljane je v maju, juniju in septembru za 7 dni 3770 dinarjev in za 14 dni 7130 dinarjev. V juliju in avgustu so seveda nekaj višje: 7 dni 4610 in 14 dni 8720 dinarjev. Cene brez prevoza so razumljivo nižje, in sicer 7 dni v »hladnejših mesecih« 3360 dinarjev in 14 dni 6720, v vročih pa 7 dni 4200 in 14 dni 8400 dinarjev. V ceno paketa s prevozom je vključeno: prevoz s posebnim vlakom (iz Murske Sobotice, Maribora, Celja, Titovega Velenja, Ljubljane ali Postojne) do Pulja in nazaj, avtobusni prevoz, 7 oziroma 14 polpenzionov, turistična taksa in stroški organizacije.

Že na pogovoru je bilo očitno, da je interesov veliko, zato toliko večja pohvala organizatorjem. Škoda le, da v številnih delovnih organizacijah odgovorni niso imeli toliko posluha za potrebe delovnih ljudi, da bi zagotovili udeležbo svojih predstavnikov pri tem pogovoru, in to ob dejstvu, da v delovnih organizacijah celjskega območja močno primanjkuje zmogljivosti za pošten počitek med letom.

M. Seničar

Srečanje italijanskih borcev v Izoli

V Izoli je domicil vseh italijanskih garibaldinskih partizanskih enot, ki so se bojevali v Sloveniji med NOB. Dne 9. aprila je bil zbor skupnosti italijanskih borcev, nato pa še okrogla miza, na kateri so predstavili nove knjige: Giorgio Jaksetich - »La brigata fratelli Fontanot« (Brigada bratov Fontanot) in rokopiis dela Giacuzza Ricearda »Triestina d'asalto« (Tržaška brigada). Navzoči so bili italijanski borci iz Istre in Slovenskega primorja, Trsta, Tržica in Gorice ter gostje Branko Babič, Bogo Gorjan, delegacija domicilnega odbora 30. divizije, predsednik OS Izola Branko Furlan in predstavniki AMPI iz Italije. Iz razprave je bila razvidna njihova aktivnost glede prenašanja tradicije bratstva in enotnosti med borci različnih narodnosti za mladino. Posebno so poudarili ohranjanje vezi z zamejstvom, ki

pa so jih sedaj močno omejili predpisi o prehodu čez državno mejo. Borci so se zavzeli tudi za to, da bi ljudje več zvedeli o njihovem boju na Slovenskem v času še pred italijansko kapitulacijo. Sprejeli so načrt dela za leto 1983 in izbrali vodstvo za prihodnji dve leti.

Zboru je sledila okrogla miza o dveh novih delih, ki so se jo udeležili tudi delegacija italijanskih dijakov in predstavniki tiska. Te dni je v Trstu izšla kronika 24. brigade bratov Fontanot, ki se je bojevala na Dolenskem skupaj z borci 15. divizije v 7. korpusu NOV in POJ, avtorja Giorgia Jakseticha. Knjigo je prebral in ugodno ocenil Branko Babič, borci pa so se zanimali, kdaj bo knjiga prišla tudi v njihove roke. Nato je Giacuzzo Riceardo predstavil rokopis za knjigo »Triestina d'asalto«, kroniko Tržaške brigade.

Rokopis je končan in bo šel kmalu v tisk, potreben pa bi bil tudi prevod v slovenščino. Ker je bil tovariš Babič tudi sam navzoč ob dogodkih, ki jih opisuje knjiga (ustanovitev brigade, sporazum med italijanskim in slovenskim partizanskim vodstvom), je potrdil njeno verodostojnost, posebej pa pomen dogodkov, ki so še danes eden temeljev dobrih odnosov med sosednjima narodoma.

Na vrsto so prišli tudi mladi udeleženci okrogle mize, ki jih je zanimalo predvsem vprašanje medsebojnih odnosov med slovenskimi in italijanskimi partizani med vojno. Borci so z zgovornimi primeri pripovedovali o tovarštvu dveh narodov, saj so se vsi bojevali za isti cilj - osvoboditev izpod fašističnega jarma.

Franjo Bavec-Branko

Prometna nesreča zavita v tančico skrivnosti

Pred nedavnim smo dobili v naše uredništvo pismo Janeza Jakšeta iz Črnomlja, v katerem izraža svoje začudenje in hkrati žalost nad dogodki okoli prometne nesreče, ki jo je doživel v domačem kraju.

Piše, da ga je z avtomobilom na pločniku zadel vinjen voznik in ga hudo poškodoval. Dobil je pretres možganov, zaradi česar je omedlel, pravtako pa je imel zlomljeno nogo. Najbolj pa ga boli, da pravi krivec ni odgovarjal za svoje dejanje. Pravi voznik je namreč zamenjal mesto z drugim.

Kot pravi Janez Jakša, je bil prvi glas, ki ga je zaslišal, ko se je zbudil iz omedlevice, glas nepravlega voznika, ki mu je rekel, da ga bodo z rešilnim avtomobilom odpeljali v bolnišnico. Ko pa bo prišel iz bolnišnice, se bodo vse dogovorili. Milice ne bodo klicali, ker bi jih vse zaprli. Na kraj nesreče je prišla tudi medicinska sestra iz zdravstvenega doma iz Črnomlja. Nepravlega voznika je vprašala, kako se piše. Ta ji je odgovoril, da imena ne bo povedal.

Na glavni obravnavi je pravi voznik zatrjeval, da so ponesrečencu dali prvo pomoč in ga odpeljali v zdravstveni dom. To pa ni res, saj ga je odpeljal voznik rešilnega avtomobila Drago Rožič. Iz zdravstvenega doma so ga prepeljali v bolnišnico v Novem mestu, vendar se Janez Jakše tega ne spominja, ker je bil v omedlevici. Piše tudi, da ga vsak dan bolj boli glava in da gre pri njem za hujšo telesno poškodbo, sicer pa je že iz vojne devetdesetodstotni invalid.

Krajani se čudijo vsej tej igri in Janeza Jakšeta sprašujejo, če se je bojeval za takšno pravičnost. Sprašujejo se, zakaj se je storilec tega kaznivega dejanja tako poceni izlekel iz rok pravice. Za to bi bil rad, da pride resnica na dan. Večkrat se tudi vpraša, ali se je bojeval in prelival kri za takšno pravico in resnico. Ob koncu Janez Jakše še piše, da bo prisiljen, če resnica ne bo prišla na dan, odstopiti vso zadevo Republiškememu komiteju za vprašanja borcev in vojaških invalidov.

GORENJE NAD ZREČAMI

Stari ljudski običaji

V nedeljo, 20. marca, sem preživela enega najlepših trenutkov letošnje pomladi. Udeležila sem se kulturne prireditve Prosvetnega društva »Janez Koprivnik«, ki že dolga leta deluje v krajevni skupnosti Gorenje nad Zrečami. Pod vodstvom članice ZB NOV nekdanske mladinske aktivistke Monike Naglič so v pesmi in besedi prikazali stare ljudske običaje v teh krajih, in predvsem s pesmimi pohorskega pesnika Jurija Vodovnika, ki je živel v Prešernovem času in na katerega smo lahko Pohorci upravičeno ponosni. V svojih pesmih nam je ohranil del življenja takratnih ljudi, ki je bilo težko in trdo, vendar je bilo tudi podlaga za današnji vse lepši razvoj teh krajev južnega Pohorja.

Obiskovalcev te zanimive in lepe prireditve se je kar trlo, saj nekdanji šolski razred pač ni dovolj velik, da bi sprejel vse, ki so prišli od blizu in daleč na to lepo in zanimivo prireditev – običaji kot klicanje deklet, vasovanje, koline, novoletno petje in podobno. Vsekakor pevcev in glasbenikov tudi v tem delu Pohorja ne manjka. Več kot trideset nastopajočih je res pokazalo, da znajo veliko.

JULKA TAJNIKAR

NOVA GORICA

V šoli 9. korpusa

V novi osnovni šoli ob Kornu v Novi Gorici, ki je bila pred kratkim poimenovana po 9. korpusu, smo se konec marca dvakrat zaporedoma sestali borci na letnih programskih konferencah. Najprej v organizaciji ZZZV za celo mesto, nato pa borčevska organizacija v krajevni skupnosti Boris Kidrič. Obakrat s številno udeležbo in živahno razpravo, kar je sploh značilno za vse sestanke borcev.

V razpravi je bil na obeh dan poudarek pripravi na proslavo 40-letnice 9. korpusa, ki bo v Novi Gorici septembra letos, združena bo z odkritjem spomenika in grobnice na Trnovem, za katerega dokončno dograditev moramo zbrati še znatna dodatna finančna sredstva.

Predsednik KO ZB NOV Boris Kidrič je poročal o pobratenju naše organizacije s sekcijo italijanskih partizanov (ANPI) iz Gorice, potrjeno

na srečanju v Novi Gorici 5. marca letos. Srečanje na drugi strani meje pa je predvideno v mesecu septembru, skupno z borci iz sosednje krajeve skupnosti Rastislav Delpin, ki so pobrateni s sekcijo ANPI v Podgori.

Beseda je tekla še o komunalnih in urbanističnih načrtih v mestu ter o zasaditvi 88 drevesc za Tita. Dalje o novem pokojninsko-invalidskem zakonu, o zdravstvenem varstvu borcev in invalidov NOV, o borčevskih pogrebi in še o marsičem. Tudi na TV-15 smo se spomnili na obeh zborih in ugotovili, da ga večina članov že prejema. Pozvali smo še druge, da se nanj naročijo.

O naši novi šoli, v kateri smo se obakrat sestali, in ki nosi ime slavnega 9. korpusa, naj dodamo še to, da borci navezujejo s tamkajšnjimi učenci stike ob raznih priložnostih in jim posredujemo revolucionarno izročila NOB. Tako smo sodelovali z njimi na pohodu po poteh goriške fronte že septembra lani, prejšnji teden (29. marca) ob prevzemu kurirčeve pošte itd. Po drugi strani pa učenci te šole popestrijo s svojimi nastopi marsikatero našo srečanje ali skupno proslavo.

C. M.

SREDNJA DOBRAVA

Partizanska tehnika
Meta

Dne 7. aprila je bila na Mišacah, KS Srednja Dobrava, spominska slovesnost ob 40-letnici tragičnega dogodka, ko so Nemci zaradi izdajstva uničili partizansko tehniko Meto. Komemorativne slovesnosti so se udeležili predstavniki DPO iz občin Radovljica, Jesenice in Ljubljana – Šiška, predstavniki sosednjih KS, učenci osnovne šole Stane Žagar iz Lipnice in drugi. Kulturni program so izvajali učenci iz osnovne šole Stane Žagar iz Lipnice, govor pa je imel predsednik občinskega odbora ZBB NOV Radovljica Slavko Staroverski – Metod. Med drugim je dejal: »Štab prve grupe odredov je v drugi polovici 1942. leta sprejel odlok o ustanovitvi partizanske tehnike Meta, ki jo je vodil Adolf Arigler-Bodin iz Ljubljane. Delovala je v zelo hudih razmerah nad Jamnikom na Jelovici, zato so jo premestili v vas Mišace v hišo aktivisti OF Cirila Pečnika-Pogljajna. V Pečnikovi hiši in hlevu je bil že od pomladi 1942. leta

izdelan bunker v katerem so občasno bivali komite KPS Kropa in tudi poveljstvo Prve grupe odredov. Dne 11. decembra 1942 je bila tehnika Meta, premeščena z Jelovice na Mišace. Tehnika je delovala v bunkerju v kleti pod hlevom. Napravljena je bila tako, da so bila vrata v klet zazidana. Ob steni so bile postavljene police za jabolka, da je bila zabrisana vsaka sled. Vhod v bunker je bil skozi jasli v hlevu nad bunkerjem. Majhno okno je zakrivala skladovnica drv. V tehniko so razmnoževali Slovenski poročevalec, Ljudsko pravico, Našo ženo, brošure in razne letake. V času delovanja tehnike je bilo natisnjeno okoli 6.800 izvodov razne literature. Vso literaturo, pošto in material je kurir Ivan Pogačnik-Ivko raznašal na določena mesta-javke. Z javk so naprej prenašali material kurirji in aktivisti Janko Bergant, Anton Mohorič-Šiška, Ivan Brtoncelj-Johan in drugi. S potrebnim materialom pa sta oskrbovala tehniko aktivista Jože Luznar-Tilen iz Lipnice in Matija Rešk-Volbenk iz Kamne gorice.

Zadnje dni delovanja tehnike se je v tiskarni, na poti s seje oblastnega komiteja KPS za Gorenjsko, zadržal tudi sekretar okrožnega komiteja KPS Jesenice Karel Preželj. Ko so v tehniko usodnega 7. aprila 1943 tiskali Našo ženo, so vdrli v vas Nemci. Po naključju je izdajalec, gospodarjev prijatelj, izdal prijatelja in z njim seveda tudi tehniko. Nemci so vdrli v Pečnikovo hišo in tehniko. V bunkerju sta bila ubita Karel Preželj iz Podmežaklje in tehnik Viktor Jukaš-Bine iz Trsta. Ranjenega kurirja Ivana Pogačnika-Ivka pa so Nemci odpeljali v Begunje na zasiljevanje in mučenje. Še isti dan pa je gestapo v Kranju na postaji aretiral gospodarja hiše Cirila Pečnika-Pogljajna.

Tudi Cirila Pečnika so Nemci odpeljali v Begunje na mučenje. Njegovo ženo Kristo in dva majhna otroka Milana in Slavko so Nemci odpeljali v internacijo v Weisenburg na Bavarsko. Kurirja Pogačnika in gospodarja Pečnika so s še šestimi talci Nemci 28. aprila 1943. leta ustrelili v Poljanski dolini.

Tako je bila partizanska tehnika Meta 7. aprila 1943. leta uničena. Ustanovljenih pa je bilo več novih tehnik, ki so nenehno tiskale razno gradivo, ki je dvigalo zavest ljudi v boju proti okupatorju in domačim izdajalcem.«

CIRIL ROZMAN

ROŽ NA KOROŠKEM

Pohod »Arihova peč«

Slovenska športna zveza, slovensko planinsko društvo Celovec in slovensko prosvetno društvo Rož v Šentjakobu v Rožu na avstrijskem Koroškem so v nedeljo, 6. marca 1983, organizirali v spomin na padle borce pod Arihovo pečjo 9. februarja 1945. leta 5. zimski spominski pohod »Arihova peč«.

Več kot 500 udeležencev politično-športno rekreativne manifestacije – poleg domačinov, številnih planincev z Gorenjske, Ljubljane, Celja in Maribora ter delegacije Trnovskega smučarskega maratona iz Idrije, ki je od leta 1977 pobratena s Slovensko športno zvezo iz Celovca, so bili med udeleženci tudi jugoslovanski konzul v Celovcu Alfonz Naberžnik, predsednik Zveze slovenskih organizacij Feliks Wieser in drugi. Po kratki slovesnosti, posvečeni osmim padlim partizanom pod Arihovo pečjo, so udeleženci okoli 10 kilometrov dolgega pohoda odšli od Polanca na Černernici, prek bivšega partizanskega bunkerja do planinske postojanke – kočice nad Arihovo pečjo, ki jo oskrbuje slovensko planinsko društvo iz Celovca, in se mimo Resmanove lovske kočice vračali v dolino Roža.

Koroški Slovenci so skupaj z rojaki iz matične domovine s spominskim pohodom obudili spomine na tragične dogodke v NOB in še utrdili dosedanje dobre stike med Slovenci na obeh straneh meje. Delegacija Trnovskega maratona iz Idrije je organizatorje pohoda iz Celovca seznanila z letošnjo uspešno prireditvijo v Črnem vrhu in s pripravami na prireditev prihodnje leto, ko bo Trnovski smučarski maraton praznoval 10-letnico. Koroške rojake pa so seznanili tudi s praznovanjem 80-letnice planinskega društva Idrija, ki ga bodo idrijski planinci obeležili prihodnje leto.

Letos so pohodnikom, ki so se že petkrat udeležili zimskih spominskih pohodov na Arihovo peč, podelili posebne zlate značke. Vsi drugi pohodniki pa so poleg diplome, spominske značke in medalje dobili tudi toplo okrepčilo. Poleg pohoda so pri Polancu na Černernici organizirali tudi množično tekmovalno v smučarskem teku, ki so se ga poleg domačinov udeležili tudi smučarji – tekači iz Slovenije.

SILVO KOVAČ

LJUBLJANA

Šišenski upokojenci
v športu

Športna in rekreativna dejavnost med invalidi, zlasti med upokojenci, je čedalje bolj množična. V občini Ljubljana Šiška je okrog 10.200 upokojenih občanov, od tega kar 350 športnikov-rekreativcev. Najbolj zastopane športno-rekreativne panoge med upokojenci so kegljanje, trim kolesarstvo, balinanje, v zadnjem času tudi planinarstvo, ribištvo in gobarstvo, medtem ko šah in streljanje množično nekoliko zaostajata, vendar tudi tu kaže na boljše.

V šišenski občini je ustanovljenih 17 društev upokojencev, seveda v okviru krajevnih skupnosti. V okviru teh društev upokojenci krajani uredničujejo svoje želje in potrebe, prek sekcij pa tudi športno-rekreativne dejavnosti. Minulo leto so se v času »6. tedna šišenskih upokojen-

Vabilo

Vse borce skupnosti borcev 3. SNOUB Ivana Gradnika in Simona Gregorčiča obveščamo, da bo skupna proslava 40. obletnice dne 23. 4. 1983 ob 10. uri v vojašnici Janka Premrla-Vojka v Vipavi. Ob tej priložnosti bomo borcem brigade Ivana Gradnika podeljevali spominski znak.

S svojo udeležbo počastite 40. obletnico ustanovitve naših brigad. Posebnih vabil ne bo.

Domicilni odbor brigade
Ivana Gradnika in
Simona Gregorčiča

Prvo republiško prvenstvo
v kolesarjenju za borce

Vabimo vas na 37. tradicionalno kolesarsko dirko v spomin padlim borcem kolesarjem ob praznovanju ustanovitve OF in občinskega praznika Moste-Polje. Dirka bo 27. aprila z začetkom ob 9.30 pod Urhom.

Ob 9.30 bo mimohod spreveda borcev in kolesarjev, nato pa bo start tekmovalcev – od najmlajših pa do veteranov. Ob 12.30 bo začetek najzanimivejše dirke, članov A B C.

Borce kolesarje vabimo, da se udeležijo prvega republiškega prvenstva v kolesarjenju za borce.

Tekmovanje bo v kategorijah za navedena in dirkalna kolesa. Vse udeležence čakajo spominske nagrade, najboljše pa tudi praktične nagrade. Start bo ob 9.30. Prijave sprejemamo uro pred startom, vendar pa borce kolesarje vabimo, da poprejšnje prijave za tekmovalenje pošljejo na uredništvo TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, Ljubljana.

Kolesarski izlet v Metliko

V okviru prireditev »Vinska vigred v Beli krajini« vas vabimo na kolesarski izlet v Metliko, ki bo 23. aprila 1983. Odhod kolesarjev bo ob osmi uri izpred kolodvora Rudnik na Dolenjski cesti. Kolesarji bodo vozili v koloni na relaciji Ljubljana-Škofljica-Grosuplje-Krka-Žužemberk-Soteska-Semič-Metlika. Vozili bodo po nezahtevni progi v zmerem tempu, zato na izlet še posebej vabimo borce-kolesarje. Prihod v Metliko bo predvidoma okrog 13. ure. Kolesarje bodo pričakali prireditelji, prijatelji in družinski člani, ki se lahko odpeljejo iz Ljubljane z rednimi vlaki ob 6.44 in 10.43 ter s posebnim vlakom ob 8.35.

Ob prihodu bo vsakdo prejel malico z dobro belokranjsko kapljico in spominsko medaljo prireditve, ki bo postala tradicionalna. Odhod iz Metlike bo z vlakom ob 20.20, za prevoz koles je poskrbljeno.

Startnina je 230,00 din, v ceno je všteti tudi prevoz v Ljubljano, na Dolenjski kolodvor.

Popravek

V TV-15 z dne 3. 3. 1983 je bilo pod naslovom Vlasovska zaseda zapisano, da je ranjenega partizana Alojza Krizaniča-Mira izdala Marija Ficko iz Kamensčaka, kar ni pravilno. Izdala ga je Marija Štuhec iz Kamensčaka.

Drago Novak

Krajevne organizacije in OO ZB NOV sporočajo

Akcija ZRVS

Med številnimi pismi naj tokrat na prvem mestu omenimo dopis ZRVS občinske konference Ljubljana Šiška. Predsednik komisije za informativno-propagandno dejavnost Roman STANA je v uvodu zapisal: »V svoj program dela za leto 1983 je komisija med svojimi nalogami dala prednost širjenju obrambno-vzgojne literature, med katero sodi tudi vaš TV-15 Naš tovariš.«

Tako so naše naročilnice posredovali krajevnim organizacijam, da bodo prek komisij in referentov za idejno propagandno dejavnost začeli odločno akcijo širjenja TV-15. Tudi na osnovnih šolah bodo prek obrambnih krožkov skušali doseči, da bi bile aktualne informacije iz TV-15 bolj navzoče med mladimi. Roman STANA je sklenil dopis »z akcijo bomo nadaljevali in računamo na uspeh«.

Upamo, da jim bodo sledile tudi druge občinske konference ZRVS.

Zelo so se izkazali tudi v krajevni organizaciji Zveze borcev NOV Grosuplje, od koder so nam poslali naslove devetih novih naročnikov, krajevna organizacija Lom pa treh. Hvala za prizadevnost.

M. S.

Naročnikom TV-15 Naš tovariš ☆ Naročnikom TV-15 Naš

»STAR NAROČNIK – NOVEGA«

Vodi Janko Repovž

Število novih naročnikov nenehno raste, saj jih je trenutno že čez petsto. Za tako visoko številko je izredno prispeval Janko Repovž iz Tržiča, ki nam je poslal kar štirindvajset naslovov novih naročnikov in tako trenutno z veliko prednostjo vodi pri zbiranju v akciji »Star naročnik – novega«. Prepričani pa smo, da bo tovariš Repovž z zbiranjem novih naročnikov še nadaljeval.

Osem novih je zbrala Fani SMREKAR iz Ljubljane, ki pa nam je med tednom telefonsko sporočila, da zbira še naprej in da se bo osebno oglasila v uredništvu. Sledita Franc

BUTELJ iz Kobarida in Anton PETERKA s po šestimi novimi naročniki, pri drugih pa stanje ni spremenjeno.

V zadnjih dneh smo poslali naročilnice TV-15 Naš tovariš še preostalim našim naročnikom, ki so v anketi izrazili pripravljenost sodelovati v akciji »Star naročnik – novega«.

Vabimo še druge, da sodelujete v akciji, če hočete, vam bomo poslali naročilnice, lahko pa pošljete tudi seznam novih naročnikov na naš naslov: Uprava TV-15 Naš tovariš, Miklošičeva 28, 61000 Ljubljana.

Naročam tednik

tv-15 naš
TOVARIŠ

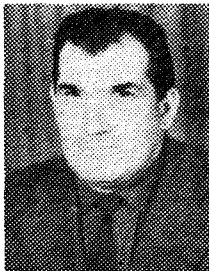
Ime in priimek _____

Ulica, hišna št. _____

Kraj _____ Pošta _____

podpis _____

JOŽE ČURIN

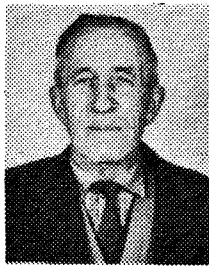
Slavko Čebin

Na pokopališču v Zagorju smo se februarja poslovili od Slavka Čebina, rojenega 1909. leta v Kisovcu. Na njegovem domu so se že pred vojno sestajali komunisti iz Zagorja. Po razpadu stare Jugoslavije se je vsa njegova družina vključila v delo NOB. Slavka in mlajšega brata Franceta je okupator zaprl že 1941. leta. Po izpustitvi iz zaporja je bil pod stalnim policijskim nadzorstvom. Marca 1943. leta je bil ponovno aretiran in odpeljan v koncentracijsko taborišče. Za zasluge v NOV je prejel državno odlikovanje.

Drago Keršnik

Februarja je umrl Drago Keršnik. Rodil se je 1914. leta v Zagorju. V NOB se je aktivno vključil julija 1944. leta v Kamniško-zasavski odred. Decembra istega leta je bil ujet in odpeljan v mariborske zapore in naprej v Dachau. Prejel je red zaslug za narod.

Matija Čepin

Na pokopališču v Zagorju pri Lesičnem smo se februarja poslovili od 88-letnega Matije Čepina, rojenega na Bistrici pri Lesičnem. Bil je v avstro-ogrske vojske in se je bojeval na ruski fronti, kjer je bil ranjen. Leta 1942 je začel aktivno delati v krajevnem odboru OF. V njegovo hišo so prihajali številni aktivisti in člani KPS za Štajersko. Bil je odlikovan.

Franc Kelvišar

V začetku aprila je vrste ZB NOV zapustil še eden požrtvo-

Ivan Božiček

Ivan Božiček se je rodil pred osemdesetimi leti v Bistrici ob Sotli. Leta 1941 je bil izseljen v Nemčijo, od koder se je vrnil 1943. leta in se takoj vključil v terensko delo. Naslednje leto je odšel v Kozjanski odred. Od njega smo se poslovili novembra lani na Bledu.

Avgust Zdovec

Na šmarnem pokopališču pri Slovenj Gradcu smo se decembra lani poslovili od Avgusta Zdovca, rojenega 1921. leta. Bojeval se je v Pohorjski brigadi in bil tudi ranjen. Bil je namestnik komandirja čete v Muratovem bataljonu. Prejel je dve odlikovanji.

Franciška Prelesnik

Na pokopališču v Hrovači pri Ribnici smo se poslovili od Franciške Prelesnik, rojene 1889. leta v Zamostcu. Med NOB je veliko pomagala borce s hrano, obleko in drugim.

Anton Logar

Rodil se je 1925. leta v Zagorju ob Savi. V NOV se je aktivno vključil julija 1944. leta v 1. jugoslovanski letalski polk. Za zasluge v NOV je prejel dve odlikovanji. Od njega smo se poslovili februarja v Zagorju.

Franc Nuzdorfer

Marca smo se na piranskem pokopališču poslovili od Franca Nuzdorferja, rojenega 1915. leta v Ajdovščini. V takratni fašistični Italiji je okusil vse grenkobe in bil tudi zaprt. Po kapitulaciji Italije se je vrnil domov in se takoj priključil NOG. Bil je aktivist v Ajdovščini in okolici. V začetku 1944. leta je vstopil v VDV brigado. Bil je odlikovan z medaljo zaslug za narod.

Jože Selsšek

Od Jožeta Selsškega smo se poslovili marca na pokopališču v Hrovači. Rodil se je 1917. leta v Ribnici. Leta 1941 se je vključil v organizirano delo OF in naslednje leto je bil sprejet v KPS v ribniški partijski celici. Oktobra 1942. leta je bil aretiran in zaprt v Kočevju. Po prihodu iz zaporja je nadaljeval delo terenskega aktivista. Leta 1943 je prevzel dolžnost komandanta mesta Ribnica. Nato je bil poslan v 9. brigado in od 1944. leta je bil v Glavnem štabu NOV in PO Slovenije. Leta 1944 je bil poslan na novo dolžnost za komandirja letališča v Zadru. Od aktivista in borca je napredoval v vojaškega starejšino s činom kapetana JLA. Za požrtvovalnost in hrabrost je bil odlikovan s številnimi vojnimi odlikovanji in za delo v povojni graditvi naše domovine je prejel orden dela s srebrnim vencem in številna druga priznanja in pohvale. Bil je aktiven družbenopolitični delavec.

Jožefa Podbregar

Januarja je umrla Jožefa Podbregar, rojena 1900. leta v Dolgem brdu pri Mlinšah. Ko sta mož in sin odšla v partizane, je ostala sama doma s štirimi otroki. Skrivala se je pred Nemci, a so jo našli in zaprli. Po izpustitvi iz zaporja je nadaljevala delo za OF. Pokopali smo jo v Zagorju.

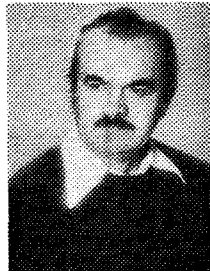
Štefanija Juvan

V 76. letu je umrla Štefanija Juvan. Rodila se je v Potoški vasi pri Zagorju. Ko je mož 1942. leta odšel med partizane je ostala sama s štirimi otroki v Podkrajju. Kasneje je bila internirana v Nemčijo.

Jože Podjed

Umrl je Jože Podjed, predvojni komunist, rojen 1907. leta v Zagorju. Avgusta 1941. leta je bil aretiran in zaprt v trboveljskih zaporih. Ker ni ničesar priznal, so ga izpustili in nadaljeval je delo za OF. Julija 1944. leta je odšel v Slandrovo brigado. Bil je dvakrat odlikovan. Od njega smo se poslovili februarja v Zagorju.

Jože Črv

Zadnje dni januarja smo se na blejskem pokopališču poslovili od Jožeta Črva, rojenega pred 58 leti v Bodeščah. Leta 1943 je bil mobiliziran v nemško vojsko. Iz Francije je pobegnil domov in se v začetku 1944. leta na Jelovici priključil Prešernovi brigadi.

Franc Dolanc

Januarja je umrl Franc Dolanc, rojen 1907. v Konjščici pri Zagorju. V NOV se je aktivno vključil 1944. leta v 10. ljubljansko brigado. Od njega smo se poslovili na pokopališču v Podkumu.

Ivan Povalej

Od Ivana Povaleja, rojenega 1918. leta pri Primožu smo se poslovili januarja na pokopališču v Sentiurju pri Celju. Leta 1944. se je pridružil borcem Bračičeve brigade. Prejel je odlikovanje za hrabrost in značko Bračičeve brigade.

Pavla Sever

Oktobra lani smo se na blejskem pokopališču poslovili od aktivistke Pavle Severjeve. Rodila se je pred 83 leti v Klečah. Že prvo leto okupacije sta oba z možem začela delati za partizane. V njenem stanovanju so se zbirali prvi blejski terenci in borci. Bila je tudi prva sekretarka AFŽ na Mlinem. Skrbela je za ranjence, zbirala je obleko in hrano. Leta 1944 je bila organizacija OF izdana, med njimi tudi Pavla z možem in hčerko. Po zasiljevanju v Begunjah so jo odpeljali v Mauthausen, kjer je umrla. S hčerko pa sta bili v Ravensbrücku.

Pavle Tomažič

Na pokopališču v Zagorju smo se februarja poslovili od Pavla Tomažiča, rojenega 1909. leta. Bil je predvojni skojevac in komunist. Zbiral je denar za rdečo pomoč in hodil na sestanke skojevske trojke. Leta 1941 je bil aretiran in zasiljan. Ker pa ni nič izdal, ga je gestapo izpustil. Leta 1944 se je aktivno vključil v NOB in bil dodeljen godbi glavnega štaba Slovenije v Črnomlju. Za zasluge je prejel več odlikovanj.

PRAVNI SVETOVALEC

A.T.L. Sin je ustno izjavil, da se odpove dediščini. Ali zadostuje, da napiše in podpiše izjavo ali pa mora to izjavo potrditi sodišče?

Odgovor: Po zakonu o dedovanju se izjemoma lahko potomec, ki sme samostojno razpolagati s svojimi pravicami, v sporazumu s prednikom odpove dediščini, ki bi mu šla po prednikovi smrti. Za veljavnost takega sporazuma je potrebno, da je sestavljen v pisni obliki in potrjen po sodniku. Sodnik mora pred overitvijo prebrati sporazum in opozoriti prednika in potomca na posledice takega sporazuma. Odpoved dediščini velja tudi za potomce tistega, ki se je odpovedal, če ni s sporazumom o odpovedi določeno kaj drugega. Posledica take odpovedi so v tem, da lahko prednik z oporoko razpolaga tudi z nujnim deležem, ki bi sicer pripadal potomcu, če se ne bi dedovanju odpovedal. Če bi se razmere spremenile, kot omenjate v pismu, lahko še vedno z oporoko zapustite dediščino potomcu, ki se je odpovedal dedovanju.

L. V. M. S pokojno staro materjo ste živeli več let v stanovanju, ki je bilo last zasebnega lastnika, ter ji gospodinjili. Ali je res, da po novih stanovanjskih predpisih niste več upravičeni do uporabe stanovanja?

Odgovor: Po novem zakonu o stanovanjskih razmerjih obdržijo v primeru smrti imetnika pravice do uporabe stanovanja, ki je v zasebni lasti, pravice do nadaljnje uporabe stanovanja le njegov zakonec oziroma z njim izenačena oseba, njuni starši, posvojitelji ter otroci in posvojenci, dokler so njih starši dolžni preživljati. Kot vnukinja pokojne imetnice pravice do uporabe stanovanja torej nimate pravice do nadaljnje uporabe stanovanja ter lahko lastnik stanovanja v roku enega leta od smrti vaše stare matere kot imetnice pravice do uporabe stanovanja zahteva s tožbo pri rednem sodišču vašo izselitev iz stanovanja.

L. Z. S. Kolikšna vojaška invalidnost, dobljena med opravljanjem obvezne vojaške službe zaradi bolezni, daje lastnosti mirnodobnega vojaškega invalida?

Odgovor: Mirnodobni vojaški invalid je tudi državljan SFRJ, ki je kot vojaška oseba po 15. 5. 1945 dobil bolezen, ki je neposredna posledica opravljanja obvezne vojaške službe v oboroženih silah, ter je zato njegov organizem okvarjen najmanj za 60 odstotkov oziroma 50 odstotkov, če gre za opravljanje obvezne vojaške službe zunaj SFRJ.

R. K. P. Jeseni boste dopolnili 37 let pokojninske dobe in starost 58 let. Radi bi se predčasno upokojili in vas zanima, kako vam bodo odmerili predčasno pokojnino?

Odgovor: Na podlagi 37 let pokojninske dobe vam bo odmerjena pokojnina v višini 79 odstotkov pokojninske osnove, to je mesečnega povprečja osebnih dohodkov, ki ste jih dosegli v katerihkoli, za vas najugodnejših zaporednih desetih letih zavarovanja v obdobju od 1. 1. 1966 dalje. Tako odmerjena pokojnina se vam bo kot borcu NOV od leta 1944 povečala tako, da bo znašala 85 odstotkov pokojninske osnove. Zaradi predčasnega odhoda v pokoj (ker boste uveljavili pravico do pokojnine pred dopolnitvijo 60 let starosti) pa se vam bo ta pokojnina zmanjšala za vsako leto predčasnega odhoda v pokoj (2 leti), in sicer po osnutku novega republiškega zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju za 1,5 odstotka oziroma po različici za 2 odstotka. Ko pa boste dopolnili 60 let strosti, vam bo šla pokojnina v nezmanjšanem znesku, to je v višini 85 odstotka pokojninske osnove. - Take določbe vsebuje novi zakon o temeljnih pravicah iz pokojninskega in invalidskega zavarovanja, ki se bo začel uporabljati 1. 7. 1983.

valnih članov, nosilec partizanske spomenice 1941 in vrste drugih vojnih in povojnih odlikovanj Franc Kelvišar.

Rodil se je 12. februarja 1919. leta v Ljubljani. Na dan napada na staro Jugoslavijo je bil sprejet v Skoj. Od maja 1941. leta je bil komandir trojke v prvi bežigradski četi, septembra istega leta je odšel v polbataljon Ljuba Serčerja. Ob napadu

na Lož 26. oktobra 1941. leta so ga ujeli. Do februarja 1942 so ga prestavljali iz zapora v Dragi v Kočevje in od tam v Ljubljano. Od februarja 1942 pa do septembra 1944 je preživel v zaporih v italijanskem mestu Aleksandria. Takrat so ga Nemci pred prodirajočimi zavezniški prestavili na Bavarsko, kjer je tudi dočkal dokončno osvoboditev.

Po vrnitvi v poruše-

no domovino se je vključil v obnovo in je bil aktiven v družbenopolitičnem življenju. Življenjska pot ga je vodila po vsej naši domovini. Povsod je po svojih najboljših močeh pomagal pri graditvi družbe. Služboval je v Ljubljani, Mariboru in Begunjah, kjer je bil oktobra 1947 sprejet v komunistično partijo. Leta 1950 se je zaposlil v Avtoobnovi kot sekretar, nato je

bil tajnik občine Kranjska gora in občine Domžale. Leta 1954 je postal administrator v okrajnem zavodu za socialno zavarovanje v Ljubljani. V zavodu je ostal do upokojitve.

Tudi po upokojitvi je še naprej delal v družbenopolitičnih organizacijah in je bil osem let sekretar komisije ZRVS pri občinskem odboru ZZB NOV Ljubljana Vič-Rudnik.

Neznanke iz zgodovine Tomšičeve brigade Izdaja po pomoti

V okolici Pugleda se je 2. bataljon Tomšičeve brigade zadrževal od 7. oktobra 1942 do 7. januarja 1943. Skupaj s 3. bataljonom ZDO, ki mu je poveljeval Ludvik Smrekar, je imel nalogo varovati baze glavnega poveljstva v okolici Molnika, predvsem pa partizanske zveze z uporniško Ljubljano in s partizani na levem bregu Save. Po preosnovi slovenskega partizanstva, ki ga je povzročil obisk načelnika Vrhovnega štaba NOV in POJ Arsa Jovanovića, je bil 3. bataljon ZDO ukinjen, njegovo moštvo pa večinoma vključeno v 2. bataljon Tomšičeve brigade. Ta preosnova je bila izvedena v dneh od 12. do 14. decembra 1942. Tedaj se je 2. bataljon Tomšičeve brigade povečal na štiri čete in 170 partizanov.

Takrat so se belogardisti v Bizoviku, na Urhu in v Dobrunjah počutili močne, ker so se opirali na množice italijanskega vojaštva v Ljubljani in njeni bližnji okolici. Samozavest jim je rastla tudi zatagadelj, ker so imeli med partizani na Pugledu svojega obveščevalca. Ta izdajalec sicer ni veliko vedel, a belogardiste je obveščal o približni moči in namestitvi čet, pa tudi o nekaterih partizanskih javkah ali navadah. Žrtev teh obvestil sta postala Karel Polk in Franc Pezdir-Čort, dva bivša borca Tomšičeve brigade, ki sta vzdrževala kanal čez Savo pri nekem mlinu. Belogardisti so ju blizu njunih poti počakali preoblečeni v partizane, pomagala jim je tudi gosta megla, pa so ju zgrabili.

Polk in Pezdir sta bila prekaljena borca: zaupnih zvez in poti čez Savo ni izdal nobeden, čeprav je Franc Pezdir-Čort sklenil zaigrati skesanca, da bi dobil priložnost za pobeg. Obnašal se je tako, kakor da je pripravljen »izdati vse«. Ker pa je bilo treba povedati vsaj nekaj oprijemljivega, da bi mu sovražniki verjeli, je šel 24. decembra 1942 pokazat zemljanke nad Kovačevim mlinom pri Podlipoglavu. To je storil zato, ker so se bili kurirji še pred njegovim zajetjem dogovorili, da bodo to taborišče opustili in izpraznili. Zgodilo pa se je nekaj, česar ni nihče pričakoval.

Rado Trošt-Murko, na eno oko slepi kurir Polh z Ilove gore, ki je pozneje utonil v Savi, in neki Dragar, ki je bil baje doma iz Cikave, so 23. decembra 1942 zvečer preplavali Ljubljano, da v Zgornjem Kašlju uredijo neke pomembne stvari. Ko so se pozno ponoči vrnili k Podlipoglavu, se jim ni ljubilo lesti k četi na vrh Pugleda. Spravili so se v opuščeno skrivališče in zaspali. Na dogovor o

tem, da bodo to postojanko opustili, pa sta pozabila tudi kurirja Jelo Gašperšič-Lojze in Branko Defar-Striček, ki se jima je zahotelo, da bi tam spekla kruh. Tako je Franc Pezdir-Čort, ki si česa takega sploh ni mogel zamišljati, ponevedoma zagrešil ravno tisto, kar je hotel samo zaigrati. Tako so belogardisti pet partizanskih kurirjev zalotili zatopljene v pekovsko opravilo oziroma v spanju, začeli so metati bombe in s puškomitraljezom streljati v zemljanko. Vendar se je Branko Defar-Striček spet odlično znašel. S streli iz puške je zadel tri belogardiste, nato pa je mednje vrgel še nasekano bombo, ki je belogardiste čisto zmedla. Potem se je pognal ven in se rešil s prestreljeno nadlahtnico.

Druga četa 2. bataljona Tomšičeve brigade, ki je taborila na Velikih dilah, je brž po prvih streljih pohitela navzdol k opuščnemu taborišču in belogardiste pregnala, a partizanskemu kurirju Dragarju ni bilo pomoči. Dobil je rafal skozi brado, strel skozi trebuh in skupaj kar 16 strelcev, zato ni ugledal božičnega dne. Pač pa je ta juriš prišel prav Jelu Gašperšiču-Lojzetu, ki ga je oplesnila krogla po glavi. Utekel je samo s prasko, rešili pa so se tudi drugi, razen ujetega Čorta, ki je dvojno igro nameraval nadaljevati, čeprav se je bal, da ga bodo tovariši dolžili izdajstva. Toda Franc Pezdir-Čort ni »izdal« nič bistvenega; za zvezo in poti čez Savo sovražniki niso izvedeli. Pozneje je Čort pokazal še pot do izpraznjenega taborišča na Velikih Dilah ter tako zapeljal italijanskega oficirja na odskočno mino, tedaj pa so Italijani s Čortom obračunali. Ustrelili so ga na kraju, kjer je partizanska mina pokončala njihovega oficirja.

S tem se pripoved o Čortovi »izdaji po pomoti« konča, vendar sta pri tem ostali nepojasnjeni neznanki: kdo sta bila kurirja Polh in Dragar. Kot rečeno je bil Polh na eno oko slep, doma z Ilove gore in je pozneje utonil v Savi, Dragar pa je bil visoke postave, lase je imel precej na rdeče, imel je dve sestri in doma je bil v okolici Šmarja-Sap. Ob prekopu njegovih posmrtnih ostankov je bila zraven Dragarjeva sestra. Vsakogar, ki bi nas lahko pripeljal na sled tej sestri, ki ve za prava priimka in imeni kurirjev Polha in Dragarja ter za naslove njunih najbližjih sorodnikov, vljudo prosim, da to sporoči na naslov: **Franci Strle, novinar, Sattnerjeva 15/E, 61000 Ljubljana**, ali po telefonu na štev. (061) 266-682.

Franci Strle

Rafal skozi usta

Logaški črnorokci so imeli črne in krvave roke, ki niso ubijale samo doma, ampak so segle tudi zunaj Logatca. Nemgarjeva družina iz Laz je bila poznana po tem, da je bila vedno pripravljena pomagati narodnoosvobodilnemu gibanju in je dala tudi tri sinove partizane. Naši obveščevalci rajonskega odbora Logatec so kmalu vzpostavili zvezo s Štefanom Nemgarjem. Prek njega so celo vzpostavili direktno zvezo s komandantom TODT bataljona Dolencem, ki je bil doma nekje iz okolice Borovnice. Z njegovo pomočjo so nameravali likvidirati nemško posadko, ki je bila nastanjena v barakah na Martin hribu pri Logatcu kot nekakšna zaščita, ves bataljon todtovcev pa bi odpeljali v partizane.

Ko je bilo za akcijo že vse dogovorjeno, je na zadnjem sestanku na Martin hribu, kjer naj bi se dogovorili še o zadnjih podrobnostih, prišlo med pogajalci celo do streljanja. Padel je komandant delovne posadke TODT Dolenc. Tako je ta akcija propadla.

Rajonski obveščevalci pa so ponovno vzpostavili zvezo s tem bataljonom. Štiri-

Štefan Nemgar

najstega avgusta 1944. leta so Angleži bombardirali Štampetov most, ki so ga obnavljali delavci tega bataljona. Ob tem napadu je bilo precej žrtev, preživeli todtovci so se razbežali, pa tudi Štefan Nemgar je pribežal domov k staršem. Nemgarjevi so se še bolj bali, da bodo domobranci in Nemci odkrili Štefanovo vlogo v pripravi za to akcijo, zato se je Štefan nekaj časa skrival doma.

Dne 16. novembra 1944. leta je v Laze prišla skupina

črnorokcev iz Logatca, ki jo je vodil znani črnorokec Jože Jurjevič-Ceruga. Iz postojanke je v Lazah vzel še nekaj domobrancev. Med njimi je bil tudi Anton Pucihar, ki so ga domačini dobro poznali po groznjah in ustrahovanju. Po vasi je že prej razširjal belogardistično propaganda.

Iz več strani so začeli obkoljevati Nemgarjevo hišo, ki jo je bil pokazal Pucihar. Močnejša skupina na čelu s Cerugo je prišla v hišo z zadnje strani, čez Tršarjevo gnojnice. Ko so stopili skozi vežo v kuhinjo, sta za mizo sedela oče in mati, pri štedilniku pa je sedel Štefan. Od njega so domobranci in črnorokci zahtevali legitimacijo. Začel se je nekaj izgovarjati, Ceruga pa je pomeril in izstrelil nabojo, ki je zadel Štefana v ramo. Na protestni krik Štefanovih staršev je Ceruga potisnil cev brzostrelke Štefanu v usta, spustil rafal in Štefan se je mrtev zgrudil na tla. Ceruga je še ukazal staršem, naj molčijo, sicer bo tudi z njimi napravil konec. Klavci so hladnokrvno odšli.

Jože Simšič-Jelen

Mladinske delovne akcije 1983 Takšno in drugačno mladinsko prostovoljno delo

Razobešeni plakati MLADINSKE DELOVNE AKCIJE '83 opozarjajo, da so le-te tako rekoč pred vrati. Temu primerno tečejo tudi priprave nanje, tako v centru za MDA, pri RK ZSMS kakor tudi na posameznih območjih, kjer bodo akcije potekale. Seveda, kakor vedno, so ponekod priprave bolj intenzivne, drugod manj. Letos bo namesto desetih dvanaest akcij, kar pa ne bo spremenilo obsega del in tudi ne udeležbe, saj načrtujejo na nekaterih akcijah manj izmen, ponekod pa zmanjšan obseg mladinskih delovnih brigad. Ena tretjina programov letošnjih MDA je usmerjenih v kmetijstvo. Na desetih akcijah bodo sodelovale tudi brigade Rdečega križa. Mladinci se dogovarjajo s fakultetami, da bi vključili mlade po strokovnosti glede na programe. Na akciji Slovenske gorice '83 bo sodelovala brigada naših zdomcev iz bližine Düsseldorfa. Zdomci bodo tudi v okviru rednih MDB. Poskus bo pionirska izmena na Goričkem. V drugih republikah Jugoslavije bo sodelovalo 37 slovenskih brigad. Izmenjali bodo tudi MDB z Madžarsko, Slovaško in Tunisom.

To je le nekaj podatkov, na katere so nas opozorili na nedavni tiskovni konferenci centra za MDA. Povedali so tudi, da se je kadrovanje za MDB začelo pravočasno in je že v končni fazi ter da za zdaj ni znakov, ki bi kazali na nezanimanje za to vrsto mladinskega prostovoljnega dela. Posebno pozornost pa je vzbudil tako imenovani tabor Trebče '83, o katerem nam je nekaj več povedal Janko Lah. Že takoj na začetku je opozoril, da je tabor Trebče '83 enakovreden drugim mladinskim delovnim akcijam, kljub svoji specifičnosti.

Od kod ideja za to novo obliko mladinske prostovoljne dejavnosti?

Ideje so rodile neprestane pripombe, da so akcije zastarele in standardne. Pa smo se pri RK ZSMS odločili za poskus nekoliko drugačne oblike prostovoljnega dela mladih, za mladinski delovni tabor Trebče '83, ki smo ga poimenovali tudi mladinska

teres pomagati manj razvitim krajem. Samoupravno organiziranje in delovanje centra za MDA. Povedali so tudi, da se je kadrovanje za MDB začelo pravočasno in je že v končni fazi ter da za zdaj ni znakov, ki bi kazali na nezanimanje za to vrsto mladinskega prostovoljnega dela. Posebno pozornost pa je vzbudil tako imenovani tabor Trebče '83, o katerem nam je nekaj več povedal Janko Lah. Že takoj na začetku je opozoril, da je tabor Trebče '83 enakovreden drugim mladinskim delovnim akcijam, kljub svoji specifičnosti.

Zanima nas še, katere delovne naloge so predvidene za udeležence tabora?

Na osnovi programov izgradnje spominskega parka Trebče in Kozjanskega je osnovna delovna naloga izgradnja kanalizacije v Bistrici ob Sotli in ureditev spominskega parka Trebče, predvsem sprehajalnih poti, cest in dela v elektro omrežju. Posamezniki pa tudi skupine bodo na osnovi znanja in sposobnosti pomagali kra-

no-izobraževalnih dejavnosti, udeleženci pa oblikujejo svoj prosti čas aktivno, tako, da so učitelji in hkrati učenci v prenašanju oziroma spremanju znanja in aktivnosti. Organizatorji tabora nudijo udeležencem tudi plavalni in lokostrelski tečaj, možnost seznanjanja z osnovami sojenja v posameznih športnih panogah, seznanjanje z osnovami fotografije, radioamaterstva, varilstva, prve pomoči, možnost obiska vseh kulturno-zgodovinskih in izletniških krajev v okviru spominskega parka Trebče in bližnje okolice. V okviru tabora bodo delovali mentorji in vodilni, ki bodo strokovno pomoč. Za pravilno razvrstitev je gotovo dobrodošlo, da zainteresirani že v prijavi nakažejo svoje interese.

Prijavi se lahko vsakdo, samostojno, skupaj s prijatelji, družino, v okviru osnovne organizacije ZSMS, družbene organizacije in društva ali drugačne skupine, dovolj,

MLADINSKE DELOVNE AKCIJE '83

ZVEZA SOCIALISTIČNE MLADINE SLOVENIJE

delovna akcija ali poceni in prijeten dopust. Tabor bi organizirali od 17. julija do 6. avgusta letos v brigadirskem naselju v Bistrici ob Sotli, ki lahko hkrati sprejme 120 udeležencev.

Pravzaprav bi morali najprej vprašati, v čem se tabor razlikuje od običajnih mladinskih delovnih akcij.

Kogar bo ta oblika prostovoljnega dela zanimala, bo lahko sodeloval tudi za krajši čas, vendar pa ne manj kot sedem dni. Starostnih omejitev sploh ni, so pa zdravstvene. Drugo, kar tabor razlikuje od standardnih MDA, je urnik življenja in dela. Tu pravzaprav ne bo nekega enotnega urnika. Skupine si ga bodo same začrtale, pač glede na njihove delovne in prostostne interese in obveznosti. Tudi ne bo tipičnih mladinskih delovnih brigad. Navdušenje bo združeval in

janom pri poljskih, hišnih, živinorejskih, gozdarskih, politehničnih delih, pa tudi pri raziskovalnih nalogah. Strokovne nasvete in nadzor bodo na delovnih opravljali predstavniki izvajalca in vodstva tabora. Osnovno obleko za delo prinesejo udeleženci s seboj, medtem ko delovno orodje, stroje in zaščitno opremo za zahtevnejša opravila preskrbi izvajalec del že pred taborom. Delovni čas pa bodo udeleženci tabora določali skupaj z izvajalcem del ter na osnovi svojih želja in potreb.

Kaj pa prosti čas in interesne dejavnosti?

Tudi to je popolnoma prepuščeno udeležencem tabora. Za pestro izpolnjen prosti čas sta morda pomembna predvsem dva pogoja: naselje z okolico nudi veliko zabavno-rekreativnih in vzgoj-

da je fizično sposoben delati šest ur dnevno in najmanj teden dni. Prijave zbirajo vse občinske konference ZSMS, družbene organizacije in društva, mladinske turistične poslovalnice v Ljubljani, Celju, Novem mestu, Kranju, Mariboru ter turistične poslovalnice TTG po vsej Sloveniji.

Geslo tabora naj bo: PROSTOVOLJNO - ZA MANJ RAZVITE KRAJE ČIMEVEČ MOJEGA ZNANJA IN SPOSOBNOSTI - VESELO - AKTIVNO IN POCENI PREŽIVLJANJE PROSTEGA ČASA.

Pravzaprav ni tabor Trebče '83 nič novega. Podobni tabori so že bili organizirani v okviru posameznih društev. Novost je le ta, da je tabor vključen med mladinske delovne akcije.

Živa Drole

Obojestranski intervju

Obnova in izgradnja domovine

Odzvala sem se vabilu mladih zgodovinarjev na osnovni šoli Milojke Štrukelj v Novi Gorici, da bi jim posredovala podatke in pripovedovala spomine o udeležbi na mladinskih delovnih akcijah v prvih povojnih letih. Odgovarjala sem na njihova vprašanja. Na koncu pa sem tudi jaz postavila nekaj vprašanj in nastal je tale zapis.

Ena izmed nalog, ki jih revija Pionir razpiše vsako leto za osnovne šole v Sloveniji, nosi letos naslov. Obnova in izgradnja domovine (1945-1950). V njej naj bi popisali vse delovne akcije v teh letih, pri katerih je sode-

lovala slovenska mladina; od manjših lokalnih do vsejugoslovanskih.

Med tistimi, ki so se na ta razpis prijavile, je tudi novogoriška osnovna šola Milojke Štrukelj. Članice zgodovinskega krožka Agnes, Barbara, Ljubinka, Nives in Martina, so se pod vodstvom svoje prizadevne mentorice Ane Štrancarjeve takoj lotile raziskovanja. Usmerile so ga v glavnem na delovno akcijo pri regulaciji Lijaka in začetku gradnje Nove Gorice. Pa tudi na gradnjo združnih domov, lokalnih cest, obiranj koloradskega hrošča itd. Posebno poglavje v njihovi

nalogi pa bo zavzemala udeležba primorske mladine pri gradnji mladinskih prog Brčko-Banoviči in Šamac-Sarajevo.

V študijski knjižnici so zavzeto prebirale in fotokopirale članke v časopisih iz tistih let. Tako npr. iz Mladine, Primorskega dnevnika in zlasti iz lista Nova Gorica, ki je začel izhajati prav v začetku gradnje novega mesta ob italijanski meji in verno beležil vsa dogajanja ob njegovem porajanju. Pogovarjale so se z nekdanjimi brigadirji in si zabeležili njihove pripovedi. Ti so jim odstopili ali vsaj pokazali tudi še ohranje-

ne dokumente in predmete z mladinskih akcij v tistih letih; kot npr. razne diplome, značke, slike, izkaznice, embleme in podobno. Tako so zbrale kar precej gradiva, ki ga bodo obdelale v tej svoji nalogi.

Poleg tega se v zgodovinskem krožku pripravljajo še na srečanje pionirjev-zgodovinarjev, ki je vsako leto v drugem kraju, in letos bo prav v Novi Gorici - 6. in 7. maja. Združeno bo z razstavo najboljših nalog in tekmovaljem med ekipami na podobno temo, to je Slovenija po osvoboditvi. Takrat bi veljalo prisluhniti in kaj več zapisati. Morda pa se bodo člani zgodovinskega, dopisniškega ali foto krožka na tej šoli tudi sami ojunčili in poslali kakšen prispevek v TV-15 Naš tovariš.

Cvetka Mrak

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Spremljamo
štafeto in
kurirčkovo torbico

Toliko obvestil, kratkih sporočil o tem in onem, kar se dogaja v tem pomladanskem času, pa tudi treznih premišljanj o tistem, kar nas pesti... res je videti, dragi naši mladi dopisniki, da se je s pomladjo razcvetelo tudi naše dopisništvo. Največ prispevkov govori o tako priljubljeni kurirčkovi torbici. Če človek površno pogleda, se zdi, da je predajanje torbice in vse, kar spada še zraven, podobno kot jajce jajcu, pa naj bo to na Primorskem, Gorenjskem, Dolenjskem, Štajerskem ali Koroškem. Pa vendar je za vsak kraj, za vsakega pionirja kurirčkova torbica svojevrstno doživetje. Kako so ponosni, pripovedujejo pionirji-kurirji, da jim zaupajo tako veliko nalogo, kakor je bilo prenašanje skrivnih sporočil med vojno. »In če bi spet prišlo do vojne,« je napisal Peter Slinar, »bi obesili čez ramo pravo torbico. Morda bi bila prav ta, ki jo sedaj prenašamo. Varovali bi jo tudi za ceno svojega življenja. Varovali bi jo že zaradi Tita.«

Kako tesno se je Titova podoba zarasla z otroško vdanostjo vsemu tistemu, kar pomeni njegovo ime. V njej je tudi pot štafete in bližajoci se dan mladosti. »Tudi mi spremljamo štafeto mladosti« sporoča osnovnošolka Marjetica Kalan. Na naši šoli imamo poseben velik list na steni, z zemljevidom Jugoslavije. Nanj vsak dan vrisujemo kilometre, ki jih je prepotovala štafeta v rokah mladih nosilcev. Prejšnji teden je bila še v Hercegovini. V Mostarju so ob prihodu štafete pripravili izlet. Prenočila je v Jablanici, naslednji večer v Varesu, od tam je prispela 8. aprila do Han Pijeska, v soboto je prenočila na Tjentištu, v nedeljo pa so jo v Nudu sprejeli črnogorski mladinci in jo ponesli dalje po Črni gori. V torek zvečer so ji gostoljubje ponudili v Titogradu.

Dragi naši mladi dopisniki, rada bi vas opozorila še na nekaj. Čas tako hitro beži. Kot bi mignil, bo tu 1. maj. Ta datum pa smo določili kot rok za pošiljanje prispevkov na naš nagradni natečaj Bogo Flander-Klusov Joža. Menda niste na to pozabili? Če pa ste, pobrsajte po 8. letošnji številki TV-15 Naš tovariš, ki je izšla 24. februarja.

Ziva

KRAMLJANJE KRAMLJANJE KRAM

Ali smo dovolj zreli,
da se bomo odločili
za novo šolo?

Pred petimi leti sem stopila čez prag stoletne podkrajске šole. V Podkraju sem hodila v šolo tri leta, v četrty razred pa sem prišla na Col. Pouk smo imeli v zadržnem domu. Naša učilnica niti malo ni bila podobna učilnici moderne šole, kamor hodijo otroci iz drugih krajev. Tega se ne da opisati; če ne vidiš, si ne moreš predstavljati, da lahko v današnjem modernem času učenci in učitelji delajo v takšnih učilnicah. Da o sanitarijah sploh ne govorimo! Ne veš, ali so prišli na stranišče ali na gnojišče. V peti razred sem prišla na osrednjo šolo. Tu je bilo morda nekoliko bolje, zlasti stranišča. Učilnice pa boljše sploh ne morejo biti, saj so prostori stari več kot sto let. Poleg učilnic ima-

mo pisarno, kabinet, zbornico in kuhinjo.

Vsi učenci, učitelji in starši si želimo novo šolo. Če bomo dovolj zreli, da bo referendum (30. 1. 1983) uspel, bodo mlajši učenci lahko v šestih letih že stopili čez prag naše moderne šole. Za zdaj pa si jo lahko samo še predstavljamo. Vsi ljudje bi gotovo glasovali za novo šolo, če bi bili prepričani, da bodo šolo na Colu res začeli graditi, podkrajsko pa bi popravili.

Če krajevni samoprispevek ne bi uspel, čez nekaj let ne bodo mogli učenci več v šolo. Vsi glasujemo za novo šolo!

P. S.: Referendum ni uspel...

MARJETKA PUC, 5. r
OŠ Col

Sodelovanje z Zvezo slovenske mladine Koroške

Proti koncu marca se je delegacija Zveze slovenske mladine Koroške na srečanju v Portorožu pogovarjala o sodelovanju s svetom za mednarodno sodelovanje pri RK ZSMS in centrom klubov OZN. Dogovorili so se za sodelovanje na seminarjih in v drugih izobraževalnih oblikah. Naši zamejci se bodo udeležili politične šole klubov OZN, sodelovali pa bodo tudi v šoli narodnosti, ki jo bo letos organiziral svet za mednarodne odnose.

Ž. D.

Mladinski poletni tabor
narodnosti

Novembra lani so se mladinci drugič srečali v Pliberku. Takrat se je porodila zamisel o kulturnih in športnih srečanjih mladih, ki bi se odvijala na taborjenju. Republiška konferenca ZSMS je predlagala, naj bi bilo takšno srečanje Mladinski poletni tabor, kjer bi sodelovali mladi iz zamejstva in iz Slovenije. Na njem bi mladi lahko izmenjavali izkušnje o svojem delu, mnenja in stališča o svojem položaju v družbi in tudi svetovnonazorske poglede.

Mladinski poletni tabor bi potekal drugi teden v juliju, trajal pa bi štiri dni. Za kraj se še niso odločili; verjetno bo nekje v Slovenskem primorju. Predvidoma bi sprejeli od 40 do 50 mladincev iz Avstrije, Madžarske in Italije; torej naših zamejcev ter mladincev italijanske in madžarske narodnosti pri nas.

COP pri RK ZSMS

Nekega dne smo se peljali za izlet. Šli smo si ogledat bolnišnico Zimo. Ko smo bili tam, nam je Pustova Micka pripovedovala, kako je bilo. Rekla je, da je bilo najhuje prati obveze, krvave obleke in hlače, da so mrtve pokopavali ponoči, da bolnišnice Nemci niso nikoli našli, ker je bila pod zemljo in pokrita z mahom. Zdaj stoji tam lesena tabela, ki spominja na bolnišnico.

TINA ŽURAJ, 4. r.
OŠ Stranice

Gostovanje v Sromljah

Člani kulturnega društva Anton Aškerc iz Koprivnice so se predstavili z veseloigro Priložnostni zdravnik prebivalcem Sromelj. Predstava je bila v stari osnovni šoli. Gostje so se zelo potrudili, saj smo se lahko nasmejali do solz. Škoda je le, da si predstave ni ogledalo več ljudi. Bila je namreč lepa pomladna nedelja in ljudje so jo izkoristili za delo v vinogradih in na polju.

MIHELCA KOCJAN, 7. r
OŠ Artiče

Veselošolci so že začeli
s tekmovanjem

Petdeset naših veselošolcev se je pomerilo v znanju iz Vesele šole. Tako so razredna tekmovanja že za nami. Tekmovanje je izbralo že prve zmagovalce, ki se bodo pomerili še enkrat v znanju na razrednih tekmovanjih. Največ točk od možnega števila so dosegli Dušan Čančar iz 3. r., Dušan Medved iz 5. r. in Andrej Pirman iz sedmega.

Na šolsko tekmovanje se je uvrstilo 29 učencev. Upamo, da se bodo izkazali tudi na njem in nas častno zastopali na občinskem tekmovanju.

ALENKA CIZL, 6. a
nov. krožek, OŠ Artiče

Kviz tekmovanje
Mladi in kmetijstvo

V soboto, 9. aprila, popoldne se je začelo republiško tekmovanje Mladi in kmetijstvo. V sodelovanju z republiško konferenco ZSMS so tekmovanje pripravili mladinci iz Postojne. Kviz tekmovanje je bilo v prostorih jamske restavracije v Postojni. Aktiv mladih združnikov Kmetijske zadruge Postojna je skupaj z OK ZSMS Postojna pripravil ogled nove živinorejske farne v Prestranku, ogled tržno usmerjene kmetije in Postojnske jame.

Kviz gotovo ni sam sebi namen, ampak vzpodbuda mladim za prizadevno in uspešno delo na kmetijah.

Ž. D.

Pa je vendar sreča biti mlad,
biti mlad in poln nad

(K. D. Kajuh)

Mladost. Ta najlepši čas življenja. Pomlad v času, ko nam je usojeno živeti. Prehitro mineva. In vendar nam jo je dalo življenje. Zavedamo se je, spoznavamo njene radosti in igrivost. Vsak ima svojo mladost. Nismo je še do konca razumeli. Cenili jo bomo šele, ko bo minila. Takrat, ko nam bodo začeli siveti lasje, se bomo z otožnim nasmehom zazrli v njeno podobo in rekli bomo: »Tudi jaz sem bil mlad, poln želja... O, kje si, mladost?«

Otrok sem in tudi oni so bili otroci mladosti, ki so se radi razposajeno smejali, igrali, govorili v jeziku, ki jim ga je dala mati. Zakaj iz-gine detetu nasmeh na ustih? Zakaj se mu potočijo

solze po licih, če mu podreš hišico iz kock? Takrat je bil to čas, ki je v hipu iz otroka naredil človeka s trezno presojo. Imeli so mladost, a se je niso zavedali. Bila je tako usodno povezana z mislijo vseh njih, s hrepenenjem po tisti največjačnejši obliki iskanja, svobodi, da so v uporju dvignili glave. Niso bili več otroci s praznimi upi. Bili so ljudje, ki jih je hotel tisti čas. Dvignili so pesti; pest ob pesti, iskra ob iskri v očeh jih je spremljala. In niso bili več mladi, ker so spoznali smisel odrasčanja. Imeli so svoje sanje; ne takšnih kot mi sedaj, ampak sanje o boljšem času. Te so jim gorele v očeh skupaj z ljubeznijo v srcu.

Življenje je potovanje v negotovost, ki se vedno konča s smrtjo. Je kot oster dvo-rezen meč, in kdor ga ne prime prav, zakrvari. Kdo ve, kaj ga čaka v življenju, kaj mu bo prinesla mladost? Si prepričan, da si življenjski meč prijel s prave strani? Naši predhodniki, tisti, ki niso imeli otroštva, so iz življenja in mladosti iztržili vse, toda niso obdržali zase. Dali so nam. Naša mladost je tudi njihova mladost in življenje, ki ga živimo, je njihov sad. Kako bi jim lahko rekel hvala? Moja mladost, otroštvo vseh nas je objano z najčistejšim soncem. Ne vemo, kaj so težave, ko se mora srce odločiti in dati odgovor: Ali ljubiš domovino? Tudi

sedj bi rekli, da jo imamo radi. Ko pa bi ti nekdo zapovedal: »Daruj sebe zanjo, daj svojo mladost njim, ki pridejo za teboj!«, bi jo dali?

Včasih premišljam o sebi. Zaman dovolj ceniti mladost? Kako se je zavedajo tisti, ki se še zdaj bojujejo za svojo svobodo? Grozno mi je pri srcu, ko pomislim na pokole otrok v Palestini. Njim je bilo otroštvo muka in morda smrt najsrečnejši dogodek. Komaj petletnemu otroku porinejo puško v roko in on... vidi smisel življenja v ubijanju nekoga drugega, ki ga nima za prijatelja. Kje ima ta otrok mladost? Tem vprašanjem ne bom nikoli prišla do dna, tako tudi ne vprašanja, ki ga kroji usoda: »Zakaj je moje življenje, moja mladost takšna in ne drugačna?«

Takšna kot je, ne bo ostala, čeprav sem srečna, da živim z njo in srečna bom, da sem živeča v njej.

LADA TUTA, 8. c
OŠ Tolmin

Karlo Bajc

Obrambna pripravljenost je v ljudeh ob meji zasidrana

Pravzaprav si ga težko drugače predstavljam, polkovnika v pokoju, Karla Bajca, iztrganega iz svoje rodne Vipavske doline, ki je pomenila vse njegovo otroštvo. Ko takole sedi pred menoj, izžarevajoč neko posebno dostojanstvo, vojaški red in disciplino že na prvi pogled, ga je težko prestaviti v njegove rodne Duplje, vasico blizu ceste med Vipavo in Ajdovščino, kjer se je rodil leta 1926, v kmečko družino s tremi hektari zemlje in devetimi otroki. Verjetno je to bolj zakoreninjen občutek togosti, ko stojim pred osebo z vojaškim poklicem. Ko so privreli na dan mladostni spomini mojega sogovornika, se je ta občutek razblinil.

Stroga italijanska šola, prepoved slovenske govornice na javnih mestih, po drugi strani pa domači literarni večeri, ko je mati s slovensko knjigo Mohorjeve družbe sedla pod karbidovko in brala zbranim otročjem – vse to je zapustilo pečat v Karlovem otroštvu. Pa delo na kmetiji, ki je puščalo le malo časa deški razuzdanosti.

polkovnik. »Vse do dvainpetdesetega smo čistili domovino ustašev in četnikov, tako po Bosni in Makedoniji. Pripadali smo enotam KNOJ. Po letu 1952 pa sem se večinoma ukvarjal z vzgojo izvidnikov. Ta služba me je veselila že takrat, ko sem bil pripadnik VOS. Stalno odkrivanje sovražnika, velika dinamičnost me je vzpod-

niziran je bil odkup živine za partizane. Vipavska dolina je postala glava baza za prehrano Devetega korpusa. Spominjam se organiziranih kolon ljudi, ki so prenašali hrano partizanom v Trnovski gozd. Vse to je pripomoglo k obrambni pripravljenosti. Pa delavnice so bile organizirane po vaseh in kmetije so med koruzo sadili tudi tobak za partizane. Mislim, da je to ostalo v ljudeh. Današnja generacija je to doživljala v svoji rani mladosti. Vpliv takratnega časa je pomemben tudi za današnje obrambno pripravljenost. Po drugi strani pa je danes iz obrambnih vidikov prav tako pomembna na primer regulacija reke Vipave s pritoki. Tako bo zemlja še bolj izkoriščena. In če je bila Vipavska med NOB zmožna dati dovolj hrane za partizane, bo tudi sedaj, če bi bilo potrebno.

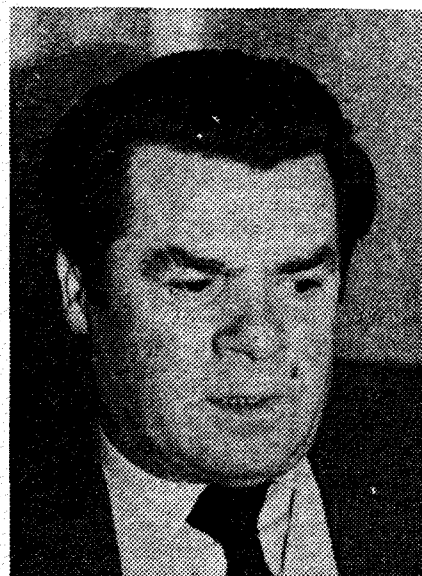
Se kako je pomembno, da se je na Vipavskem zrasla tudi industrija. Ta je zadržala ljudi doma. Takoj po vojni je namreč veliko ljudi odšlo s trehuhom za kruhom. Izpraznjenje domačij ob meji pa nikakor ni v smislu obrambne pripravljenosti. Kriza izseljevanja je sicer še v bolj oddaljenih zaselkih. Z razvojem komunikacij pa se tudi tu krepi jezik. Predvsem je dobrodošlo, da se tudi mladi zadržujejo doma. Pa drobno gospodarstvo, obrtništvo se je razvilo. To bo jutri lahko koristno kot osnova za delavnice, kakršne so poznali partizani. V zvezi s kmetijstvom pa morda še to: kmetije so vse bolj sodobne, opremljene s stroji. Prav je, da se med seboj povezujejo. Pravzaprav gre razvoj v tej smeri. Malo pa je to potisnilo v stran konjerejo, ki je v obrambnih strukturah nikakor ne gre prezreti. Kakorkoli že, konj bo v vojski vedno potreben. Če vsa tehnika odpove, konj še vedno ostane; in seveda človek ob njem.

Še nekaj veže Karla Bajca na Vipavsko dolino – domičilni odbori partizanskih enot na tem koščku Slovenije. Trenutno se ukvarja z do-

bujala. Sem pač takšen, da ne morem dolgo časa sedeti na enem kraju. Naš program je bil zelo pester. Poleg izvidništva smo urili še večšine plavanja, smučanja, diverzije, uporabe radijskih postaj, in kar je bilo sposobnih, tudi padalstvo. Največje plačilo je bil ponos, ki ga je bilo mogoče prebrati v očeh izvidnikov.

Leta 1969 je po različnih selitvah iz kraja v kraj, ki jih j zahtevala vojaška služba, Karlo s svojo družino prišel v Ljubljano. Vojaško kariero je končal kot polkovnik natančno 31. decembra 1981. Ves ta čas ga je vlekle in ga še vleče v svoj rodni dom, na Vipavsko. Tam je navadno preživel svoje dopuste. Premišlja o Vipavski dolini, o partizanskih dneh, pa tudi o današnjem dnevu in o dneh, ki prihajajo. S svojim ostrim izurjenim vojaškim očesom opazuje obrambno pripravljenost tega koščka Slovenije skozi čas.

»Za Primorsko kot Primorsko ob meji je že zaradi geografskega položaja zelo pomembna obrambna pripravljenost na nekem višjem nivoju organiziranosti, organiziranosti vsega, od gospodarstva naprej. Pravzaprav ima Vipavska v tem neke tradicije, ki segajo že v čas pred vojno. Bila je to obrambna pripravljenost pred potujčevanjem, določena obrambna mera, ko je bilo prepovedano govoriti slovenski jezik. Iz časa med narodnoosvobodilnim bojem so mi najbolj ostale v spominu priprave za odhod partizanov na Dolenjsko. Ničesar nisimo imeli. Bili smo v lese- nih coklah. Terenska služba pa nam je hitro preskrbela vso potrebno opremo, obleko in obutev. Tudi to je bilo sad dobre organiziranosti, gospodarske povezave vasi. Pri NOO so bili povsod referenti za gospodarstvo. Po kapitulaciji Italije so obstajale gospodarske komisije. Orga-

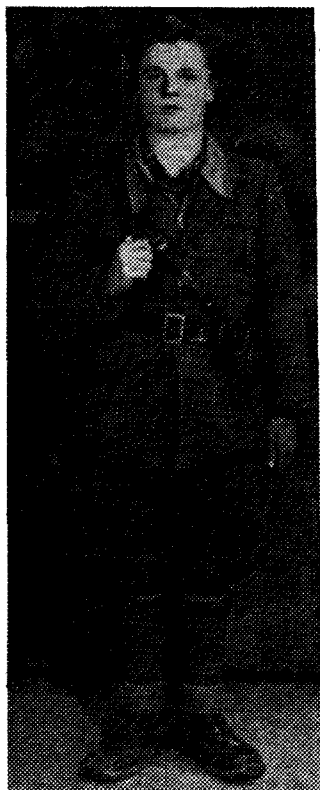

Karlo Bajc premišlja o obrambni pripravljenosti na Vipavskem

»Dela za zavedne Slovence sploh ni bilo v tistih časih,« pripoveduje Karlo, »da o industriji ne govorim. Tu in tam se je našlo kaj pri asfaltiranju ceste in na gradbišču hidroelektrarne ob Soči. Vendar so na delo sprejemali le člane italijanske fašistične mladine. Poleg tega smo imeli le še dve žagi; v Vrhpolju in Vipavi, in na vsaki si je lahko poiskalo skromen kosček kruha približno trideset delavcev. Tudi moj starejši brat Stanko se je nekako zri- nil tja. Ko pa je moral v italijansko vojsko, je delovno mesto pepustil meni. Tako sem postal kurilec.«

Začelo se je 1941. leto. Ni bilo lahko. Potem je prišlo dvainštirideseto. Karlov oče se je zgledal vključil v OF in mati tudi. Oče je postal prvi predsednik NOO za Duplje, v septembru 1942. Dva brata sta že odšla v partizanske vrste. Karlo je bil še premlad. Februarske razmere 1944 pa so tudi njega potegnile v narodnoosvobodilno vojsko. »Ni bilo treba niti premišljevat,« pravi moj sogovornik. »Mar naj bi šel v italijanski delovni bataljon? Takrat sem že vedel, kaj se pravi bojevati se za našo stvar. Moja partizansčina se je odvijala precej križem kra- žem: iz Zgornje-vipavske čete v Šerčerjevo brigado, v Brkinsko četo in v Loško brigado, potem pa v službo VOS vojnega okrožja Ajdovščina in na Bazo 24 na Stražni vrh.«

Takoj po vojni je Karlo prejel čin podporočnika. »Bil sem na križišču; kam naprej? Začel sem z gimnazijo. Veliko sem premišljeval o železnici. Tako rad bi postal strojevodja. Agitacija med mladimi pa me je povsem preusmerila; odločil sem se za vojaški poklic. Najprej je bilo na vrsti Sarajevo. Zdi se mi, da je bila povojna pot nekako daljša in še težja,« premišlja sedaj že upokojeni

Karlo Bajc, na Silvestrovo 1943 v Vipavi kot pripadnik varnostno-obveščevalne službe

micilom Zgornjevipavske partizanske čete. »Tej četi hočemo dati to, kar je bila, s priločnikom o njeni poti pa ustrezno zapuščino mladi generaciji,« pravi Karlo.

Ziva Drole

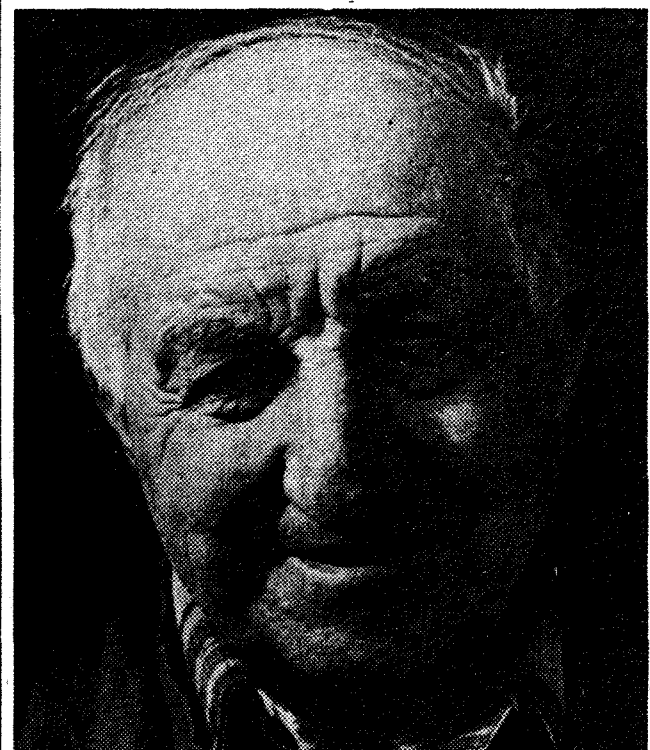
Karlo Trošt

Nikoli ni zapustil rodne grude!

Slap je srednje velika vasica in leži dobra dva kilometra od ceste Razdrto-Vipava. Leži med grički, ki se dvigujejo iz Vipavske doline, in se iz njih rodi Kras. Na drugi strani doline pa se belijo nanoške skale in melišča. Sredi Slapa so domačini postavili spomenik sovaščanom, ki so padli ali postali žrtve fašističnega nasilja. Od spomenika pa do hiše s številko 36 je samo še nekaj korakov. Ko smo povprašali, če je Karlo Trošt doma, je prijazna gospodinja povedala, da se bo vrnil vsak hip. Kljub dvainsedemdeset letom še vedno dela na polju in v vinogradu. Nismo se še dobro usedli, ko je vstopil v hišo starejši možakar z zavihanimi rokavi. Ponudil je zgarano kmečko roko in vprašal, če so nam postregli, nato je rekel ženi, naj prinese domače belo vino.

Ko smo povedali, po kaj smo prišli, je zamahnil z roko in dejal, da imajo drugi več povedati. Pribil pa je, da se Primorcem ni bilo težko odločiti za partizane in narodnoosvobodilno gibanje, saj

vojaške zadeve, Anton Uršič je postal ekonom. Jožica Zidanek je bila obveščevalka, za člana so izvolili Avgusta Podgornika. Ker pa je rad govoril, so na njegovo mesto imenovali njegovega brata

so že toliko let prenašali nadute fašiste. Malo po malo pa je začel pripovedovati o svoji življenjski poti.

Na svet je prišel za časa Avstro-Ogrske. V družini so bili štirje otroci, ki sta jih starša vzdrževala s skromnimi dohodki od majhne kmetije. Prve svetovne vojne se spominja po velikem številu vojakov, ki so bili v okolici njihove vasi. Nato pa so prišli Italijani in fašisti. Uspelo mu je, da se je izognil služnji italijanske vojske. Delal je na kmetiji in na tistem preklinjali, ker je moral prenašati tujo oblast. Z velikim veseljem pa je prislulni novicam o dogodkih v Jugoslaviji. Vsi so bili žalostni, ko so izvedeli, da je Jugoslavija kapitulirala in da so jo tujci razdelili. Že junija so vedeli, da se pripravljajo nekaj velikega in nekaj novega. Takrat je Franc Ambrožič prinesel na Slap prvega Poročevalca. Septembra se je Karlo na Erzelju srečal s partizani. V njihovi domačiji pa so oktobra 1941 ustanovili odbor OF. Izvolili so ga za tajnika, Franc Škrli je bil referent za

Jožeta. Karlova sestra Nataša pa je pazila, da ne bi kdo pogledal v klet, kjer so ustajali odbori. Odbor je delal po najboljših močeh. Zbiral je hrano, orožje, strelivo, sanitetni material in drugo za partizane. Vse do 14. maja 1942 je bilo vse v redu. Takrat pa sta se Karlo in sestra Nataša morala umakniti v partizane, ker ju je izdajalec prodal fašistom. Postala sta borce druge Vipavske čete. Do italijanske kapitulacije je Karlo prekrizal vso Primorsko. Za kapitulacijo so izvedli v Kozji steni v Trnovskem gozdu.

Njegova enota je odšla na goriško fronto. Boji so bili hudi, saj je bil sovražnik veliko bolj zagrižen in vztrajen, kot pa so bili Italijani, pa tudi njihova tehnika je bila bolj sodobna kot italijanska. Nemci so bili premočni za partizane in znova so se morali umakniti v gozdove. Zivljenje je bilo takšno kot prej. Hitro so napadli, zadali sovražniku udarec in se vrnili v zavetje gozdov. Sovražnik je

postajal iz dneva v dan bolj maščevalen. Partizani so slutili, da so to njegovi zadnji napori pred dokončnim porazom. Vendar je sovražnik še dolgo vztrajal. Karla je januarja 1944 zadelo v zgornji del hrbta. Precej časa se je zdavil, toda krogla je pustila trajne posledice in je danes 90-odstotni invalid. Ko je lahko spet hodil in delal, so ga poslali v domačo vas, kjer je vodil delo terencev. Organizirali in predvsem dopolnjevali so ljudsko oblast in zbrali podatke za partizane ter potreben material. Do konca vojne je deloval v svoji vasi. Neizmerno je bilo veselje ob kapitulaciji Nemčije. Veselili so se, objemali in drug drugemu čestitali, vendar pa je v marsikaterem srcu ostal strah, ali se bodo vrnili mož, fant ali sin, hčerka, sestra ali brat. Nekaj hiš se je zagnilo v črmino. Bolečina je bila nekoliko manjša, saj so se domači zavedali, da je njihov padli sorodnik prispeval svoj delež k svobodi, o kateri so Primorci sanjali več stoletij.

Po navdušenju ob kapitulaciji Nemčije in dočakanosti svobodi pa so se morali spoprijeti z vsakdanjim življenjem in delom na poljih in v vinogradih. Karlo so izvolili za prvega predsednika krajevnega odbora OF. Leta 1946 so v vasi ustanovili zadruge, in kdo bo za zgled, če ne predsednik odbora, Karlo je postal prvi član. Vstop v zadruge pa je pomemben tudi zato, ker je v njej spoznal svojo ženo. Zadruga so obstajale deset let in deset let je bil član. Čas pa je počasi, a vztrajno tekel in Karlo je prepuščal mesto mlajšim, ki so hoteli delati. Toda tudi teh je vse bolj primanjkovalo, saj so si iskali lažji kos kruha in bolj jih je mikalo delo za strojem kot za plugom.

Toda danes je drugače. Ljudje spet spoznavajo pomembnost dela na polju ter prednosti življenja na kmetih. Tudi na Slapu jih ostaja vse več in tudi vračajo se že. Karlo je ponosen na napredek vasi. Imajo asfaltirane ceste, skoraj vsaka kmetija ima traktor. Pridelke lahko prodajo, čeprav nimajo prave cene, toda da se živijo. Se vedno je aktiven v ZZZ. Največ časa pa preživi na polju in v vinogradu. Kot pravi njegova žena, ga to pomirja. Se je pri močeh, tudi motiko pridno vihti, le noge ga bolijo. Če pa le more, gre na borčevska srečanja. Lani je bil na Nanosu na proslavi ob obletnici nanoške bitke. Nazadnje pa se je na Erzelju udeležil razvija prapora tamkajšnje organizacije borcev. Njegova organizacija je zelo delavna in dobro sodeluje z mladino.

Ko smo ga vprašali, če obišče učence v osnovni šoli v Vipavi, je odmahnil z roko in z grenkim glasom dejal: »Ti so kar pozabili na mene!«

Bojan Kuntarič

tv-15 naš TOVARIŠ

TV-15 je oznaka za kurirsko postajo, ki je bila najdlje v vasi Občice v dolini med Dolenjskimi Toplicami in Semičem

Za razvijanje vrednot narodnoosvobodilnega boja in revolucije je TV-15 prejel nagrado vstaje slovenskega naroda za leto 1978 – Glavni urednik: DRAGO VRESNIK; Odgovorni urednik: TONE URBAS; Novinarji – uredniki: ZIVA DROLE – TV-15 za mladino: BOJAN KUNTARIČ – notranja politika; MILENKO STRAŠEK – reportaže; BOJANA ŽOKALJ-JESIŠ – naša organizacija; Lektor-redaktor: KATJA HVALA; Tehnični urednik: DRAGO SETNIČAR; Tajnica uredništva: MARA OKORN; Vodja uprave: MILAN SENIČAR; Telefon uredništva: 327-780; Telefon uprave: 317-049 – Uprava in naročniški oddelki: Miklošičeva 28/1 p. p. 598, 61001 Ljubljana – Letna naročnina 400 din, posamezna številka v prosti prodaji 10 din – Tekoči račun: Založba Borec p. o. Ljubljana 50101-603-45772 – TV-15 izhaja vsak teden, izdaja ga Založba Borec, Ljubljana, Miklošičeva 28 – Rokopisov in fotografij ne vračamo – Po mnenju sekretariata za informacije IS SR Slovenije števil. 42/1-72 od 12. 4. 1974 se za TV-15 ne plačujejo temeljnega davka od prometa proizvodov – Korektore in tisk: ČGP Delo, Ljubljana, Titova 35